UČITEĽSKÉ NOVINY

56/2014, 12. november 2014 | Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní | Rozširované bezplatne, Ročník LXI

Výchova nedostatkom

V teóriách, ktoré popisujú taktiky a stratégie výchovy vlastného dieťaťa rodičmi a zákonnými zástupcami, sa objavuje aj trochu neobvykle znejúca teória výchovy nedostatkom. Jej princíp spočíva v tom, že dieťaťu treba vedieť dávkovať plnenie jeho potrieb a požiadaviek. Zdôrazňuje, že rodič by mal niektoré jeho želania či požiadavky aj odmietnuť. Medzi zamietnutým by nemali popri trebárs značkovom oblečení chýbať ani ďalšie nie nevyhnutne potrebné veci. Slováci mali v minulosti príslovie: „Máme ťažké časy, budeme mať múdrych ľudí." Zrejme vychádzali z faktu, že bieda je tvorivá. Učí (ba aj núti) človeka rozmýšľať. Zveličene možno povedať, že našu civilizáciu vymysleli bedári, chudobní Einsteinovia.

Nepísaným pravidlom zostáva, že drvivá väčšina najlepších vedcov, spisovateľov, nositeľov Nobelových cien prešla vo svojom živote výchovou nedostatkom. Prirodzenou alebo vynútenou chudobou rodín, v ktorých sa narodili a žili. Pri analýze životopisov týchto ľudí nájdeme kratšie či dlhšie obdobia, keď sa ocitli v núdzi oni alebo ich rodičia. Dá sa odhadovať, že práve takéto obdobia ich zocelili, naučili rozmýšľať, hľadať neobvyklé riešenia, byť aktívnymi, podnietili do vzdelávania...

Priznám sa, neviem, či jestvuje podobnosť vo výchove nedostatkom medzi ľuďmi a inštitúciami. Škola a školstvo je (nielen) dnes vo vážnej hmotnej núdzi. Nedostatok finančných prostriedkov na prevádzku a chod škôl sa konštatuje už pomerne dlhý čas. Kompetentní, teda obrazne mozog školy a školstva, hľadajú cesty, ako prežiť. Snažia sa premýšľať (čo robiť racionálnejšie, s menšími nákladmi a väčším efektom), racionalizovať (spájať, združovať v možných aj nemožných kombináciách). Hľadajú neobvyklé, netradičné riešenia. Niekde dokonca chodia „po pýtaní" – navštevujú sponzorov, solventných rodičov, podnikateľov... Inde sa zapájajú do súťaží, projektov, grantov. A nedostatok financií dotlačil školy aj do toho, aby boli aktívne pri efektívnejšom a finančne prospešnom využívaní voľných priestorov, nevyužitých kapacít...

Výchova nedostatkom však má jednu slabú stránku. Ten, kto ju požíva ako metódu, by mal odhadnúť, kde je hranica možného. Lebo aj hladovať možno len čosi okolo 40 dní, aj bez vody možno vydržať zhruba tri dni. Ak to niekto skúša dlhšie, hrozí kolaps. A náklady na pohreb môžu byť väčšie ako investícia do revitalizácie.

Slováci majú mnoho príkladov, ako sa v ťažkých podmienkach zrodili úspešní ľudia. Úspešní i celosvetovo. Pravda, väčšinou to bolo v zahraničí, lebo doma býva málokto prorokom. Z chudobného reverenda Štefana Baniča sa za „veľkou mlákou" stal vynálezca padáka, vďaka ktorému sa v 1. svetovej vojne zachránilo mnoho letcov. Z chudobných pomerov na východnom Slovensku vyšiel napríklad aj Štefan Roman, jeden z oceliarskych magnátov Ameriky. Michal Bosák sa z baníka vypracoval až na bankára, ktorému patrilo niekoľko bankových domov. Pre zlé sociálne pomery skončil len štyri triedy, čo neskôr kompenzoval tým, že veľa čítal a študoval. A dodnes je symbolom tvrdej práce a úspechu. Stačí azda len

(pokračovanie na strane 2)

Zámery, ciele a význam tohtoročného Týždňa vedy a techniky na Slovensku predstavili na tlačovej konferencii minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Peter Pellegrini (v strede), generálny riaditeľ Centra vedecko-technických informácií SR Ján Turňa (vľavo) a Jakub Kapuš zo Slovenskej organizácie pre vesmírne aktivity. ***Foto Ľubomír PAJTINKA***

Spájajme sa pre vedu a techniku

Spájame sa pre vedu a techniku, tak znie motto v poradí už 11. ročníka Týždňa vedy a techniky na Slovensku, ktorý sa začal 10. novembra a potrvá až do nedele 16. novembra. Počas tohto týždňa sa na celom Slovensku uskutočnia zaujímavé prednášky, prezentácie, výstavy, workshopy a iné aktivity určené pre širokú i odbornú verejnosť.

Cieľom tohto každoročne organizovaného festivalu je zlepšiť povedomie celej spoločnosti o vede a technike, vzbudiť záujem mladých ľudí o štúdium vedeckých a technických disciplín a dať do pozornosti úspechy, ktoré sme dosiahli v tejto zaujímavej oblasti, dotýkajúcej sa globálnych problémov a výziev.

Veda a technika je neoddeliteľnou súčasťou života každého občana a jej správne nasmerovanie podmieňuje ďalší rozvoj krajiny. Slovenská republika má silný vedecký potenciál, ktorý musí využiť, aby sa stal našou konkurenčnou výhodou. Dôležité je, aby široká verejnosť vnímala celoživotné vzdelávanie, výskum, vývoj a inovácie ako pozitívne faktory rozvoja, ako procesy, ktoré posúvajú naše vedomosti a vývoj spoločnosti ďalej. Z tohto pohľadu je nevyhnutné, aby aj samotní pedagógovia, technici a vedci boli schopní zaujímavým a jednoduchým spôsobom prezentovať svoju prácu a výsledky výskumu.

A práve Týždeň vedy a techniky na Slovensku vytvára priestor, v rámci ktorého sa môže verejnosť oboznámiť s prácou našich vedcov a výskumných pracovníkov. Popularizácia vedeckých poznatkov je veľkou výzvou, ktorú treba prijať.

Jednotlivé podujatia Týždňa vedy a techniky na Slovensku pripravilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Centrum vedecko-technických informácií SR, ale i Slovenská akadémia vied, najrôznejšie zväzy, združenia, organizácie výskumu a vývoja, vyššie územné celky, univerzity či školy na celom území našej vlasti.

Celkovo je pripravených viac ako 300 podujatí, od veľkých odborných konferencií a workshopov určených pre odborníkov až po aktivity, ktoré širokej verejnosti atraktívnym a pútavým spôsobom priblížia netradičné vedecké objavy či známych slovenských bádateľov. Vítaní sú, samozrejme, aj učitelia a žiaci základných a stredných škôl z celého Slovenska.

Počas Týždňa vedy a techniky na Slovensku budú ocenení úspešní žiaci a študenti, ktorí sa zapojili do výtvarnej a fotografickej súťaže organizovanej pri príležitosti festivalu, ale aj významní slovenskí vedci na podujatí Cena za vedu a techniku. Verejnosť sa môže tešiť aj na prvý ročník Festivalu vedeckých filmov a mnohé iné podujatia.

Podrobné informácie o všetkých pripravovaných akciách tohtoročného Týždňa vedy a techniky na Slovensku je možné nájsť na webovej stránke podujatia.

(mš, red)

Rozvoj produktívnej jazykovej kompetencie v nemeckom jazyku

(I. časť)

Národný projekt *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov* prispeje k rozvoju produktívnej jazykovej kompetencie žiaka. Multimediálne vzdelávacie DVD s ukážkou vyučovacej hodiny nemeckého jazyka vzniklo v spolupráci s bilingválnou sekciou Gymnázia na Bilíkovej ul. v Bratislave. Oslovili sme Mgr. Carmen Gughovú, ktorá ukážkovú vyučovaciu hodinu viedla.

Pani profesorka, pri štúdiu cudzích jazykov je dnes dôležité, aby sa žiaci nielen dohovorili, ale vedeli plynule komunikovať, viesť dialóg. Preto ste zrejme zvolili ako tému ukážkovej vyučovacej hodiny *Životné prostredie*, ktorá žiakom umožňuje hovoriť o tom, s čím sa stretávajú každý deň.

Musím povedať, že na každej vyučovacej hodine si vyberáme do diskusie aktuálne témy zo života, rozprávame sa o tom, čo sa deje vôkol nás. Téma životného prostredia bola v mojom tematickom pláne v čase nakrúcania DVD, a tak som siahla po nej, hoci žiaci majú aj obľúbenejšie témy, ako napríklad šport, bývanie alebo problémy mladých. Mojím krédom však je, aby vyučovacia hodina bola pre žiakov pútavá, aj keď sa im výber témy nepozdáva. To si vyžaduje výber vhodnej formy a tvorivý spôsob domácej prípravy na vyučovanie.

Dôležitú úlohu zohráva fakt, že učiteľ hovorí po celý čas cudzím jazykom. To je bežné vo vašom bilingválnom gymnáziu, môžu však ukážkovú hodinu podobným spôsobom aplikovať aj učitelia nebilingválnych gymnázií?

Ja som vyrastala v bilingválnom prostredí, mama má nemecký pôvod, a tak si pri vyučovaní nemusím až tak strážiť gramatiku a o to viac sa môžem venovať novým nápadom. Uvažujem, ako

(pokračovanie na strane 2)

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ
Kód ITMS: 26110130085

Kvalita školy má veľa rozmerov

Priebežné výsledky výskumu indikátorov kvality vzdelávania

Strany 4 a 5

Deň v kruhu inovatívnych učiteľov

Roadshow Moderný učiteľ slávila desaťročnicu

Strana 6

Školstvo v regiónoch

Strany 6 a 7

Vzdelanostná úroveň vo svete

Strana 8

PODPORA

Fond na podporu vzdelávania schválil pôžičky pre pedagógov

Celkovo 249 učiteľov získa v tomto roku zvýhodnenú pôžičku z Fondu na podporu vzdelávania. Rozhodla o tom rada fondu na svojom rokovaní 30. októbra schválením pôžičiek v celkovej výške takmer 1,997 mil. eur.

Fondu bolo doručených celkovo 436 žiadostí o poskytnutie pôžičky pre pedagógov v celkovej výške 3,3 mil. eur. Z nich neschválených bolo 187 žiadostí, pričom časť vyradili z dôvodu nesplnenia podmienok poskytovania pôžičiek zo zákona. Šlo napríklad o žiadosti, ktoré boli doručené po termíne, duplicitne alebo nespĺňali iné predpísané podmienky.

Úspešným žiadateľom bola v ostatných dňoch zaslaná na podpis zmluva o pôžičke. Predpokladaný termín vyplatenia prvých pôžičiek je začiatok decembra 2014. Menné zoznamy schválených aj neschválených žiadostí o poskytnutie pôžičky sú dostupné na webovej stránke fondu.

V porovnaní s predchádzajúcim školským rokom schválil fond viac pôžičiek (249 oproti 139), keďže suma vyčlenená na tento účel sa zvýšila o pol milióna eur. Súčasne sa znížila maximálna suma pôžičky z 30-tisíc na 15-tisíc eur.

(mš)

Ilustračné foto stock.xchng

Výchova...

(dokončenie zo strany 1)

pripomenúť, že jeho podpis sa nachádzal na desaťdolárovej bankovke USA. Chudoba sprevádzala v mladosti aj Stana Mikitu. V Amerike sa dal na hokej a stal sa prvým Slovákom, ktorého meno bolo vyryté na Stanleyho pohár, najposvätenejšiu hokejovú trofej sveta. A dali by sa spomenúť mnohí ďalší, napr. Andy Warhol, M. R. Štefánik...

Slovensko nikdy neoplývalo materiálnym bohatstvom. A napriek tomu si uchovalo svoju česť a tvár. Zásluhu na tom má nielen pevná morálka, ale v značnej miere aj rodinná výchova a školské vzdelanie. Naša škola, jej učitelia vždy vedeli dať aj tým najzanedbávanejším toľko lásky a vedomostí, aby sa v živote nestratili. Lebo ľahko je vychovávať a vzdelávať pekné, dobré, zdravé deti. Majstrovstvom je však privinúť k vzdelávaniu aj tých slabých, škaredých, niekedy špinavých, zanedbaných...

Cicero hovorieval, že svedomitosť je základom všetkých cností. Škola ju pestuje v celej šírke jej možností. Dôležité je, aby si nachádzala úrodnú pôdu u všetkých, ktorým je určená. Aby im raz priniesla úspech bez ohľadu na to, či sa narodili „v kočí“, alebo „na slame“. A potom je dôležité mať svoj sen, cieľ, víziu. A ak človek alebo spoločnosť má cieľ, zvyčajne na jeho dosiahnutie treba veľmi veľa obetovať. Ale odriekanie tu stojí za to. Klasik to zhodnotil múdro: „Ak máš dosť vytrvalosti a cieľavedomosti, dokážeš pohnúť celým vesmírom.“

A bol by v tom čert, aby sa to nedarilo aj Slovákom.

Mgr. Zuzana BALÁŽOVÁ

Deti zo slovenských škôl v New Yorku ďakujú za učebnice

PODPORA JAZYKA

Spolu 499 učebníc slovenského jazyka, literatúry či vlastivedy s celkovou hmotnosťou 130 kilogramov dostali žiaci slovenských škôl v New Yorku. Slávnostné odovzdanie učebníc sa uskutočnilo v dňoch 24. až 26. októbra za účasti generálnej konzulky SR v New Yorku Jany Trnovcovej.

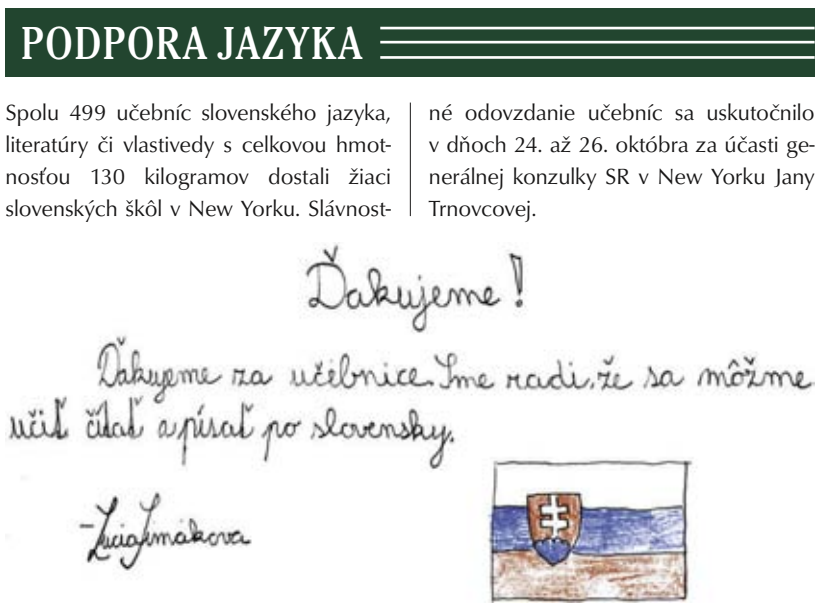

Učebnice venovalo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR a do USA boli dopravené vládnym špeciálom počas návštevy prezidenta SR. Išlo o učebnice, ktoré boli na Slovensku už vyradené,

pretože nie sú v súlade s aktualizovanými učebnými osnovami, a inak by ich čakala likvidácia. Takto ich môžu slovenské deti v New Yorku ešte veľmi dobre využiť, z čoho majú – ako vidno aj z poďakovaní a fotografií – veľkú radosť.

(ed)

Rozvoj produktívnej jazykovej...

(dokončenie zo strany 1)

sprostredkujem žiakom vedomosti, slovnú zásobu, jednoducho, aké zážitky im na vyučovacej hodine ponúknem, aby sa im učivo zafixovalo, aby si už z vyučovacej hodiny odniesli čo najviac vedomostí. Platí totiž, že keď sa im bude dariť na hodine, budú sa lepšie a rýchlejšie učiť. Samozrejme, že metódy volím podľa toho, s akou skupinou žiakov pracujem. Skupina, s ktorou som nakrúcala ukážkovú hodinu, bola iná ako tá, pre ktorú som ukážkovú hodinu pôvodne pripravovala. Pôvodný scenár som teda prepracovala. To však platí vo všeobecnosti, každý pedagóg vyučuje tú istú tému v každej triede iným spôsobom. Predpokladám, že aj našu ukážkovú hodinu budú pedagógovia brať len ako inšpiráciu a prispôsobia ju vedomostnej úrovni svojej triedy. Ja som si v rámci ukážkovej hodiny mohla dovoliť pracovať cez dialógy, vynechať gramatiku, použiť frazeologizmy, ktoré sú nielen poučné, ale aj zábavné, pretože som mala v triede žiakov na veľmi dobrej vzdelanostnej úrovni, teda dobre motivovaných. Všetci sa chcú totiž naučiť čo najlepšie ovládať nemecký jazyk. Ak však aj volím inú metodiku, mám na zreteli stále ten istý cieľ.

Scenár vašej ukážkovej hodiny je teda výsledkom vašej každodennej prípravy. Môžu si podobným spôsobom vyskladať vyučovaciu hodinu učitelia cudzích jazykov vo všetkých gymnáziách?

Dôležitejší ako scenár je vyučovací plán. Stačí, ak si každý pedagóg dôkladne premyslí a poznačí v bodoch cieľ vyučovacej hodiny, metódy, prostriedky, formy, teda všetko, čo je súčasťou prípravy na vyučovanie. Na tom sa nič nemení a tu postupujeme rovnako ako pred dvadsiatimi rokmi. Som presvedčená, že takýto koncept má každý pedagóg v hlave. Pre mňa je však istou výzvou to, že učím v bilingválnych triedach. Je zrejmé, že oveľa ľahšie sa učí nemčinárom tam, kde nemajú slabých žiakov, tam, kde sa všetci žiaci na vyučovaciu hodinu pripravujú, lebo chcú študovať v zahraničí a potom a na báze nemeckého jazyka aj niečo v živote dosiahnuť. V bilingválnom gymnáziu má pedagóg v podstate veľmi ľahkú úlohu.

Ale aj pedagógovia nebilingválnych gymnázií môžu využiť záujem žiakov o nemeckú literatúru, prípadne nájsť autorov a diela, ktoré by mohli dnešným mladým ľuďom nielen veľa povedať, ale ich aj zaujať. Čo si o tom myslíte?

V triedach nášho bilingválneho gymnázia vychádzame práve z tejto skutočnosti, naši žiaci naozaj radi čítajú nemeckú literatúru, ich záber je široký, venujú sa literatúre od stredovekej až po súčasnú. Môžem povedať, že často čítajú literatúru, po ktorej som ja siahala, až keď som študovala na vysokej škole, kde je aj ťažiskom literatúra v kombinácii s bežnými spoločenskými témami. Nemecký jazyk sa žiaci naučia len za predpokladu, ak veľa čítajú, ak vedú dialóg, ak neustále rozprávajú. Dôležité je, aby sa osvojené slovíčka naučili správne používať. Dnes platí zásada, že aj gramatiku učíme prostredníctvom dialógov a v rozhovoroch. To je súčasný trend v rámci vyučovania cudzích jazykov v školách.

Do akej miery ovládajú gramatiku nemeckého jazyka žiaci, ktorí prichádzajú k vám na bilingválne gymnázium, ak zoberieme do úvahy spomínaný trend?

Máme tu intenzívnu jazykovú prípravu pre nových žiakov, kde musí pedagóg viac pracovať na tom, aby žiaci zo základných škôl zvládli nami požadované vedomosti z nemeckého jazyka. Niekomu nejdú časy, pády, prípadne členy, preto si myslím, že multimediálne DVD s ukážkovou hodinou pomôže všetkým nemčinárom a na všetkých úrovniach vzdelávania. Inšpirovať sa možno tým, ako aktivizovať a zapájať žiakov na hodine, aké pomôcky im pripraviť. V princípe však všetci učitelia postupujú tak, že vyučovaciu hodinu začínajú zopakovaním predchádzajúceho učiva a až potom nadväzujú na ďalšie učivo. Presne ako v našom prípade, keď sme v ukážkovej hodine nadviazali na životné prostredie.

Môžeme tiež povedať, že pri vyučovaní nemeckého jazyka využívate napríklad aj výtvarné umenie. Karikatúra, ktorú ste na hodinu pripravili, sa páčila aj vašim žiakom...

Presne tak, vymyslela som si scénku, ako sedia dvaja ľudia na lavičke, jeden odhadzuje niečo na zem a tomu druhému sa takéto správanie nepáči a toho druhého na to upozorňuje. A tu sa vytvára ideálny priestor na hranie sa. Vytvorili sme dvojice, kto s kým sa bude na danú tému rozprávať. Žiaci súčasne dostali pokyny, akým smerom sa má ich dialóg uberať.

(V rozhovore s Mgr. Carmen Gughovou na tému vedenia dialógov na hodine nemeckého jazyka budeme pokračovať v nasledujúcom čísle Učiteľských novín).

Mgr. Beáta REPÍKOVÁ, manažérka publicity národného projektu

MPC

Konferencia o rozvoji gramotnosti

Odborná konferencia pod názvom *Rozvoj gramotnosti – príprava na život*, ktorá sa uskutočnila 5. novembra v Trenčíne, poukázala na význam rozvoja jednotlivých typov gramotnosti ako dôležitej súčasti kvalitného vzdelania na Slovensku.

Konferencia vytvorila priestor na výmenu a zdieľanie skúseností k problematike gramotnosti. Nadväzuje na Deň gramotnosti, ktorý sa v školách Trenčianskeho samosprávneho kraja (TSK) konal 8. septembra. Jej realizátorom bolo detašované pracovisko Metodicko-pedagogického centra (MPC) Trenčín. Ako povedala jeho pracovníčka Ing. Miroslava Jakubeková: „Zapojením takmer dvanásťtisíc žiakov do Dňa gramotnosti, ako aj prezentovaním overených skúseností pred stodvadsať účastníkmi konferencie sa potvrdil náš predpoklad, že výsledky medzinárodných meraní PISA nie sú školám ľahostajné a rozvoju gramotnosti venujú v edukačnom procese zvýšenú pozornosť.“

Na úvod konferencie odzneli plenárne prednášky zástupcov priamo riadených organizácií Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR z Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania, Štátneho pedagogického ústavu a Štátnej školskej inšpekcie.

Druhá časť konferencie bola venovaná výsledkom Dňa gramotnosti v školách TSK. Tie na základe výzvy MPC pripravili pre svojich žiakov rôzne aktivity a programy zamerané na podporu zvýšenia gramotnosti, napríklad čitateľskej, digitálnej, matematickej, finančnej, štatistickej, mediálnej, prírodovednej či informačnej. Celkovo sa zapojilo 11 528 žiakov z 581 tried 74 materských, základných a stredných škôl, s ktorými pracovalo viac ako 700 pedagógov. Prednášajúci pedagogickí zamestnanci z jednotlivých typov škôl sa vo svojich príspevkoch podelili s osvedčenými pedagogickými skúsenosťami z rozvoja vybraných gramotností v reálnej praxi.

Aj preto bude MPC v Trenčíne v aktivitách na podporu gramotnosti pokračovať. Najbližšie podujatie pre učiteľov geografie je venované rozvoju prírodovednej gramotnosti.

(tk)

UČITEĽSKÉ NOVINY

Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania pod poradovým číslom 19/2014.

Adresa vydavateľa:
Bellova 54/a, 833 63 Bratislava,
IČO: 17314852

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Šéfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Redakčný tím:
prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk

Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com

Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com

Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolight@gmail.com

Design:
Branislav Malík, ARTWORK

Nevyžiadané rukopisy nevraciame.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezaradení.

Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Forma zverejnenia:
internetová stránka vzdelávacieho portálu ŠIOV: http://distancne.vzdelavanie.siov.sk/mod/folder/view.php?id=25.

Digitálne učenie v Michalovciach

ASFEU

Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Ukážky spracovania predmetu hudobná výchova v rámci vzdelávacieho portálu Moderná škola 2.

Základná škola Pavla Horova v Michalovciach sa s pomocou eurofondov výrazne zmodernizovala. V projekte podporenom v rámci operačného programu Vzdelávanie prostredníctvom Agentúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ (ASFEU) sa zamerala na inováciu a digitalizáciu vybraných predmetov s dôrazom na anglický jazyk a čitateľskú gramotnosť. Pedagógovia vytvorili učebné materiály na deväť predmetov (slovenský a anglický jazyk, matematika, fyzika, informatika, geografia, dejepis, občianska náuka a hudobná výchova), ktoré sú žiakom dostupné na webovej stránke školy.

Nová školská knižnica.

Obľúbená knižnica

Elektronizáciou učebníc škola vytvorila ucelený vzdelávací systém s najmodernejšími metódami vzdelávania. V projekte sa nezabudlo ani na obstaranie doplnkovej a povinnej literatúry existujúcej knižnice. *„Knižnica sa stala úžasnou súčasťou našej školy. V rámci projektu sme kúpili viac ako päťtisíc titulov. Tie môžeme rozdeliť do dvoch skupín. Niektoré knihy máme v počte až tridsať kusov a čítajú ich naraz celé triedy na prvom stupni. Po prečítaní nasledujú aktivity viažuce sa na prečítaný obsah. Učitelia k nim vytvárajú pracovné listy, interaktívne kvízy či divadielka. Aktivitu si pochvaľujú aj rodičia, pretože nemusia zháňať knihy z verejnej knižnice. Druhú skupinu kníh tvoria tituly nakúpené v počte jeden až päť kusov, určené pre žiakov druhého stupňa. Z nich najviac žiadaná je fantasy literatúra. Vedie Harry Potter a séria kníh o Troch pátračoch. Vďaka projektu sa z knižnice, ktorú nikto nenavštevoval, stalo miesto, kde je vždy plno, živo a rušno,“* približuje aktivity projektu Mgr. Ján Palkoci, zástupca riaditeľa školy a zároveň projektový manažér.

Moderná hudobná výchova

Hlavným výstupom projektu v rámci digitalizácie niekoľkých predmetov bol vzdelávací portál *Moderná škola 2*. Jedným z vybraných predmetov je aj hudobná výchova, ktorá bola spracovaná na špičkovej úrovni a podobne ako iné predmety sa stala zdrojom poznatkov pre žiakov školy. Každá téma obsahuje vypracované hlavné učivo. Dopĺňajú ho ukážky hudobných štýlov aj nahrávky piesní. Každý žáner pozostáva z troch nahrávok. Rytmika, basový podklad a celá nahrávka. Piesne dopĺňa notový podklad a slová. Na stránke sa nachádza aj katalóg hudobných nástrojov a životopisy najslávnejších hudobných skladateľov. Jednotlivé témy dopĺňajú odkazy na webové stránky a interaktívne cvičenia. Žiaci si v nich môžu priamo na stránke skladať svoju vlastnú hudbu.

Projekt *Inovácia a digitalizácia vybraných predmetov s dôrazom na anglický jazyk a čitateľskú gramotnosť v Základnej škole Pavla Horova Michalovce* bol financovaný z Európskeho sociálneho fondu v rámci operačného programu Vzdelávanie v rokoch 2012 – 2014. Škola naň získala nenávratný finančný príspevok 273-tisíc eur.

Odbor informovania a publicity ASFEU
Foto archív ZŠ Pavla Horova Michalovce

O ČOM PÍŠE

Novembrová Rodina a škola

- Útok ľahkého priemyslu na školy
- Vzdelanosť je dôležitá pre každého
- Cesta vlakom života
- Dyslektik na poste ministra – rozhovor s doc. Petrom Ponickým, ministrom školstva v roku 2002
- Desať dôvodov, prečo sú ľudia na Slovensku nezamestnaní
- Ako bojovať s neúspechom dieťaťa
- Zlá matka?
- Neobyčajné príbehy eTwinningu
- Zásady dobrého rodiča
- Manifest slovenského úspechu
- Štrnásť zásad hrdého a úspešného Slováka **(red)**

Nové učebné pomôcky skvalitnia štúdium

VÝSTUPY PROJEKTU

Zabezpečenie inovatívnych vzdelávacích nástrojov študentom stredných odborných škôl so zameraním na automobilový priemysel bolo hlavnou témou záverečného workshopu medzinárodného projektu *Professional Automotive Training*, ktorý sa konal 28. októbra v Bratislave. Jeho výsledkom je zabezpečenie nových učebníc či informačno-komunikačných technológií (IKT) na vzdelávanie pre viac ako 500 študentov na Slovensku i v Čechách. Na workshop, ktorý bol zameraný na zhodnotenie a prezentáciu dosiahnutých cieľov a výsledkov projektu, sa prihlásilo 31 zástupcov stredných odborných škôl (SOŠ) so zameraním na prípravu pre automobilové profesie a zamestnávateľov. Odborným garantom podujatia bol Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV). Riaditeľ ŠIOV Ivan Stankovský spolu s vedením SOŠ automobilovej v Bratislave predstavili inovatívne učebné nástroje na prípravu v automobilových povolaniach – *Diagnostika a opravy automobilov*, *Klampiarska technológia* a *Lakovnícka technológia*.

Nové učebnice, šesť on-line modulov či tristo interaktívnych obrazoviek a IKT tréningy na prácu s interaktívnym portálom bude využívať vo vyučovacom procese vďaka projektu 500 študentov dvoch SOŠ automobilových na Slovensku a v Českej republike a takmer ďalších 20-tisíc študentov, pedagógov a zamestnancov automobiliek nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí.

Inovatívne vzdelávacie pomôcky využívajúce odborný obrazový a filmový materiál, ktoré sú osvedčené a používané napríklad aj vo Veľkej Británii či v Českej republike, skvalitnia vzdelávanie v učebnom odbore autoopravár.

(ov)

OČAMI MLADÝCH

Po novom o korupcii či finančných podvodoch

Vymedziť korupciu ako trestný čin, opísať postup oznámenia korupcie, rozlíšiť typy finančných podvodov, ale aj vyhľadať na internete inštitúcie, ktoré sa zaoberajú korupciou či bojom proti nej – tieto a ďalšie schopnosti by mali preukázať žiaci a študenti základných a stredných škôl po tom, ako bol schválený aktualizovaný Národný štandard finančnej gramotnosti, verzia 1.1. V ňom sú zakotvené aj ďalšie témy týkajúce sa kompletnej finančnej gramotnosti mladých ľudí, ale aj napríklad ochrany finančných záujmov Európskej únie v Slovenskej republike.

Spôsob implementácie Národného štandardu finančnej gramotnosti stanovuje Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR vo schválenej *Metodike na zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov základných škôl a stredných škôl*, ktorú pripravili Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ) a Štátny inštitút odborného vzdelávania na základe podkladov a iniciatívy Úradu vlády SR, Ministerstva financií SR, Ministerstva hospodárstva SR a Finančného riaditeľstva SR. Spracovaná metodika je pomôcka, ktorej hlavným cieľom je zefektívniť prácu učiteľov pri zapracúvaní a aplikácii tém finančnej gramotnosti do vyučovacieho procesu. Súčasťou metodiky sú tiež príklady z bežného života, ktoré má žiak dokázať vyriešiť v rámci modelových situácií. Vyučovanie protikorupčnej výchovy má charakter prierezovej témy, čo znamená, že sa nevyučuje ako samostatný predmet. Rovnako nie je určené, v ktorom ročníku sa táto téma musí učiť. Rozhodnutie je v kompetencii riaditeľa školy. Najčastejšie sa téma objavuje na hodinách etickej výchovy.

Protikorupčná výchova a vzdelávanie na stredných školách v SR sa začala realizovať roku 2001, keď ministerstvo školstva schválilo projekt ŠPÚ *Protikorupčné nástroje v stredných školách* a vydalo súhlas s jeho experimentálnym overovaním na vybraných stredných školách v predmetoch náuka o spoločnosti, občianska náuka a etická výchova.

(mn)

DIGIPEDIA

Tablety v školách sú dnes už realitou

O národnom projekte *Elektronizácia vzdelávacieho systému regionálneho školstva* (*EVS RŠ*), ktorý je určený materským, základným a stredným školám, sme vás už informovali v minulých číslach Učiteľských novín. V rámci projektu je školám k dispozícii 5 680 digitálnych zostáv, ktoré pozostávajú z modernej interaktívnej tabule, projektora, obslužného notebooku a celkovo 20-tisíc tabletov.

Do projektu bolo ku koncu októbra zapojených 2 146 materských škôl, 1 759 základných škôl a 628 stredných škôl na celom území Slovenska s výnimkou Bratislavského samosprávneho kraja. Prihlasovanie do projektu je už uzatvorené, väčšina škôl už digitálne zostavy dostala a aktívne ich používa.

Metodicko-pedagogické centrum (MPC) realizuje od septembra 2014 školenia pre učiteľov zamerané na využitie digitálnych technológií v oblasti výchovy a vzdelávania, konkrétne informačné semináre k tabuliam, základné školenia k tabletom a rozšírené školenia k tabletom. Školenia sa konajú v ôsmich „digitálnych triedach“ v priestoroch regionálnych a detašovaných pracovísk MPC v Banskej Bystrici, Prešove, Trnave, Nitre, Trenčíne, Komárne, Žiline a Košiciach. Súčasťou školení je aj séria inštruktážnych videí, ktoré sú umiestnené na webovej stránke projektu a MPC. Od septembra 2014 absolvovali učitelia z 1 675 škôl školenia v rozsahu viac ako 650 hodín.

Od októbra 2014 sa uskutočňujú aj návštevy „tabletových škôl“ postupne vo všetkých regiónoch projektu. Dôležitým cieľom návštev je okrem monitoringu aj získanie ohlasov na využívanie digitálnych zostáv od pedagógov aj žiakov.

Pedagógovia z väčšiny doteraz navštívených škôl uviedli, že tablety majú na žiakov a ich motiváciu jednoznačne pozitívny vplyv, a ocenili aj možnosť práce individuálnym tempom. Fotografia zachytáva hodinu PaedDr. Ivety Janotkovej zo Strednej priemyselnej školy stavebnej v Trnave, kde nás žiaci svojím aktívnym prístupom veľmi potešili.

Základné školenie na prácu s digitálnymi zostavami je kľúčové na ich úspešné využitie vo výučbe.

Pre „tabletové školy“ pripravujeme v rámci projektu *EVS RŠ* špeciálne školenie, ktorého významnú časť bude tvoriť metodika prípravy a tvorby aktivít, ktoré sa školy zaviazali realizovať v rámci projektu (*Máme radi Slovensko*; *Učím sa, učím ťa*; *Videoexperiment* a *The School Dance 2014/2015*).

V rámci podpory využívania tabletov a motivácie prípravy aktivít na výučbu chystáme v spolupráci so spoločnosťou Samsung súťaž pre pedagógov, ktorá bude spustená v decembri 2014. Pozorne sledujte webovú stránku projektu, ako aj profil projektu DigiŠkola na Facebooku. Na týchto miestach sa môže aj odborná a široká verejnosť dozvedieť všetky dôležité informácie o projekte a jeho prínose ku kvalite vzdelávania.

„Digitálne prostredie sa stáva realitou, na ktorú musia školy pružne reagovať a svojich žiakov a študentov naň čo najlepšie pripraviť. Len tak bude Slovensko aj v budúcnosti modernou, vzdelanou a tým pádom aj konkurencieschopnou krajinou,“ povedal na margo problematiky minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Peter Pellegrini.

Sekcia informatiky MŠVVaŠ SR
Foto archív MŠVVaŠ SR

Kvalita školy má veľa rozmerov

NÚCEM

Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) začal s výskumom indikátorov kvality vzdelávania roku 2010 vo výbere 36 stredných škôl (SŠ) s 2 600 žiakmi. V súčasnosti v ňom pokračuje v národnom projekte *Zvyšovanie kvality vzdelávania na základných a stredných školách* (*E-test*) v spolupráci s 82 základnými školami (ZŠ) a 78 gymnáziami s viac ako 12-tisíc žiakmi a 4 500 učiteľmi. Ide o terajších šiestakov, deviatakov ZŠ a tretiakov gymnázií a ich vyučujúcich, s ktorými výskumný tím NÚCEM-u overuje merania sprievodných aspektov vzdelávania. Niektoré z týchto aspektov zohrávajú rolu v modelovaní pridanej hodnoty vo vzdelávaní (UN č. 53/2014) ako vonkajšie kontextuálne premenné, teda javy, ktoré ovplyvňujú žiakov výkon v kognitívnych meraniach, ale škola na ne pôsobiť nemôže. Sú to socioekonomický a kultúrny status žiaka, všeobecné inteligenčné predpoklady, motivácia k výkonu, dochádzka, zdravotné znevýhodnenie a podobne. Vnútornými kontextuálnymi premennými sú tie sprievodné aspekty vzdelávania, ktoré vytvára priamo škola: napríklad klíma školy, triedy, pedagogického zboru a inklúzia školy, interakčný štýl učiteľa, riaditeľa a ďalšie. Pokúsime sa stručne predstaviť vyššie uvedené sprievodné aspekty vzdelávania. Nie všetky merania máme ukončené, v zbere dát plánujeme pokračovať na jar roku 2015. Každá škola, ktorej žiaci, prípadne učitelia vyplnili elektronický dotazník, dostala po spracovaní údajov výsledky za svoju školu a anonymný prehľad svojho umiestnenia v porovnaní s ostatnými skúmanými školami. Veríme, že tak prispievame k autoevaluácii škôl a tým aj k zvýšeniu kvality edukácie v školách zapojených do výskumu. Poďme sa teraz pozrieť na jednotlivé rozmery edukácie podrobnejšie.

Mgr. Zuzana JUŠČÁKOVÁ, PhD., vedúca výskumného tímu, NÚCEM

NÚCEM
NÁRODNÝ ÚSTAV CERTIFIKOVANÝCH MERANÍ VZDELÁVANIA

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/ Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Inklúzia školy

Jakub VALOVIČ, Elena TOMKOVÁ, Martin KOPÁČIK

Vo výskume sociálnej inklúzie v ZŠ sme hľadali odpovede na viaceré otázky. Okrem okruhu otázok o objektivite a vhodnosti dotazníkov išlo predovšetkým o zachytenie súčasnej úrovne začlenenia žiakov so znevýhodnením a spolu s tým o analýzu faktorov, ktoré toto začlenenie ovplyvňujú. Za žiakov so znevýhodnením považujeme žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP). Skúmali sme osobitne tri kategórie:

- zdravotne znevýhodnení žiaci,
- žiaci s poruchou správania a učenia,
- sociálne znevýhodnení žiaci.

Transformácia školstva zo súčasnej úrovne na úroveň, ktorá vychádza zo základného práva každého na kvalitné vzdelanie a súčasne rešpektovanie jeho osobnosti, vyžaduje najskôr zmapovať aktuálny stav v tejto oblasti. Psychické problémy žiakov, ktorých kolektív triedy neprijal, si vieme predstaviť napríklad na obetiach šikanovania. Je teda dôležité zabezpečiť, aby sa navzájom veľmi odlišné deti rešpektovali a boli schopné obohacovať práve prostredníctvom svojich odlišností. Zúženým pojmom sociálna inklúzia označujeme sociálne začlenenie jednotlivca, teda jeho prijatie kolektívom. Na zachytenie jej úrovne u detí sme použili dotazník CATCH (© P. L. Rosenbaum, ad. Sotáková), pre učiteľov to bol dotazník MATIES (© M. Mahat, ad. Sotáková).

Najdôležitejším zistením z výskumu postojov žiakov je, že postoje k inklúzii znevýhodnených žiakov ovplyvňuje spoznanie znevýhodneného žiaka aj jeho typ znevýhodnenia. Žiaci, ktorí nepoznajú žiaka so ŠVVP, majú celkovo pozitívnejšie postoje k inklúzii znevýhodnených žiakov. Najpozitívnejšie postoje majú k inklúzii zdravotne znevýhodnených žiakov, o niečo negatívnejšie a približne rovnaké k sociálne znevýhodneným žiakom a žiakom s poruchou správania a učenia. Žiaci, ktorí poznajú žiaka so ŠVVP, majú najpozitívnejšie postoje tiež k inklúzii zdravotne znevýhodnených žiakov, negatívnejšie k inklúzii žiakov s poruchou správania alebo učenia a najnegatívnejšie k inklúzii sociálne znevýhodnených žiakov. Pozitívnejšie postoje žiakov, ktorí nepoznajú žiaka so ŠVVP, môžu poukazovať na situáciu, keď žiaci s relatívne pozitívnymi očakávaniami po nadobudnutí reálnej skúsenosti so žiakom so ŠVVP stratia časť svojich ilúzií. Najvýraznejší rozdiel medzi postojmi žiakov, ktorí poznajú a nepoznajú žiaka so ŠVVP, bol u tých, ktorí sa vyjadrovali k sociálne znevýhodneným spolužiakom.

Doterajšie výsledky ukazujú, že žiaci s osobnou skúsenosťou so znevýhodnenými spolužiakmi sú k inklúzii odmietavejší. Predpokladáme, že práve tu je miesto na intervenciu, ktorá by pomohla žiakom pochopiť, respektíve inak interpretovať správanie znevýhodnených žiakov, čo by mohlo viesť k zachovaniu si pozitívnejších postojov, prípadne k rozvoju adaptívnejších vzťahov.

Tiež sme zistili, že chlapci majú pozitívnejšie postoje k inklúzii žiakov s poruchou správania a učenia ako dievčatá. Približne 75 % detí s poruchou správania a učenia sú chlapci. Predpokladáme, že postoje dievčat môžu ovplyvňovať časté konflikty s takto znevýhodnenými chlapcami, respektíve postoje chlapcov môže ovplyvňovať obdiv k nonkonformnému správaniu.

Postoje k inklúzii znevýhodnených žiakov majú s rastúcim vekom tendenciu zlepšovať sa, tento efekt je prítomný najmä u dievčat. Učitelia mali vo väčšine nevyhranený postoj k inklúzii vo všetkých troch zložkách postoja: kognitívnej, emocionálnej a behaviorálnej. Vzhľadom na možnosť vyjadrenia názoru sme mohli analyzovať aj to, ako učitelia vnímajú svoju vlastnú úlohu pri inklúzii žiakov so ŠVVP. Vo veľkej miere videli prekážky v materiálno-technickom a personálnom zabezpečení vyučovania, čo často vyplývalo z vyššieho počtu žiakov v triede. Ako ďalšie prekážky uvádzali nedostatočnú odbornú pripravenosť, keďže problematika žiakov so ŠVVP svojou komplexnosťou presahuje odbornú prípravu na pedagogických fakultách. Uvítali by prítomnosť asistenta, špeciálneho pedagóga a podobne.

Ako vidíme z výsledkov nášho výskumu, k naplneniu záväzku inkluzívneho vzdelávania nás čaká ešte veľa čiastkových krokov. Úspešnosť školskej inklúzie úzko súvisí s postojmi celej spoločnosti; ak dospelí neprijímajú menšiny v spoločnosti, je ťažšie aj deťom vštepovať prijímajúce postoje.

Inteligencia žiaka ako indikátor kvality?

Martin KOPÁČIK

Test všeobecných schopností – TVS (P. Smith, Ch. Whetton, adaptovala M. Jurčová), meria schopnosť žiakov logicky myslieť a riešiť problémy pomocou induktívneho myslenia. Zjednodušene o ňom možno rozmýšľať ako o inteligenčnom teste. Žiak s vyvinutou schopnosťou induktívneho myslenia sa prejavuje ako šikovný študent, ktorý dokáže rýchlo pochopiť vzťahy medzi javmi napríklad na hodine matematiky. Vzťah medzi inteligenciou a školskou úspešnosťou je zrejmý a bol zdokumentovaný v mnohých výskumoch. Meranie TVS samo osebe nepovie veľa o kvalite vzdelávania v škole, ale vzhľadom na jeho vzťah k výkonu žiaka je v spojitosti s inými údajmi vhodným adeptom na monitorovanie toho, či žiaci dosahujú také výsledky, na aké majú predpoklady.

Na obr. 1 je zobrazený vzťah výsledku TVS s rôznymi ukazovateľmi úspešnosti žiaka v škole pomocou absolútnych hodnôt korelačných koeficientov. Všetky korelácie sú štatisticky významné.

Obr. 1: Korelačné koeficienty výsledkov v TVS s premennými školskej úspešnosti

TVS	T9 SJL	T9 MAT	EČMS SJL	EČMS MAT	prospech SJL	prospech MAT
meranie 1	0,42	0,59	0,52	0,28	0,33	0,41
meranie 2	0,39	0,48	0,55	0,38	0,39	0,44

Aj napriek nespochybniteľnej úlohe inteligencie žiaka v školskom výkone je rozdiel medzi jednotlivými žiakmi výrazný. Napríklad z 20 % žiakov (509 žiakov), ktorí boli najúspešnejší v TVS, malo iba 41,1 % (209 žiakov) priemer všetkých známok na koncoročnom a polročnom vysvedčení za tri roky lepší ako 1,5. Priemer horší ako 2,51 malo 7,9 % žiakov.

Schopnosti žiaka, medzi nimi aj schopnosť logicky myslieť a riešiť problémy, sa vyvíjajú aj v období medzi Testovaním 9 (T9) a maturitou (EČMS), čo sme potvrdili aj na základe našich meraní. Priemerná úspešnosť bola významne vyššia pri druhom meraní TVS po troch rokoch. Rozdiely výkonov medzi prvým a druhým meraním neboli rovnaké pre všetky školy. Je teda dôležité venovať sa v školách rozvíjaniu logického myslenia. Súčasne by sa však rola inteligencie vo vzdelávaní žiakov nemala nadhodnocovať. Popri dispozíciách, ktoré meria TVS alebo akýkoľvek inteligenčný test, existujú aj ďalšie schopnosti, ktoré ovplyvňujú kvalitu výkonu. V konečnom dôsledku ide o súhru viacerých faktorov, ako napríklad motivácie žiaka, kvality učiteľa či podnetnosti rodinného a školského prostredia.

Klíma pedagogického zboru

Soňa VAŠÍČKOVÁ, Eva FÜLÖPOVÁ

Rozhodujúcim aktérom školského vzdelávania je učiteľ. Úroveň klímy pedagogického zboru je pomerne relevantným indikátorom a vhodným ukazovateľom klímy celej školy. Pojmom klíma pedagogického zboru označujeme premennú, ktorá vyjadruje kvalitu interpersonálnych vzťahov a sociálnych procesov vo vnútri učiteľského zboru tak, ako ju učitelia sami vnímajú (Urbánek, Chvál, 2012). Predznamenáva pracovné a kolegiálne vzťahy, úroveň realizácie medzipredmetových vzťahov, pracovnú a spoločenskú morálku zamestnancov. Správna klíma pedagogického zboru predpokladá vzájomný rešpekt a podporu, podnecovanie tímového charakteru práce a udáva progres školy.

Meranie tejto klímy zahŕňa pracovnú spokojnosť učiteľov, ich pochopenie pre kurikulárne zámery školy a úspešnosť pri realizácii kurikula, nároky na výsledky žiakov, vzájomnú komunikáciu a sociálne vzťahy, spoločné zážitky, emócie a spoluprácu s vedením školy. Na meranie klímy pedagogického zboru sme v súlade s podmienkami výskumu použili dotazník organizačnej klímy pedagogického zboru (OCDQ-RS, ©W. K. Hoy, C. J. Tarter, J. A. Mulherin a R. B. Kottkamp, 1963, adaptovaný slovenskými autormi Gavora, Braunová, 2009) doplnený o dimenziu ochoty učiteľov k zmenám (Eger, 1998) a ďalšie identifikačné položky.

Poznanie klímy pedagogického zboru je možné prostredníctvom premenných, ako je ústretové či direktívne správanie riaditeľa, angažované správanie učiteľov, frustrovanosť učiteľov, sociálna blízkosť učiteľov a ochota na zmeny. Z daných premenných sa vypočítava index otvorenosti, ktorý je súhrnným ukazovateľom klímy školy.

Medzi ZŠ a gymnáziami sa potvrdili štatisticky významné rozdiely vo všetkých dimenziách klímy pedagogického zboru, ako aj v indexe otvorenosti, preto uvádzame výsledky osobitne pre každú skupinu škôl (obr. 2).

Z ďalších rozborov získaných údajov uvedieme len niektoré. Pri porovnávaní rozdielov vo výsledkoch v gymnáziách v jednotlivých krajoch Slovenska sa školy z Bratislavského a Prešovského kraja javia najpozitívnejšie z hľadiska indexu otvorenosti. Angažované správanie učiteľov, ústretové správanie riaditeľa a ochota učiteľov na zmeny sú vyššie hodnotené v školách Žilinského kraja, ale zároveň tam je aj vyššia direktívnosť riaditeľa. Naopak, nižšie indexy otvorenosti sme zistili v Banskobystrickom, Košickom a Trnavskom kraji, čo sa potvrdzuje aj v ústretovom správaní riaditeľa.

Výsledky z hľadiska indexu otvorenosti v ZŠ sú v jednotlivých krajoch Slovenska tiež štatisticky významne odlišné. Najvyššie hodnoty miery otvorenosti sú v školách Nitrianskeho a Prešovského kraja, najnižšie v Banskobystrickom kraji.

Výskum v oblasti skúmania kolegiálnych vzťahov pokladá za dôležitý 74 % učiteľov. Spokojných s kolegiálnymi vzťahmi v škole je 64 % učiteľov. O zmene súčasného povolania často uvažuje približne 11 % učiteľov, takmer 63 % zúčastnených učiteľov len zriedka.

V závere dotazníka mali učitelia možnosť uviesť svoje námety pre jednotlivé oblasti života školy. Smerom k svojim kolegom odporúčali zlepšiť komunikáciu, ktorá by mala byť priama, úprimná, otvorená, konštruktívna. Privítali by organizovanie teambuildingových aktivít, rozmanitých formálnych i neformálnych stretnutí, seminárov psychohygieny, kultúrnych a spoločenských podujatí.

Obr. 2: Porovnanie výsledkov klímy pedagogického zboru medzi gymnáziami a základnými školami (v %)

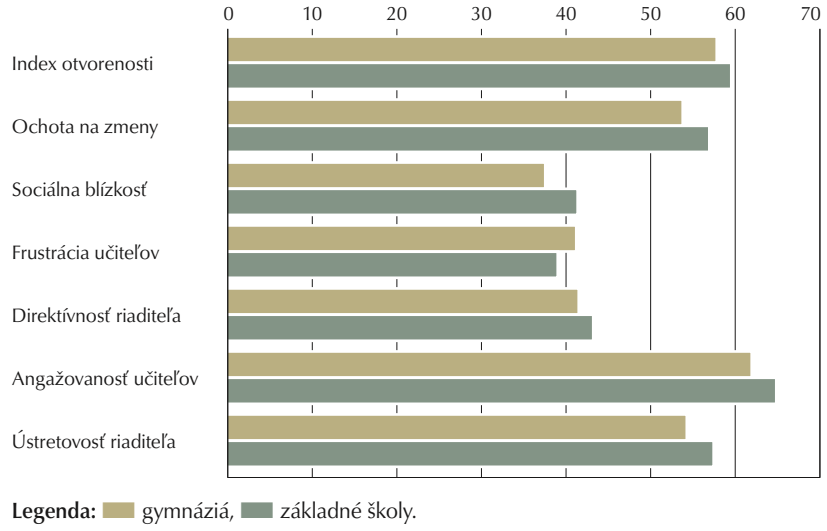

Legenda: gymnáziá, základné školy.

K ďalším odporúčaniam učiteľov patrí: zamerať sa na pozitívny prístup k práci, tímovo utvárať dobré meno školy, zvýšiť otvorenosť zmenám a novým metódam vo výučbe. Vedenie školy by podľa učiteľov malo zabezpečiť vysokú mieru objektivity hodnotenia práce a pracovnej morálky, spravodlivo a transparentne rozdeľovať úväzky, administratívne povinnosti, ale aj odmeny. Učitelia vyslovili požiadavku, aby porady boli stručné, jasné, konštruktívne a stanovili dlhodobé ciele či jasnú víziu školy. Dôležité zo strany riaditeľa je zaujímať sa viac o vyučovací proces v škole a pozitívne motivovať učiteľov. Od riadiacich orgánov očakávajú skvalitňovanie exteriéru školy a podmienok práce učiteľov, vytvorenie podmienok na zlepšovanie vzťahov, zvýšenie finančných prostriedkov pre školy a učiteľov, požadovanie pravidelnej spätnej väzby od učiteľov, podnecovanie legislatívnych zmien v prospech pozitívneho rozvoja školy a zabezpečenie odbornej podpory pre učiteľov v podobe školských psychológov, asistentov učiteľov, sociálnych pedagógov a podobne.

Časť zo skupiny oslovených učiteľov neuviedla žiadne odporúčania, čo môže byť znakom rezignovania a presvedčenia, že ich návrhy nebudú akceptované a realizované.

Rodinné zázemie žiaka

Zuzana JUŠČÁKOVÁ, Martina BUKVAJOVÁ

Ak chceme štatisticky potvrdiť vplyv rodinného zázemia na úspešnosť žiaka v škole, mali by sme sa najprv zamerať na žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia. Znevýhodnenie chudobou alebo kultúrou dostatočne diagnostikuje dotazník socioekonomického a kultúrneho statusu žiaka štúdie Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj PISA. Zisťovanie vplyvu socioekonomického a kultúrneho statusu žiaka (ESCS) na jeho výkon v kognitívnych testoch je v záujme sledovania rovného prístupu k vzdelaniu, ktoré Slovenská republika garantuje všetkým žiakom bez rozdielu rasy, pohlavia, postavenia rodičov, príjmov a kultúrneho pozadia.

Zistili sme, že približne 2 až 4 % žiakov 8. ročníka ZŠ dosiahli oproti svojmu nízkemu indexu ESCS vysokú úspešnosť v kognitívnych testoch, a naopak, 5 až 6 % žiakov 2. ročníka gymnázií, ktorí pochádzajú zo skupiny s nadpriemerným indexom ESCS, podpriemerné výkony. Vysoká miera priamej úmernosti ESCS a výkonov v testoch bola u 51,5 % žiakov.

Závislosť výkonov žiakov v kognitívnych testoch od ich rodinného zázemia je v jednotlivých krajoch rôzna (obr. 3). Napríklad Bratislavský a Nitriansky kraj s vysokými priemernými hodnotami ESCS dosiahli len priemernú úspešnosť v kognitívnom testovaní. Naopak, Prešovský kraj s najnižším priemerným indexom ESCS preukázal jedny z najlepších výkonov v testoch – s výnimkou ôsmackého testu zo slovenského jazyka a literatúry. Ešte výraznejší rozdiel v tejto závislosti sa ukázal medzi ôsmakmi ZŠ a druhákmi gymnázií, na základe čoho očakávame zvyšovanie závislosti školskej úspešnosti žiaka od jeho ESCS s poklesom ročníka ZŠ. Na túto tému pripravujeme v najbližšom období dve rozsiahle merania.

Problematický je však zber údajov do dotazníka ESCS, čiže získavanie súhlasu od rodiča. Skúmali sme preto, či je možné spolupracujúcich rodičov a školy od tohto odbremeniť. Ukázalo sa, že administratívne dáta, ako sociálne znevýhodnenie podľa Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR, veľkosť obce, miera evidovanej nezamestnanosti v okrese, ponúkajú výsledky v súlade s výsledkami dotazníka ESCS, avšak s menšou podrobnosťou a mierou vysvetlenia príčiny napredovania alebo zlyhávania žiaka v škole. Subindexy ESCS pomáhajú v prípade žiakov ZŠ objasniť rádovo 11 až 16 % zmeny školskej úspešnosti a administratívne dáta len 5 až 7 %. Potvrdil sa významný vzťah k vzdelaniu matky a k počtu kníh v domácnosti. V prípade gymnazistov sme zistili oveľa slabšie vzťahy ESCS k úspešnosti v testovaní pri oboch druhoch dát. Pri miere evidovanej nezamestnanosti sme zaznamenali dokonca opačný vplyv.

Na hodnotenie efektívnosti školy je dôležité poznať, akých žiakov v zmysle sociálneho postavenia rodičov vzdeláva, takže uvažujeme o zapracovaní ESCS do výpočtu pridanej hodnoty školy vo vzdelávaní (UN č. 53/2014). Rovnako je pre nás nesmierne dôležité poznať aktuálny stav pôsobenia ESCS na dosiahnutú vzdelanostnú úroveň žiaka, tento vplyv sledovať dlhodobo a následne z pozície školskej politiky zachytiť prípadné nepriaznivé trendy, preto si spoluprácu so zapojenými školami vysoko vážime.

Obr. 3: Priemerný index ESCS v krajoch SR

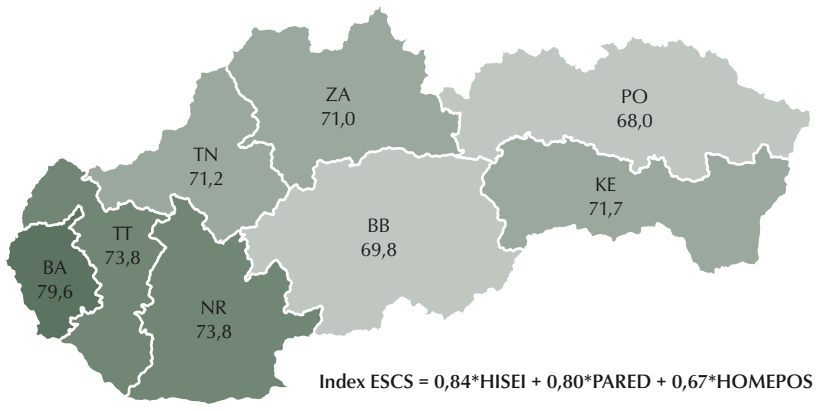

Legenda: nad priemerom, na úrovni priemeru, pod priemerom.

Poznámka: HISEI – vyššia pozícia rodiča v zamestnaní, PARED – vyššie vzdelanie rodičov, HOMEPOS – vybavenie domácnosti.

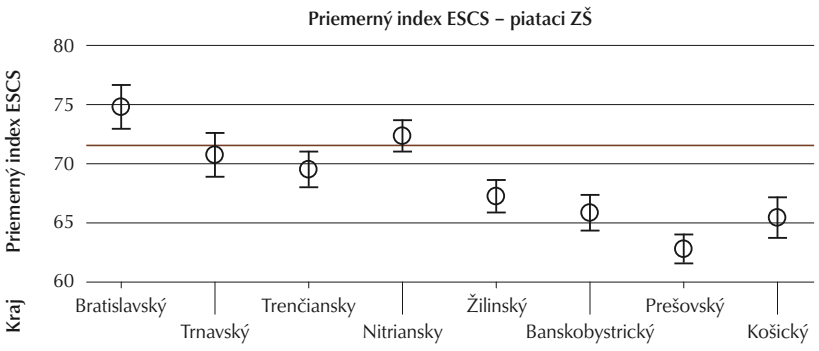

Motivácia

Ivana BARQAWI

Ak by sme mali jednoduchým spôsobom vysvetliť motiváciu, povedali by sme, že motivácia odpovedá na otázky, prečo sa človek správa tak, ako sa správa, a aké sú pohnútky a motívy jeho správania. V niektorých prípadoch môže vysoká motivácia zmierniť nedostatok niektorých schopností, alebo naopak, nedostatok motivácie môže byť príčinou zlyhávania aj u intelektovo dobre disponovaných žiakov. Každý žiak má vlastnú hierarchiu potrieb, rôzne aspekty motivácie ho ovplyvňujú inak než ďalších žiakov. Preto sa v tej istej situácii dvaja žiaci môžu správať úplne odlišne.

Výkonové potreby významne ovplyvňujú to, ako žiak reaguje na výkonové situácie v škole. Aktualizujú sa vždy vtedy, keď je výkon nejakým spôsobom hodnotený. Výkonová motivácia preto hrá v škole významnú rolu. Za základné výkonové potreby považujeme potrebu úspešného výkonu a potrebu vyhnúť sa neúspechu. Obe tvoria základ výkonovej orientácie. Výsledná výkonová orientácia je potom daná prevahou jednej alebo druhej tendencie. Potreba úspešného výkonu patrí do skupiny potrieb potvrdzujúcich vlastné ja, potreba vyhnúť sa neúspechu slúži na jeho obranu.

Predchádzajúce výskumy potvrdzujú v tejto oblasti vyššiu motiváciu u dievčat. Chlapcov viac motivujú odmeny a tresty a potreba prestíže. U dievčat sa ukázala vyššia potreba úspešného výkonu aj potreba vyhnúť sa neúspechu. Nemotivovanosť sa najmenej prejavovala u žiakov štátnych škôl. U žiakov súkromných škôl sa prejavila vysoká potreba úspešného výkonu a prestíže, vyhýbanie sa neúspechu bolo u týchto žiakov zriedkavejšie. Potreba pozitívnych vzťahov je typickejšia pre žiakov stredných odborných škôl, morálna motivácia sa vo vyššej miere vyskytovala u žiakov gymnázií.

Prítomnosť vysokých hodnôt spomínaných výkonových potrieb je sprevádzaná vnútornou rozporuplnosťou, keď žiak cíti potrebu ukázať sa a zároveň má obavu z neúspechu.

Prostredníctvom týchto dvoch výkonových potrieb je možné charakterizovať každého žiaka a zaradiť ho do jedného z 5 typov (Pavelková, I., 2002):

1. žiak s vysokou potrebou úspešného výkonu a nízkou potrebou vyhnutia sa neúspechu,
2. žiak s nízkou potrebou úspešného výkonu a vysokou potrebou vyhnutia sa neúspechu,
3. žiak s vysokou potrebou úspešného výkonu a vysokou potrebou vyhnutia sa neúspechu,
4. žiak s nízkou potrebou úspešného výkonu a nízkou potrebou vyhnutia sa neúspechu,
5. nevyhranený typ.

Súhrnne je potom možné dospieť k celkovému obrazu motivovanosti celej triedy podľa prevažujúcich typov žiakov.

Vzhľadom na pretrvávajúci trend poklesu výkonovej motivácie u žiakov v posledných rokoch je potrebné venovať pozornosť aj tejto téme, pretože pokles motivácie môže objasniť odlišnosti aj vo výkone žiakov.

Klíma školy

Martina BUKVAJOVÁ, Eva FÜLÖPOVÁ

Obsah pojmu klíma školy spočíva v étose školy, kultúre fyzického prostredia, v sociálnom systéme školy. Dôležitý je pomer proklamovaných a napĺňaných noriem a pravidiel, vzájomné vzťahy medzi žiakmi, učiteľmi aj medzi žiakmi a učiteľmi navzájom, zmysel pre stotožnenie sa s prostredím a hrdosť na školu.

Klímu školy posudzujeme súhrnom subjektívnych hodnotení a sebahodnotení aktérov vzdelávania v danej škole, ich komunikácie a sociálnych vzťahov, vnímania prostredia, prežívania a emócií a ďalších sociálnych a psychických procesov, ktoré sa v škole odohrávajú (Čapek, R., 2010). Klíma školy teda vypovedá o tom, ako sa jednotliví účastníci školského procesu cítia v prostredí danej školy. Ide o pojem, ktorý v sebe zahŕňa aj klímu triedy a klímu pedagogického zboru.

Priestor hodnotenia klímy je vymedzený dvoma krajnými pólmi: otvorenosť a uzavretosť. Otvorená škola je charakteristická vzájomnou dôverou, súdržnosťou, angažovanosťou učiteľov, stabilitou, demokratickým štýlom vedenia a stabilitou systému riadenia školy. Pre uzatvorenú školu je typická skôr nedôvera, nízka miera angažovanosti členov pedagogického zboru, prejavy formalizmu v riadení školy, odstup riaditeľa voči učiteľom. Učitelia uzavretej školy pociťujú nejasné smerovanie školy. Konkrétna hodnotená škola sa podľa pomeru uvedených charakteristík nachádza niekde medzi pólmi otvorenosti a uzavretosti.

Z našich predchádzajúcich výskumov sme zistili, že žiaci hodnotia všeobecné klimatické faktory pozitívne, najviac vyzdvihli vzájomný rešpekt, starostlivosť a súdržnosť, menej pozitívne dôveru, osobný rast a možnosť ovplyvňovať chod školy. Dievčatá boli v hodnotení pozitívnejšie ako chlapci.

V ďalšom výskume sa chceme venovať regionálnym rozdielom, chceme zistiť, či sa v hodnotení klímy školy líšia žiaci štátnych, cirkevných a súkromných škôl. Zatiaľ sa ukázalo, že gymnazisti a žiaci ostatných škôl prežívajú klímu svojej školy podobne.

Výsledky svetových výskumov v oblasti psychosociálnej klímy potvrdzujú, že lepšie študijné výsledky žiakov úzko súvisia s pozitívnymi faktormi klímy školy a školskej triedy. Preto je potrebné výskumy s takým zameraním priebežne realizovať a porovnávať s ďalšími indikátormi kvality vzdelávania v ZŠ a SŠ na Slovensku.

Interakčný štýl riaditeľa

Ivana BARQAWI, Lucia GÁLOVÁ

Medzi dôležité determinanty celkovej klímy školy patrí vzťah medzi riaditeľom a učiteľmi. Súvisí nielen s efektivitou školy, rozvojom, motiváciou a so spokojnosťou učiteľov, ale – ako vyplýva z našich výskumov – aj s výkonom žiakov. Vo vzťahu riaditeľa a učiteľov sa výrazne prejavuje správanie, ktoré riaditeľ uplatňuje pri plánovaní, organizácii, hodnotení, motivovaní a riadení.

Podľa autorov nášho dotazníka (Wubbels, T., Levy, J., 1993) riaditeľ-**organizátor** si všíma, čo sa medzi učiteľmi deje, pričom organizuje, nariaďuje a určuje vývoj v škole. **Pomáhajúci** riaditeľ prejavuje o učiteľov záujem, zapája sa do diskusie a správa sa priateľsky. **Chápajúci** riaditeľ učiteľom so záujmom načúva, je schopný empatie, preukazuje im dôveru a pochopenie. Riaditeľ, ktorý **vedie učiteľov k samostatnosti**, dáva učiteľom možnosť pracovať autonómne a poskytuje im čas na profesionálny rozvoj. **Neistý** riaditeľ je nerozhodný, ostýchavý a pochybuje o tom, čo robí. **Nespokojný** riaditeľ si myslí, že učitelia nepracujú správne. Kritizuje, pýta sa na všetko a je nedôverčivý. Riaditeľ **majúci námietky** sa často rozhnevá, díva sa na učiteľov zvrchu, vyjadruje im svoju nespokojnosť a trestá. **Prísny** riaditeľ učiteľov neustále kontroluje, ich konanie súdi a hodnotí. Je neflexibilný až rigidný. Interakčný štýl konkrétneho riaditeľa nie je vyhranený, ide o kombináciu uvedených typov.

Náš najnovší výskum ukázal súvislosť medzi spokojnosťou učiteľov a jednotlivými štýlmi riadenia. Najkladnejšie na spokojnosť učiteľov pôsobil pomáhajúci riaditeľ, najnegatívnejšie, naopak, nespokojný riaditeľ.

Obr.4: Profil priemerných dosiahnutých hodnôt jednotlivých interakčných štýlov 145 riaditeľov z výskumu *E-test*

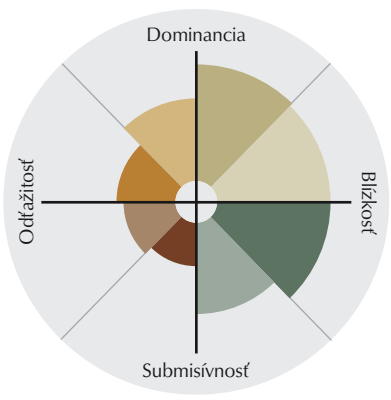

Legenda: organizátor, pomáhajúci, chápajúci, vedúci k zodpovednosti, neistý, nespokojný, namietajúci, prísny.

Cirkumplex interakčných štýlov (obr. 4) ukazuje vzájomný vzťah a rozloženie jednotlivých interakčných štýlov. Učitelia u riaditeľov častejšie vnímajú pozitívne štýly, ako organizátor, pomáhajúci, chápajúci a vedúci k samostatnosti, menej často ostatné štýly. Najvýraznejšie sú zastúpené štýly riaditeľov charakterizované blízkosťou a dominanciou, najmenej častý je štýl neistý, charakterizovaný submisívnosťou a odťažitosťou.

Naše predchádzajúce výskumy poukazujú na súvislosť medzi interakčnými štýlmi riaditeľov a školským prospechom žiakov, kde s lepšími známkami súvisí štýl pomáhajúceho riaditeľa a s horšími známkami štýl nespokojného riaditeľa.

Tieto zistenia naznačujú dôležitosť vzťahu riaditeľ – učiteľ nielen pre celkovú spokojnosť učiteľov a dobrú klímu školy, ale tiež pre jeho súvis so vzdelávaním žiakov.

Interakčný štýl učiteľa

Soňa VAŠÍČKOVÁ, Lucia GÁLOVÁ

Kvalita edukácie je determinovaná najmä interakciou medzi učiteľom a žiakmi. Každý učiteľ disponuje špecifickým interakčným štýlom, ktorý sa prejavuje v správaní sa k žiakom. Vystihuje ho osem charakteristík (Wubbels, T., Levy, J., 1993), ktoré sú relatívne stabilné a umožňujú žiakom predvídať správanie učiteľa a prispôsobiť sa mu.

1. Učiteľ-organizátor **upozorňuje**, čo sa bude robiť, vedie, organizuje, prikazuje, zadáva úlohy.
2. Napomáhajúci učiteľ **pomáha**, prejavuje záujem, pripája sa k prebiehajúcemu dianiu, správa sa priateľsky alebo ohľaduplne.
3. Chápajúci učiteľ so záujmom **načúva**, prejavuje sa empaticky, dáva najavo dôveru a pochopenie.
4. Učiteľ vedúci k zodpovednosti **dáva priestor** na samostatnú prácu; čaká, kým sa trieda odreaguje, dáva voľnosť, slobodu spolu so zodpovednosťou.
5. Neistý učiteľ sa drží bokom, **nezasahuje** do diania; ospravedlňuje sa, vyčkáva, ako veci dopadnú; pripúšťa, že chyba môže byť v ňom samom.
6. Nespokojný učiteľ **čaká na ticho**, zvažuje dôvody pre a proti; vyžaduje pokoj, dáva najavo nespokojnosť, stále sa pýta, kritizuje.
7. Karhajúci učiteľ býva **nahnevaný**, vie si žiakov „podať"; býva podráždený, rozčúlený; rád zakazuje, upozorňuje na chyby, karhá a trestá.
8. Prísny učiteľ **vyžaduje bezpodmienečnú poslušnosť**, žiakov kontroluje, prísne preskúšava, hodnotí, známkuje; vynúti si v triede ticho, udržuje na hodinách pokoj, trvá na dodržiavaní pravidiel a predpisov.

Táto kategorizácia vychádza z toho istého prameňa ako kategorizácia interakčného štýlu riaditeľa a tiež platí, že učiteľov štýl je mixom uvedených prejavov správania v rôznom pomere.

Z predchádzajúcich výskumov sme zistili, že medzi najvyššie hodnotené štýly učiteľa patrí chápajúci, napomáhajúci, organizátor a vedúci k zodpovednosti. Viac dievčat ako chlapcov hodnotí učiteľov ako nápomocných, chápajúcich, ktorí vedú žiakov k zodpovednosti. Učitelia-muži sa javia žiakom viac nápomocní a menej prísni ako ich kolegyne.

Interakčný štýl súvisí aj so samotným vzdelávaním. Naše zistenia poukazujú na fakt, že štýly chápajúci a vedúci k zodpovednosti súvisia s lepšími známkami a štýly nespokojný, karhajúci a prísny s horšími známkami.

Prínos tohto výskumu tkvie predovšetkým v poskytnutí spätnej väzby učiteľom, ktorá ponúka pohľad žiakov a komparáciu s vlastným hodnotením sa. Hlavné meranie v projekte *Zvyšovanie kvality vzdelávania na základných a stredných školách* plánujeme na jar roku 2015.

Prednáška odborníčky môže pôsobiť aj zábavne... Mgr. Mária Grafová počas svojej prezentácie Hejného metódy.

Deň v kruhu inovatívnych učiteľov

ROADSHOW 2014

Dvadsiateho druhého októbra sa v Prešove v priestoroch Súkromnej strednej odbornej školy Mladosť konala jubilejná roadshow Moderný učiteľ 2014. Inovatívni učitelia sa na nej stretli s kolegami rovnakej krvnej skupiny, aby načerpali nové poznatky, inšpirácie, tvorivú potenciu, vypočuli si zaujímavý súbor prednášok a vystúpení, vymenili skúsenosti, prezreli prezentačné stánky. Organizátori 10. ročníka tohto podujatia pripravili pre účastníkov vskutku bohatý a interesantný program. Všetci lektori boli skvelí, ich príspevky hýriace ukážkami dobrej praxe, ako aj novinkami z oblasti IT boli znamenité.

Mgr. Anna Thomková, riaditeľka Súkromnej základnej školy BellAmos v Martine, ktorá je najstaršou súkromnou základnou školou na Slovensku, mala pred 15 rokmi sen vybudovať školu, v ktorej budú deti aj učitelia šťastní. Školu, v ktorej bude sloboda, úcta a spokojnosť. Školu, v ktorej bude podnetné a tvorivé prostredie. Školu, kde sa budú všetci na seba usmievať a navzájom si dôverovať. V rámci svojho príspevku *Aby každý z nás mohol byť v niečom najlepší* rozprávala o tom, čo na naplnenie svojho sna potrebovala.

V prvom rade prijať profesionálnych pedagógov. Aby však boli učitelia spokojní a šťastní, potrebujú neohrozené prostredie, bez strachu a napätia. Potrebujú dostať slobodu a dôveru. Musia cítiť od svojho riaditeľa podporu, pretože iba **ak budú v škole šťastní učitelia, budú šťastní a úspešní aj ich žiaci**. Pani riaditeľka preto vytvára učiteľom dobré podmienky na ich prácu, odborný rast, osobnostný a profesijný rozvoj. Podporuje tvorivosť a tímovú prácu, verí v dobro každého človeka, používa zdravý sedliacky rozum a intuíciu. Vytvára priestor na realizáciu nápadov, oceňuje výsledky práce. Rieši veci s chladnou hlavou, školu vedie, ale nerozhoduje o všetkom sama. Uvedomuje si silu dobre fungujúcej školy, ktorá je založená na kvalitných vzťahoch a umení motivovať. Predstavila tiež atraktívne celoškolské tradície, napr. pasovanie prvákov, BellAmosálie, BigBAO, víkendovky a dalšie pozoruhodné akcie.

Chcete ponúkať svojim žiakom kvalitu? Chcete inovovať procesy riadenia a fungovania? Máte záujem realizovať zmeny? Chceli by ste získavať externú pomoc vo forme konzultácií a poradenstva v oblasti, na ktorú sa chcete zamerať? Ak ste na predchádzajúce otázky odpovedali áno, tak sa pridajte k školám na správnej ceste! Staňte sa členmi klubu škôl Pallas Athena. Cieľom klubu je umožniť školám nastúpiť na cestu postupnej zmeny, urýchliť procesy v dobrých školách, vybudovať nový model školy, udržateľný v rýchlo sa meniacej spoločnosti. Budúcnosť totiž majú len školy, ktoré si uvedomujú svoju silu, veria vo svoje schopnosti a majú odvahu púšťať sa do nových, neprebádaných vecí. O vízii a o tom, čo svojim členom ponúka a čo od nich očakáva klub škôl Pallas Athena, prišiel na roadshow Moderný učiteľ 2014 porozprávať Mgr. Martin Kríž.

Internet a emočná inteligencia

Pri vyslovení mena Mgr. Márie Tóthovej-Šimčákovej sa dozaista mnohým čitateľom Učiteľských novín vybaví v pamäti sympatická detská psychologička z televíznej *Pestúnky*. Práve v Prešove sa natáčal jej prvý diel. Na roadshow vystúpila s príspevkom *Internetové deti. Vieme naučiť deti fungovať na internete so zodpovednosťou voči sebe aj iným?!*, v ktorom sa venovala problematike internetových rizík a negatívnym dopadom neobmedzeného využívania internetu, ako aj účinnej prevencii.

Takmer každé druhé mladšie dieťa a každé dieťa staršie ako 12 rokov četuje na sociálnych sieťach a internet využíva priemerne dvakrát dlhšie, ako je odporúčaný čas. Bežnou praxou v tínedžerských komunitách sa stala pre deti „neškodná" zábava nahrávania videa na mobilný telefón, jeho zverejňovania a šírenia nevhodných, vulgárnych obsahov. Alarmujúcou skutočnosťou je aj narastanie fenoménu „cudzej osoby", s ktorou sa dieťa dostáva do kontaktu cez siete a SMS. Pomoc deťom, rodičom a učiteľom prináša v tomto smere kampaň a webová stránka e-deti. Obsahuje dôležité informácie o vhodnom používaní internetu a prevencii rizík. Rodičia sa tu napríklad majú možnosť dozvedieť potrebné informácie o aplikácii, ktorá poskytuje rodičom prehľad o tom, aké lokality deti na webe navštevujú a ako sa správajú na sociálnych sieťach. Poskytuje zároveň nástroje, ktoré im pomáhajú predchádzať zobrazovaniu nevhodného obsahu.

V rámci príspevku *Ako prežiť v škole* porozprávala PhDr. Andrea Nagyová, skúsená detská psychologička z Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Nových Zámkoch, o dôležitosti rozvoja emočnej inteligencie a o očakávaniach detí, rodičov a pedagógov pri riešení problémových situácií. Poukázala na možnosť rozvoja emočnej inteligencie prostredníctvom príbehov. Ich cieľom je podnietiť deti do komunikácie, zamyslenia a rozoznávania, čo je správne a čo nie, čo môže ublížiť a čo, naopak, pomôcť. Pani doktorka je autorkou dvoch kníh: *Rozprávky nielen na čítanie* a *Liečivé príbehy lienky Danielky alebo Prvá pomoc pre rodičov*, ktoré by nemali chýbať v žiadnej rodinnej knižnici.

Matematika hravo

Čo môže byť v škole krajšie ako to, že deťom ponecháme radosť z objavovania, naučíme každé dieťa učiť sa a dosahovať pri učení maximálny úspech? Dôkladne premyslený a v praxi overený netradičný spôsob vyučovania matematiky podľa Hejného metódy priblížili účastníkom tohtoročnej roadshow Mária Grafová a Peter Halák. Hejného metóda je založená na rešpektovaní dvanástich princípov, poskladaných do uceleného konceptu tak, aby dieťa objavovalo matematiku samo a s radosťou. Na rozdiel od tradičnej výučby matematiky, zameranej na nácvik štandardných úloh, je nová metóda zameraná na budovanie siete mentálnych matematických schém, ktoré si každý žiak tvorí riešením vhodných úloh a diskusiou o svojich riešeniach so spolužiakmi.

Najväčšou prednosťou tejto metódy je, že využíva zvedavosť, hravosť, otvorenosť a záujem detí, vďaka čomu môže naplno využívať ich obrovský potenciál. Úlohy sú zakomponované v atraktívnych prostrediach, ktoré deti dobre poznajú, napr. prostredie autobusu, rodiny, schodov. Pestré a rozmanité úlohy primeranej náročnosti sa stávajú pre žiakov výzvou, podnecujú a rozvíjajú v nich chuť niečo riešiť, niečo odhaliť, niečo sa dozvedieť. Deti v prostrediach pracujú opakovane, čím sa im prostredie stáva známym, nadobúdajú tu istotu, strácajú strach z matematiky, vzájomne diskutujú a korigujú myšlienky. Úlohy v jednotlivých prostrediach postupne gradujú až k náročným matematickým problémom. Objavenie ich riešenia, odhaľovanie zákonitostí, na ktorých je matematika vybudovaná, prináša deťom neopísateľne krásne pocity.

Múdra škola číta

Čo by bolo dobré urobiť na zlepšenie výsledkov žiakov v medzinárodnom meraní PISA? Zavrieť učiteľa so žiakmi na malý dvor a drábom dať do rúk bič? Alebo existujú aj iné, účinnejšie stratégie? Aké cestičky vedú k radosti z čítania a brilantnej práci s textom? Tieto otázky v úvode svojho vystúpenia položil účastníkom roadshow pán Mrkvička, vlastným menom Mgr. Tibor Hujdič. Zdôraznil, že ak chceme, aby boli žiaci dobrými čitateľmi, musia čítať. Ak chceme, aby boli ešte lepšími čitateľmi, musia čítať ešte viac. Nemá to však zmysel, ak žiaka čítanie neteší. S drábom sa to, samozrejme, dosiahnuť nedá, tade cesta nevedie.

Aké spôsoby rozvíjania čitateľskej gramotnosti teda používajú múdre školy? Múdra škola číta deťom každý deň. Na začiatku vyučovania učiteľ pätnásť minút číta žiakom na pokračovanie knihu podľa vlastného výberu. Na konci vyučovania žiaci pätnásť minút čítajú knihu, ktorú priniesli z domu. Čítajú sa celé knihy. Múdra škola aktivizuje rodičov, aby čítali svojim deťom každý deň pätnásť minút. Pozýva oteckov, aby prišli do školy čítať zo svojej obľúbenej detskej knihy. Organizuje tzv. prestávkový festival, v rámci ktorého číta cez prestávku žiakom napr. pani kuchárka. Múdra škola napĺňa triedy knihami a textami. V múdrej škole sa stávajú učitelia príkladom čitateľov – hovoria o tom, čo čítajú, o čom vďaka prečítanému rozmýšľajú. Múdre školy popri detských klasikoch nezabúdajú ani na súčasných špičkových autorov pre deti a mládež.

Všetkým, ktorí sa podieľali na príprave jubilejnej roadshow, patrí veľká vďaka. Bol to úžasne prežitý deň. Všetci aktívni učitelia, riaditelia škôl a priaznivci vzdelávania, ktorí prijali pozvanie organizátorov tohto jedinečného podujatia, načerpali počas neho novú energiu a množstvo inšpiratívnych nápadov. Som rada, že som mala možnosť byť medzi nimi a počas prestávky sa s niektorými z nich aj osobne spoznať.

PaedDr. Erika PETRAŠKOVÁ, PhD.
Foto indicia.sk

Priblížiť sa Demostenovi

ZŠ SKALICA

Už 7. ročník medzinárodnej súťaže v rečníckom umení Young Demosthenes pre žiakov základných škôl, viacročných gymnázií a študentov stredných škôl s maturitou sa uskutočnil 30. októbra v nádherných priestoroch opátstva Emauzy v Prahe. Pre Čechov bol siedmy, pre nás Slovákov premiérový. Našu krajinu zastupovala jedna základná škola a tri stredné.

A prečo vlastne Česi túto súťaž organizujú? Odpoveď je veľmi jednoduchá. Rečnícke umenie porovnáva a prehlbuje komunikačné zručnosti a zároveň podporuje konkurencieschopnosť mladej generácie v presadzovaní vlastných myšlienok a projektov. Súťaž Young Demosthenes je uznávaná odborníkmi z akademického, verejnoprávneho i mediálneho prostredia nielen v Českej republike, ale aj v zahraničí, kultivuje vystupovanie na verejnosti.

Možno je namieste otázka, kto bol Demostenes. Bol to aténsky politik a rečník, ktorý žil vo 4. stor. pred n. l. V mladosti vyštudoval i napriek výraznej chybe reči rétoriku. Neskôr sa živil písaním súdnych rečí. Po účasti v protimacedónskom povstaní bol odsúdený na trest smrti, a hoci sa mu podarilo utiecť, krátko nato sa dobrovoľne otrávil. Dnes je považovaný za najslávnejšieho rečníka antického Grécka.

Ako sme spomenuli v úvode, naša Základná škola na Strážnickej ul. v Skalici bola jedinou základnou školou, ktorá reprezentovala Slovensko. S o to väčšou cťou a zodpovednosťou sme sa na súťaž pripravovali. Za našu školu súťažila Monika Poláčková, žiačka 7. ročníka, ktorá vo svojej kategórii obsadila krásne tretie miesto, a dnes už naša bývalá žiačka, momentálne študentka Súkromnej strednej odbornej školy Via Humana v Skalici Kristína Mišová, ktorá obsadila pekné štvrté miesto. Celý program moderoval Alexander Hemala, známy z televíznych obrazoviek, riaditeľkou súťaže je bývalá moderátorka televízie NOVA Jana Adámková. V porote zasadli zástupcovia českých vysokých škôl, jazykovedného ústavu a ďalšie významné osobnosti kultúrneho a verejného života. Súťaž prebiehala v nádhernom duchu priateľstva, odbornej pomoci, zdravej rivality, veľmi dôležitá bola aj výmena informácií medzi účastníkmi. Organizačný tím sa nám neustále venoval, bolo zabezpečené kvalitné ubytovanie a, samozrejme, aj strava, za čo veľmi pekne ďakujeme.

Skalická delegácia na svojom premiérovom ročníku medzinárodnej súťaže rečníkov.

Už tento rok sa všetci tešíme a začíname svedomito pripravovať na 8. ročník tejto prestížnej súťaže, aby sme dokázali, že aj my ovládame rétoriku a v našich komunikačných schopnostiach nijako nezaostávame za rečníkmi z iných krajín. Budúci rok by sa súťaže mali zúčastniť reprezentanti jedenástich štátov.

PaedDr. Dagmar JŮZKOVÁ
Foto archív školy

Slávici z lavice

ZŠ HUMENNÉ

Hudba a spev sú neodmysliteľnou súčasťou života každého z nás, a preto sme sa v Základnej škole na Pugačevovej ul. v Humennom rozhodli pokračovať v každoročnej prehliadke spevákov populárnych piesní domácich i zahraničných interpretov pod názvom Slávici z lavice. Tohtoročné podujatie sme v našej škole zorganizovali 16. októbra. Slávici z lavice prilákali 27 hudobne nadaných a talentovaných žiakov z ôsmich humenských základných škôl.

Po dlhodobej a náročnej príprave textov piesní, hudby, speváckych výkonov a priestorov sa mohol náš veľký spevácky deň začať. „Slávici" prichádzali spolu so svojimi pedagógmi na našu základnú školu s malou trémou, ale plní očakávania. Po splnení drobných organizačných pokynov a úvodnom príhovore sme nechali priestor našim súťažiacim vyjadriť sa spevom. Ako počiatočná odznela spoločná

pieseň *Úsmev*, ktorá navodila tú správnu spevavú atmosféru. Hudobná prehliadka nás previedla škálou domácich i zahraničných hudobných skvostov. Každý súťažiaci nám predviedol jednu pieseň podľa vlastného výberu. Následne odborná porota zaradila jednotlivých súťažiacich do zlatého, strieborného a bronzového pásma. Špeciálnu cenu poroty získali piati speváci – Miriama Sijková a Tamara Ficková, obe zo Základnej školy na Pugačevovej ul., Timea Lacová zo Základnej školy internátnej, Maroš Pužo zo Základnej školy na Ul. SNP a Kristína Kocíková zo Základnej školy na Kudlovskej ulici. Títo žiaci predviedli skutočne excelentné spevácke výkony.

Ale každý náš „slávik" si za svoj výkon vyslúžil krásny diplom, vyhotovený práve pre túto príležitosť, a zároveň získal aj hodnotný vecný darček, na ktorý nám finančne prispelo mesto Humenné v rámci dotácií, ktoré poskytuje na kultúrne aktivity.

Môžeme pokojne konštatovať, že náš spoločne prežitý deň plný hudby a očarujúcich speváckych výkonov sa podaril. Speváci boli spokojní so svojimi výkonmi, porotcovia so svojím hodnotením, pedagógovia hrdí na svojich žiakov a diváci nadšení z talentov, ktoré sa im predviedli. Aj my ako organizátori sme boli veľmi radi, že tak ako každý rok, aj tento sa do Slávikov z lavice prihlásilo plno talentovaných žiakov. Dúfame, že náš cieľ prehlbovať pozitívny vzťah žiakov k hudbe a spevu bude naplnený aj na budúci rok.

Mgr. Vladimíra ŠEVECOVÁ KERLÍKOVÁ,
Mgr. Zuzana UHRINOVÁ
Foto Martin POLLÁK

Zážitkovo na hodinách literatúry

SŠ SVIDNÍK

Zážitkové vyučovanie patrí k najúčinnejším formám učenia sa. Prostredníctvom zážitku a skúsenosti sa snaží pomôcť žiakom získať vedomosti, schopnosti a zručnosti tak, aby si ich osvojili na celý život.

Presvedčili sa o tom aj žiaci 9. ročníka Spojenej školy vo Svidníku na hodine literárnej výchovy. Pri preberaní básne Andreja Sládkoviča *Nehaňte ľud môj* sa preniesli do štyridsiatych rokov 19. storočia. Uskutočnili zasadnutie súdu, kde sa rozdelili do dvoch skupín. Na jednej strane stáli neprajníci slovenského národa, na druhej strane obhajcovia práv a záujmov Slovákov a slovenského jazyka. Vytvorili tak skutočnú situáciu, kde využili nielen školské vedomosti o týchto udalostiach, ale aj vlastnú prípravu, ktorú čerpali najmä z internetu. Prostredníctvom zážitku sa

Obhajoba národných záujmov sa cez zážitkové vyučovanie sprítomnila aj po dlhých rokoch.

žiaci realizovali vo vyučovacom priestore a participovali na reálnom procese vyučovacej hodiny. Tieto vedomosti pretrvajú u žiakov omnoho dlhšie, posilňujú rozvoj ich osobnosti, rozvíjajú kreativitu a spontánnosť.

Mgr. Anna LAŽOVÁ
Foto archív školy

Varíme na informatike

SŠ BRATISLAVA

Varenie a skúšanie starých receptov je mojou záľubou. Dnes sa veľa hovorí o tom, čo jeme, čo by mali jesť deti. Práve touto témou sa zaoberám už viac ako desať rokov, začo sa mi dostalo v kulinárskej televíznej šou, ktorej som sa zúčastnila, aj prirovnania k Jamesovi Olivierovi. A tak som sa rozhodla pre trochu netradičnú výučbu PowerPointu na hodine informatiky v našej Spojenej škole na Tilgnerovej ul. v Bratislave.

Najskôr sme si urobili pár fotoreceptov vo Worde. Vlastne sme len rozšírili učivo slovenčiny, keďže recept možno zaradiť k opisu pracovného postupu. A doma každý žiak potom niečo jednoduché pripravil – nátierky, praženicu; niektorí rodičia sa však toho chytili – za čo im veľmi pekne ďakujem – a spolu so svojou dcérou či synom navarili aj zložitejšie jedlá. Popritom sa v kuchyni pri práci aj vyfotili, a tak vzniklo pár receptov, ktoré môžeme dnes použiť v školskom časopise.

Následne sme z týchto literárnych diel urobili prezentácie v PowerPointe a naučili sa, ako by mala vyzerať prezentácia na webovej stránke. Pre tých, ktorí by mali nebodaj na niečo chuť, stačí ísť na kucharka.dobre-napady.sk, tam je všetko naše úsilie zachytené.

Všetky recepty sme potom vytlačili do malej kuchárskej knihy. Na jej krste sme niektoré aj ochutnali a pripili si zdravou brusnicovou minerálkou. A recepty sme tiež zhodnotili, vysvetlili sme si, ktoré sú z môjho pohľadu lepšie a prečo. Žiaci tým získali spätnú väzbu, aby v najbližšom projekte svoje práce poopravili.

Mgr. Silvia BODLÁKOVÁ
Foto autorka

SOM UČITEĽ

Učiť žiakov pre život

Z málotriednej školy na východnom Slovensku sa ako košický rodák dostal učiť na sever Slovenska, na Liptov. Pôsobí ako riaditeľ plnoorganizovanej školy v Liptovskom Jáne, o ktorej vybudovanie sa po druhej svetovej vojne zaslúžil pedagóg a spisovateľ Fraňo Kráľ. Nakrátko podnikal a hľadal šťastie v inej profesii, aby pochopil, že „starajúc sa o šťastie iných, nachádza vlastné". Výchovno-vzdelávacím cieľom školy v Litovskom Jáne je vychovať zdravo sebavedomého žiaka, ktorý dokáže zdôvodniť svoj názor a aktívne sa zapojiť do života spoločnosti.

Mgr. Miroslav Mahdal,

Základná škola s materskou školou Liptovský Ján

Pozná povolania, ktoré možno označiť ich významom a dosahom za prínosnejšie, významnejšie, potrebnejšie ako iné?

Sú také povolania. Napríklad politici, vedci, lekári, učitelia, ktorí svojou prácou významne ovplyvňujú životy mnohých ľudí. Mocní a bohatí ľudia vo svete by však nedosiahli úspech bez toho, aby vedeli čítať, písať a počítať. Som presvedčený, že po rodičoch, ktorí sú nenahraditeľní, sú pri formovaní človeka a jeho budúcnosti na druhom mieste práve učitelia.

Prečo sa stal učiteľom?

Do toho, že som sa stal učiteľom, ma podnietilo veľa skvelých učiteľov, ktorých som mal na základnej škole, najmä na prvom stupni. Zavážilo i to, že som sa zúčastňoval detských letných táborov. Práve v táboroch, kde som bol najskôr praktikantom, potom vedúcim a neskôr aj hlavným vedúcim, som si uvedomil, že práca s deťmi a mládežou ma neuveriteľne baví.

Chcel niekedy učiteľské povolanie zmeniť za iné?

Áno, chcel som podnikať, a krátko som v oblasti finančného poradenstva i maloobchodu aj podnikal. Pre život a pôsobenie pedagóga i riaditeľa som tu získal cenné skúsenosti.

Čo ho vrátilo z neučiteľského prostredia späť k pedagogickému a výchovno-vzdelávaciemu pôsobeniu?

O podnikaní sníva väčšina ľudí. A o čom veľa ľudí sníva, ja som si aj vyskúšal. Myslím si, že obdobie, keď som bol mimo školstva, mi dalo iný pohľad na fungovanie štátu a života ako takého. Keďže som po siedmich rokoch podnikania živnosť ukončil a na katedru som nezanevrel, automaticky ma to ťahalo do sféry, na ktorú som sa na vysokej škole pripravoval a ktorá ma vždy bavila... Momentálne som druhý rok riaditeľom školy. Práca ma napĺňa a robím ju s radosťou a naplno.

Mal svoje učiteľské vzory? Čím ho inšpirovali, v čom sa im chcel podobať?

Jednoznačne najvýznamnejším vzorom bol pre mňa Jan Amos Komenský. Inšpiratívnym z jeho diela je pre mňa ešte dnes výrok: „Škola nesmie byť miestom sĺz, bludiskom a drinou, ale hrou, hostinou a rajom." O to sa snažím aj ja, jednak ako učiteľ, ale aj ako riaditeľ školy.

Keby mohol do učiteľského stavu, profesie, povolania vrátiť niečo z čias, keď sa mu aj u nás darilo lepšie, čo by to bolo a prečo?

Čo bolo, bolo... Z minulosti sa treba poučiť. Teraz je iná doba, treba napredovať, hľadať nové efektívne metódy a formy. Učiť žiakov pre život.

Ak by mal kompetencie niečo navrhnúť do školskej legislatívy alebo do interných školských predpisov a nariadení, čo by to bolo?

Navrhol by som zjednotiť financovanie škôl a školských zariadení, teda žiadne originálne, len prenesené kompetencie, a najmä menej byrokracie.

Čo by odkázal alebo poradil tým, ktorí chcú byť učiteľmi, ale finančné nedocenenie a iné negatívne medializované témy okolo školstva ich od tohto povolania odrádzajú?

Niet krajšieho a zmysluplnejšieho povolania, ako byť učiteľ. Pozorovať, ako sa deti rozvíjajú, rastú, stávajú sa schopnejšími, spôsobilejšími a silnejšími vo svete. Tým, že ľudia učia, dávajú druhým akoby dar, kúsok seba samého, to najlepšie zo svojich skúseností, vedomostí, zručností. Učíme v nádeji, že to urobí svet lepším. Na druhej strane však treba zodpovedne zvážiť aj to všetko, čo bolo povedané v otázke, aby nenastalo neskôr sklamanie. Každý je strojcom svojho šťastia.

Čo robí z učiteľa dobrého učiteľa?

Dobrý učiteľ sa vyznačuje kladným vzťahom k žiakom a nadšením, zanietením pre učiteľské povolanie. Snaží sa neustále zlepšovať, vytvára pozitívnu atmosféru v triede aj v škole. Má zmysel pre humor, je osobnosťou, vzorom. Dobrý učiteľ neodovzdáva len vedomosti. Dobrý učiteľ v žiakoch zapaľuje túžbu po poznaní.

Má Mgr. Miroslav Mahdal životné krédo, respektíve uznáva a uplatňuje zmysluplnú zásadu, ktorá mu pomáha prekonávať aj ťažké chvíle a problémové situácie?

Starajúc sa o šťastie iných, nachádzam šťastie vlastné.

Milan SOUKUP
Foto autor

Vzdelanostná úroveň vo svete

OECD

Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) zverejnila výsledky komparatívneho výskumu odrážajúce stav svetového školstva v publikácii *Náhľad na školstvo* (*Education at a Glance 2014*), ktorá zahŕňa viaceré ukazovatele v rámci výchovno-vzdelávacieho systému, grafy a tabuľky o podiele a skladbe maturantov na všeobecnovzdelávacích a odborných školách, o vzdelanostnej úrovni mládeže i dospelých, ktorí na ňu priamo vplývajú, o ich čitateľskej a počítačovej gramotnosti v 34 členských krajinách, resp. štátoch spadajúcich do EÚ21 vrátane vybraných krajín G20...

Výchovno-vzdelávací proces už niekoľko rokov výrazne ovplyvňuje hospodárska kríza, ktorá negatívne zasiahla produktivitu práce, technologické inovácie a investičný rozvoj na celom svete, čo núti predstaviteľov jednotlivých štátov zavádzať hĺbkové zmeny v školskej politike a klásť čoraz väčšie požiadavky na úroveň vzdelávania i výchovu kompetentných odborníkov. Krajiny OECD zaznamenali vyše 46 miliónov nezamestnaných a prehlbujúce sa rozdiely medzi najbohatšími a najchudobnejšími, čo stavia mládež do krajne nevýhodnej pozície, v ktorej sa čoraz ťažšie uplatňuje na trhu práce a zaraďuje do spoločnosti napriek dosiahnutému vzdelaniu.

Podiel a skladba maturantov

Hneď na úvod treba zdôrazniť, že ukazovateľ školskej dochádzky 15- až 19-ročných študentov kolíše aj v rámci jednej krajiny v závislosti od územných jednotiek (štátov, krajov, kantónov, departementov), napr. v Španielsku medzi 70 – 95 %, Taliansku 58 – 87 %, Portugalsku 71 – 95 %, USA 82 – 91 %, vo Francúzsku 69 – 88 %, vo Veľkej Británii 71 – 88 % a o niečo miernejšie v Nórsku (medzi 84 – 92 %) a vo Švédsku (87 – 88 %), ktoré presadzujú právo na vzdelanie na celom území.

V krajinách OECD by hypoteticky mohlo ukončiť stredoškolské štúdium maturitou 84 % dnešnej mládeže; zo štátov spadajúcich do G20 sa to podarilo 80 % študentom. V posledných rokoch sa v rámci rovnosti príležitostí na stredných školách zvýšil podiel študentiek, ktoré si počínajú úspešnejšie než ich spolužiaci. Vyše 10 % maturantov vo veku nad 25 rokov zaznamenalo Dánsko, Fínsko, Nórsko a Holandsko a vyše 20 % Island. Spravidla platí, že päťročné všeobecnovzdelávacie stredné školy pripravujú študentov na vysokoškolské štúdium, dvoj- až štvorročné odborné školy zas na povolanie, teda na vstup do produktívneho života. Vo väčšine štátov síce netvoria súčasť povinnej školskej dochádzky, ale pokladajú sa za základ úspechu na trhu práce; v opačnom prípade sa vynárajú ťažkosti s profesijným uplatnením.

V 29 krajinách zmaturovalo priemerne 75 % stredoškolákov; vyše 90 % Slovincov, Írov, Lotyšov, Islanďanov, Nemcov, Holanďanov, Maďarov, Angličanov, Japoncov, Španielov, Fínov, Dánov, Kórejčanov, 88 % Nórov, Kanaďanov a Izraelčanov, 87 % Slovákov, 85 % Novozélanďanov a Poliakov, 83 % Chiľanov a Talianov, 81 % Čechov, 79 % Američanov, 78 % Švédov, 77 % Číňanov, 71 % Grékov, 69 % Luxemburčanov, 68 % Rakúšanov, 55 % Turkov a 48 % Mexičanov. Spravidla ide o študentov vo veku 19 rokov, čo platí aj pre Česko, Slovensko a Maďarsko, v sedemnástich maturujú na všeobecnovzdelávacej škole Američania, Izraelčania, Novozélanďania, Argentínčania, Francúzi, Indonézania a Turci, v osemnástich Taliani, Švédi, Slovinci, Luxemburčania, Kanaďania, v 21. roku Islanďania a Poliaci, vo veku 22 rokov Portugalčania.

Vyše 90 % študentov zmaturovalo do 25. roku života, pričom na odbornej škole priemerne v dvadsiatich dvoch; Rakúšania a Francúzi v dvadsiatich, Luxemburčania, Estónci a Švajčiari v 21. roku, Dáni, Fíni a Nóri v dvadsiatich ôsmich, Austrálčania v 31. roku. Určité rozdiely panujú aj medzi pohlaviami v prospech dievčat, keďže 87 % maturantiek zodpovedá priemerne 81 % maturantov. V Grécku, Kanade, Slovinsku, vo Veľkej Británii, Francúzsku, v Holandsku, Mexiku, Dánsku, Španielsku a Luxembursku tvorí spomínaný rozdiel asi 10 %, kým v Kórei a Japonsku sa prakticky stiera a na Slovensku ho vôbec nebadať.

Markantnejšie rozdiely sa prejavili v Poľsku, Turecku, vo Flámsku, v Rakúsku, Taliansku, Nórsku, na Islande a vo všeobecnosti v krajinách OECD na pôde všeobecnovzdelávacích škôl (80 % dievčat a 73 % chlapcov). Na odborných školách poväčšine prevládali chlapci, čo však neplatí pre všetky štáty. Priemer tvorí 67 % študentov a 61 % študentiek; vyšší počet dievčat možno pozorovať v Belgicku, Dánsku, Španielsku, vo Fínsku, v Írsku a Holandsku. Tridsaťpercentný podiel v Argentíne, Brazílii, Kanade, Kórei, Maďarsku, Indonézii, Japonsku, Lotyšsku, Mexiku a Turecku sčasti vyvažuje 70-% podiel maturantov na odborných školách v Rakúsku, vo Fínsku, Francúzsku, v Írsku, Holandsku, Slovinsku a vo Švajčiarsku. V Estónsku, Grécku a na Slovensku skončilo odbornú školu menej dievčat než chlapcov. Väčšina študentov prejavila záujem o inžinierstvo, dopravu a priemyselnú výrobu (34 %), pričom dané percento dosahuje až 70 % v Maďarsku, Nórsku a Česku; študentky lákali spoločenské vedy, obchod, právo (24 %), zdravoveda, sociálna práca a služby (19 %).

Druhá šanca

Štúdium v riadnom termíne zavŕšilo priemerne 72 % študentov. Študenti a učni v niektorých krajinách bežne prerušia štúdium a po čase v ňom zase pokračujú, no čím dlhšie otáľajú, o to väčšie riziko hrozí, že ho nikdy neukončia. V iných štátoch opakujú ročník alebo menia školu, prípadne odbor. Percento študentov maturujúcich v stanovenom termíne je najvyššie v Kórei (95 %) a najnižšie v Luxembursku (40 %); v riadnom termíne zmaturuje v priemere vyše 80 % študentov, pričom v Japonsku 93 %, Írsku 90 %, na Slovensku 89 %, v Izraeli 87 %, USA 85 %, Grécku 83 %, Maďarsku 82 %, Estónsku a Poľsku 79 %, Slovinsku 73 %, Kanade 72 %, vo Švédsku, Flámsku, Fínsku, v Turecku a Rakúsku 71 %, na Novom Zélande 69 %, vo Veľkej Británii 67 %, v Taliansku 66 %, Chile 64 %, Mexiku a Holandsku 61 %, Španielsku a Dánsku 60 %, vo Francúzsku 59 %, v Nórsku 58 % a na Islande 44 %. Keby sa stredoškolské štúdium predĺžilo o dva roky, zdarne by ho zavŕšilo 87 % maturantov; 80-% úspešnosť vykazuje Flámsko, Španielsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Taliansko, Holandsko a Veľká Británia, len 58-% Island. Danú disproporciu podmieňuje aj fakt, že vo väčšine krajín OECD môžu študenti dokončiť štúdium v pôvodnej škole na rozdiel od štátov, ktoré pre slabo prospievajúcich zriadili špeciálne programy. Luxemburskí stredoškoláci bežne opakujú ročník, čo naznačuje 32-% rozdiel, omnoho výnimočnejšie na Novom Zélande (5 %) a v USA (3 %), kde študenti málokedy maturujú po dvadsiatke a neprospievajúci musia zvládnuť test *General Educational Development*.

Spomínané percentá sa odvíjajú od počtu maturantov v roku 2012 a ovplyvňujú ich všetky reformy vo výchovno-vzdelávacom procese, zmena dĺžky štúdia a vznik nových odborov. V niektorých prípadoch dokonca prekračujú stovku, ak ich súčasť tvoria aj študenti, ktorí pokračovali v prerušenom štúdiu v rámci programu *Druhá šanca*, aby si zvýšili kvalifikáciu a ľahšie sa uplatnili na trhu práce. Vzhľadom na túto iniciatívu sa v rokoch 2008 – 2010 zvýšil podiel maturantov nad 25 rokov o 40 %. Najväčší skok od roku 1995, resp. 2000 zaznamenalo Španielsko, Turecko a Mexiko; podiel španielskych a tureckých maturantov stúpol o 2 %, kým mexických o 3 %. V niektorých štátoch ide o nepatrné percento, keďže vláda v tejto oblasti podnikla zásadné kroky už v minulosti. Analýza zahŕňa len maturantov, ktorí pokračujú v štúdiu na vysokej škole alebo nastúpili do zamestnania; vzhľadom na vysoký počet nezamestnaných prikročili krajiny OECD k viacerým reformám zameraným na vyššiu kvalitu vzdelávania a rozvíjania zručnosti, na vznik nových odborov, aby sa študenti s maturitným vysvedčením vo vrecku neocitali v slepej uličke.

V jednotlivých krajinách vládnu vo výchovno-vzdelávacom procese značné odchýlky; severské štáty charakterizuje celková integrácia, teda rovnaké učebné plány pre žiakov do 16 rokov, kým iné krajiny (Luxembursko) uprednostňujú diferencovaný systém, resp. výber špecializácie už vo veku 10 rokov. V Nemecku a vo Francúzsku volia žiaci medzi všeobecným a odborným zameraním, kým vo Fínsku a v Holandsku dostávajú možnosť zmeniť po čase orientáciu. Väčšie šance na úspech dáva všeobecné vzdelanie (76 %) oproti odbornému (64 %), čo sa najvýraznejšie prejavuje v Dánsku a najnepatrnejšie v Chile, Izraeli a Japonsku.

Mnohí maturanti, ktorých stredná všeobecnovzdelávacia škola pripravila na vysokoškolské štúdium, napokon z rôznych dôvodov nevstúpia na univerzitnú pôdu, o čom svedčí až 30-% rozdiel v Belgicku, Chile, vo Fínsku, Švédsku, v Írsku a Izraeli, hoci Belgičania a Izraelčania si prakticky môžu zvoliť akýkoľvek typ vysokej školy. Medzi najčastejšie dôvody patria vysoké náklady na štúdium, resp. nutnosť nastúpiť do zamestnania kvôli zárobku, k nezanedbateľným príčinám však prináleží aj pokrivkávajúci prospech študentov, ktorí by jednoducho nezvládli náročnejšie učebné osnovy. Práve tento stav núti viaceré krajiny, aby pristúpili k prísnejšej selekcii uchádzačov o stredoškolské štúdium napriek proklamovanej zásade o rovnosti príležitostí...

Čitateľská a počítačová gramotnosť

Vo všeobecnosti možno povedať, že vzdelanosť v krajinách OECD sa pohybuje na stredoškolskej úrovni, čo dokazuje priemer 45 % dospelej populácie od 25 do 64 rokov; konkrétne 73 % v Česku a na Slovensku, 65 % v Poľsku, 64 % v Rakúsku, 60 % v Maďarsku a Lotyšsku, 59 % v Slovinsku a Nemecku, 54 % v Japonsku, 53 % v Estónsku, 52 % vo Švédsku a 48 % v USA. V Česku a na Slovensku, v Rakúsku, Maďarsku, Slovinsku a Nemecku dosiahla stredoškolské vzdelanie s maturitou na odbornej, resp. všeobecnovzdelávacej škole vyše polovica dospelých, kým v iných krajinách (Mexiko, Portugalsko, Turecko, Španielsko) tvorí ich podiel sotva 20 %.

Vysokoškolské vzdelanie dospelej populácie v štátoch OECD stúplo vďaka 25- až 34-ročným absolventom z priemerných 20 na 39 %, pričom 34 % študentiek a 31 % študentov študium nedokončilo. Vyše 20 % pripadá na Španielsko, Francúzsko, Luxembursko, Írsko, Japonsko, Poľsko a Kóreu, ktorá vykazuje vzrast absolventov vo veku 25 až 34 rokov o 52 %, kým necelých 14 % na Brazíliu. Ešte nižší podiel 55- až 64-ročných držiteľov vysokoškolského diplomu zaznamenalo Estónsko, Rakúsko, Rusko, Fínsko, Chile, Turecko, Taliansko, Dánsko, Mexiko, Švajčiarsko, Nový Zéland, o niečo vyšší Kanada, Slovensko, Island, Austrália, Grécko, Švédsko, Nórsko, Maďarsko, Holandsko, Česko a Veľká Británia. Percento 30- až 34-ročných absolventov sa zdvojnásobilo v Španielsku, Grécku, Maďarsku, Portugalsku, Turecku i na Slovensku a ustálilo v Rakúsku, vo Fínsku, Švédsku, Švajčiarsku, v Írsku, Nórsku, Poľsku a Slovinsku.

S dosiahnutým vzdelaním úzko súvisí nielen odborná kvalifikácia, ale i *všeobecná vzdelanosť* (čitateľská, resp. počítačová gramotnosť) populácie, ktorá sa priamo úmerne zvyšuje s (post)graduálnym štúdiom. Priemerné skóre v rozhľadenosti absolventov stredných a vysokých škôl predstavuje 272 bodov; nad touto hranicou je Česko, Slovensko a Kanada (273), Anglicko, Belgicko a Estónsko (274), Rusko (276), Švédsko (279), Austrália a Nórsko (280), Holandsko (282), Fínsko (287) a Japonsko (296), kým pod priemerom sa ocitlo Dánsko (270), Kórea, Nemecko a USA (269), Rakúsko (268), Írsko (266), Poľsko (264), Francúzsko (260), Španielsko (251) a Taliansko (249). Priemerný rozdiel medzi vzdelanosťou stredoškolských a vysokoškolských absolventov tvorí 60 bodov; v Rusku 30 bodov, kým v Nemecku, Kanade, USA a Belgicku až 70 bodov.

Skóre 25- až 34-ročných Slovákov so základným vzdelaním je 230 bodov (Poliaci 236, Česi 257, Japonci 280) a 55- až 64-ročných 242 bodov (Česi tiež 242, Poliaci 223, Japonci 247); 25- až 34-ročných Slovákov so stredoškolským vzdelaním 278 bodov (Česi tiež 278, Poliaci 260, Japonci 299) a 55- až 64-ročných 272 bodov (Japonci tiež 272, Česi 233, Poliaci 250); skóre 25- až 34-ročných Slovákov s vysokoškolským vzdelaním je 300 bodov (Poliaci tiež 300, Česi 311, Japonci 319) a 55- až 64-ročných 284 bodov (Poliaci tiež 284, Česi 289, Japonci 299).

Trh práce sa neprestajne vyvíja aj v dôsledku rozmachu nových technológií, čo núti aktívnych pracovníkov (vrátane pedagógov), aby si sústavne zvyšovali kvalifikáciu a zručnosti (nielen) vo svojom odbore. Jedným z rozhodujúcich faktorov vplývajúcich na zamestnanosť a výšku mzdy sa stávajú informačné a komunikačné technológie. Základný test z informatiky, ktorý zvládlo 74 % respondentov, umožnil analytikom stanoviť ukazovatele schopnosti a ochoty dospelej populácie využívať spomínané technológie v pracovnom procese. Z výsledkov vyplýva, že 9 % 16- až 65-ročných respondentov z 19 štátov nemá nijaké skúsenosti s informatikou (nultá skupina), 10 % populácie chýba vôľa pracovať na počítači a používať nové systémy (prvá skupina), okolo 17 % disponuje minimálnymi, teda nedostatočnými znalosťami v tejto oblasti (druhá skupina), približne 29 % pozná všeobecné aplikácie i špecifické nástroje, ale nevyužíva ich dostatočne (tretia skupina), a napokon asi 33 % používateľov vykazuje v tejto oblasti solídne znalosti (štvrtá skupina).

Do nultej, teda počítačovo negramotnej skupiny sa zaraďuje najviac Slovákov (25 %) oproti 23 % Poliakov, 21 % Rusov, 18 % Kórejčanov, 12 % Estóncov a Írov, 11 % Čechov, Japoncov a Rakúšanov, 9 % Flámov a Nemcov, 6 % Američanov, 5 % Angličanov, Austrálčanov a Kanaďanov, 4 % Fínov, 3 % Dánov a Holanďanov, 2 % Nórov a Švédov; prvú skupinu „neochotníkov" tvorí 26 % Poliakov, 19 % Írov, 18 % Estóncov, 16 % Japoncov, 15 % Austrálčanov, 14 % Čechov a Rusov, 13 % Slovákov a Rakúšanov, 11 % Fínov, 8 % Nórov, 7 % Američanov, Dánov, Kanaďanov a Nemcov, 6 % Kórejčanov a Švédov, 5 % Flámov, Angličanov a Holanďanov; druhá skupina, ovládajúca počítačové minimum, zahŕňa najmenej Slovákov (12 %) oproti 23 % Angličanov, 22 % Američanov a Kanaďanov, 21 % Dánov, Flámov a Kórejčanov, 20 % Nemcov a Švédov, 19 % Estóncov, Japoncov a Poliakov, 18 % Fínov, Holanďanov, Írov a Nórov, 17 % Rusov, 16 % Čechov, 15 % Rakúšanov a 14 % Austrálčanov; do tretej, mierne pokročilej skupiny prináleží 34 % Holanďanov, 33 % Angličanov, Američanov, Dánov a Nórov, 32 % Flámov, 31 % Nemcov, Rakúšanov a Švédov, 30 % Kanaďanov a Kórejčanov, 29 % Austrálčanov, Čechov a Fínov, 28 % Estóncov a Írov, 27 % Slovákov, 24 % Rusov, 20 % Japoncov, 17 % Poliakov a vo štvrtej, najzdatnejšej skupine v oblasti počítačovej gramotnosti je zastúpených 41 % Švédov, 40 % Holanďanov a Nórov, 38 % Fínov, 37 % Austrálčanov a Dánov, 35 % Kanaďanov, 34 % Angličanov, Japoncov a Nemcov, 33 % Flámov, 31 % Američanov, 30 % Čechov a Rakúšanov, 24 % Kórejčanov a Rusov, 23 % Estóncov, Írov a Slovákov a 15 % Poliakov. V súkromí najmenej využívajú informačné a komunikačné technológie Japonci, Rusi a Kórejčania, najviac Holanďania, Dáni a Američania, za ktorými výrazne nezaostávajú ani ostatné krajiny, Slovensko, Poľsko a Česko nevynímajúc...

***Z Regards sur l'éducation 2014* spracovala**
Vladimíra KOMOROVSKÁ
Ilustračné foto stock.xchng

ŠKOLSTVO ODBORNE

56/2014, 12. november 2014 | **Príloha UN** | Rozširované bezplatne, Ročník LXI

Kráčať za vlastnou mocou

Na gymnáziu patril medzi najlepších v triede. Nesmierne rozhľadený, komunikatívny, priateľský, medzi spolužiakmi veľmi obľúbený. Vynikal v prírodovedných predmetoch, obzvlášť v matematike a vo fyzike. Niet divu, že sa po maturite rozhodol pokračovať v štúdiu na technickej univerzite. Po úspešnom absolvovaní vysokoškolského štúdia začal budovať firmu, ktorá je dnes najviac známa produkciou registračných pokladníc. Vďaka tvrdej práci a spokojnosti zákazníkov je dnes jednotkou na slovenskom trhu.

Nedávno som mala to šťastie, že som sa so svojím gymnaziálnym spolužiakom opäť stretla. Naša debata sa zvrtla aj na to, čo by mali pedagógovia vštepovať do mysle svojich žiakov, v čom by mali mať ich žiaci jasno. Rezultát? Každý žiak by mal chcieť kráčať za vlastnou mocou. Vlastnú moc im totiž nikto – na rozdiel od požičanej – nemôže vziať alebo ukradnúť. Tí, čo chcú, aby boli rýchlo videní, vzbudzovali dojem úspešných, mocných, si moc požičiavajú. Nechajú sa zvoliť, dosadiť, a sú mocní na štyri či osem rokov, alebo na kratšie či dlhšie časové obdobie.

Na požičanú moc je veľká konkurencia. Získať kontrakt za zdrvujúcich podmienok, postaviť si fabriku na prácu vo mzde nepredstavuje žiadnu výhru. Voliči (tí, čo niekomu pomôžu byť zvoleným), dodávateľ či odberateľ požičiavajú moc – a dotyčný sa tvári, že je jeho. Zároveň však tancuje, ako oni pískajú. Moc má iba dovtedy, pokiaľ tancuje, alebo kým niekto netancuje lepšie. Po voľbách, alebo po jednom rozhodnutí odberateľa či dodávateľa, sedí prekvapený zo dňa na deň na „holej zemi“. Už nemá moc. Miesto nej má obrovské peňažné a často aj morálne dlhy.

Opakom požičanej moci je vlastná moc. Vedci, učenci, inovátori, všetky tieto osobnosti, pracujúce v pote tváre, majú čo ponúknuť. O ich vedomosti, čisté či zhmotnené do výrobkov alebo služieb, je veľký záujem. Sú potrebné, často plnia človeku alebo spoločnosti ešte netušené sny. Osobnosti sú zapísané do histórie prostredníctvom svojich skutkov a dosiahnutých výsledkov. To, čo dosiahli, získali vďaka nesmiernemu úsiliu, sebadisciplíne, intenzívnemu vzdelávaniu, učeniu sa od druhých a spolupráce s ďalšími osobnosťami v práci pre iných.

Cesta za vlastnou mocou je veľmi náročná, preto má menej konkurentov. Najžiarivejšie osobnosti z rôznych oblastí, napríklad Steve Jobs, Bill Gates, Warren Buffet či Jack Welch, predstavujú ľudí s vlastnou mocou. Tú im nikto nevezme, pretože títo ľudia robia dôležité veci pre iných, sú potrební, môžu si vyberať. Spoločnou vlastnosťou „najmocnejších“, tých s vlastnou mocou, je excelentnosť a perfekcionizmus v tom, čo robia.

Učme teda našich žiakov kráčať za vlastnou mocou, cestou vysokej náročnosti, ktorá však prináša radosť z poznávania a objavovania.

PaedDr. Erika PETRAŠKOVÁ, PhD.

Vladimír Kuchár s diplomom za víťazstvo v prestížnej súťaži zameranej na sieťové technológie NetRiders 2014. **Foto netacad.sk**

Slovák medzi svetovou elitou

Medzinárodná súťaž NetRiders je prestížnym zápolením expertov zameraným na sieťové technológie. Koná sa pod záštitou spoločnosti Cisco, svetovo uznávaného výrobcu sieťových technológií, a preveruje vedomosti súťažiacich z celého sveta na úrovni priemyselnej certifikačnej skúšky CCNA. Tohto roku sa do súťaže zapojilo 108 akadémií a 179 jednotlivcov z 54 krajín.

Postupujúc cez kvalifikačné kolá a výhru v pridruženej súťaži Networking Academy Games sa do medzinárodného kola súťaže NetRiders druhýkrát po sebe dostal aj absolvent Strednej priemyselnej školy (SPŠ) elektrotechnickej v Košiciach, dnes študent Fakulty informatiky a informačných technológií Slovenskej technickej univerzity v Bratislave Vladimír Kuchár. Medzi súťažiacimi z regiónu strednej Európy sa umiestnil na prvom mieste, keď za sebou nechal tri desiatky súperov z Rakúska, Bulharska, Chorvátska, Česka, Nemecka, Maďarska, Poľska, Rumunska, zo Slovinska a Švajčiarska. Odmenou mu bude študijný pobyt v centrále spoločnosti Cisco v Kalifornii. Okrem slovenského víťaza sa do USA vyberú aj víťazi ďalších štyroch regionálnych kôl (Európa, Blízky východ, Afrika a Rusko).

Študenti riešili simulované praktické problémy, pri ktorých navrhujú, konfigurujú a opravujú počítačové siete. „Typy úloh boli trochu iné ako na slovenských súťažiach. Vyžadovali si vidieť problém v širšom kontexte,“ povedal Vladimír Kuchár, ktorý sa na súťaž kvalifikoval ako študent SPŠ elektrotechnickej v Košiciach. „Kurzy ponúkané v rámci sieťových akadémií Cisco však poskytujú výborne spracované materiály. Určite mi pomohol aj program Packet Tracer, ktorý je pre študentov akadémie zadarmo, prístup k reálnym sieťovým zariadeniam spoločnosti Cisco, na ktorých som si skúšal teoretické poznatky, či inštruktori, ochotní vždy poradiť.“

Organizátorom súťaže je spoločnosť Cisco, ktorá je aj na Slovensku garantom programu sieťových akadémií. Vo viac ako 60 akadémiách pri univerzitách, stredných školách a vzdelávacích inštitúciách študenti absolvujú rovnaký program ako ich kolegovia v 170 krajinách sveta, a stávajú sa tak súčasťou „najväčšej triedy na svete“. Programom sieťových akadémií prešlo na Slovensku už 25-tisíc študentov. Mnohí z nich sa dnes radia medzi svetovú špičku v odbore.

„Bola to posledná súťaž Vlada Kuchára pod hlavičkou našej školy, keďže v máji u nás zmaturoval,“ dodal riaditeľ SPŠ elektrotechnickej v Košiciach Ing. Štefan Krištín. „Pred rokom obsadil na tejto súťaži piate miesto a získal aj ocenenie ministra školstva. Na súťaž sa registroval ešte ako študent našej školy, čím prispel k šíreniu jej dobrého mena v zahraničí. Vladov úspech nás veľmi teší, blahoželáme mu a verím, že bude mať nasledovníkov.“

Okrem neho sa v prvej pätnástke tohtoročnej súťaže NetRiders umiestnil aj ďalší Slovák, Jakub Pullman zo Strednej odbornej školy v Handlovej skončil na 14. mieste.

(tm)

Nový zákon o odbornom vzdelávaní je už v pripomienkovom konaní

Všestranne pripravený absolvent na výkon povolania s potrebnými pracovnými návykmi pre úspešné zaradenie sa na trh práce bez potreby ďalšieho preškoľovania – to je hlavný cieľ návrhu nového zákona o odbornom vzdelávaní a príprave, ktorý v ostatných dňoch ministerstvo školstva predložilo na medzirezortné pripomienkové konanie.

„Tento zákon dáva legislatívny rámec duálnemu vzdelávaniu, ktoré na Slovensku už v niektorých podnikoch funguje. Veríme, že po jeho prijatí sa sieť firiem, ktoré sa budú podieľať na výchove svojich budúcich zamestnancov, výrazne rozšíri,“ uviedol minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Peter Pellegrini.

Návrh nového zákona upravuje systém odborného vzdelávania a prípravy žiaka s dôrazom na zavedenie prvkov duálneho vzdelávania do nášho systému praktického vyučovania žiakov stredných odborných škôl. Inšpiráciou boli pozitívne skúsenosti s duálnym vzdelávaním v Nemecku, Rakúsku a vo Švajčiarsku, ako aj pôsobenie firiem z týchto krajín na Slovensku.

Okrem prvkov systému duálneho vzdelávania predložený zákon komplexne upravuje problematiku praktického vyučovania žiakov stredných odborných škôl, hmotné i finančné zabezpečenie žiaka, koordináciu odborného vzdelávania a prípravy žiakov pre trh práce, ako aj typy stredných odborných škôl.

Návrh zákona bol pripravený v spolupráci s členmi Pracovnej skupiny pre systémové zmeny v oblasti odborného vzdelávania a prípravy, ktorí sú zástupcami významných zamestnávateľských zväzov a združení, Združenia samosprávnych krajov SK8, Ministerstva hospodárstva SR, ako aj Odborového zväzu pracovníkov školstva a vedy na Slovensku.

Medzirezortné pripomienkové konanie potrvá do 19. novembra. **(min)**

Učitelia sa zahrali na žiakov

Strana 10

Aký je to pedagogický úspech – bezcharakterný premiant?

Rozhovor s dlhoročným učiteľom Mgr. Michalom Schmidtom

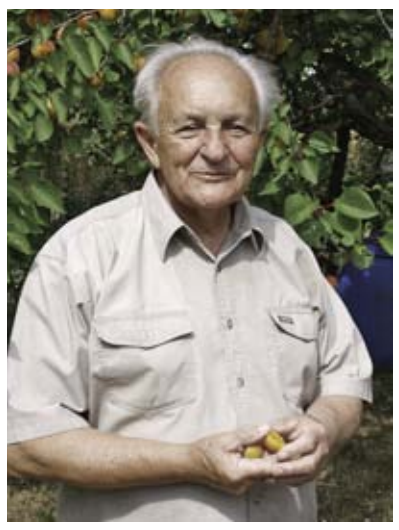

Strany 11 a 12

Píšme príbehy svojej rodiny

Začína sa 12. ročník projektu Pátranie po predkoch

Strana 13

Vzdelávanie a prax

Strany 14 a 15

Svetobežník Ivo Engler

Strana 16

Učitelia sa zahrali na žiakov

MPC

Na jednu vyučovaciu hodinu sa učitelia ocitli v pozícii žiakov. Takúto možnosť pre ne pripravilo Metodicko-pedagogické centrum (MPC) v spolupráci s Historickým múzeom SNM Bratislava. Obe inštitúcie spojili svoje sily a zorganizovali prvú spoločnú akciu – metodický seminár.

Toto podujatie pre učiteľov dejepisu zo základných a stredných škôl sa uskutočnilo 14. októbra na Bratislavskom hrade v priestoroch výstavy *Prvá svetová vojna – tragédia, ktorá postihla všetkých*. Podujatie otvoril Peter Dubovan, poverený zastupovaním generálnej riaditeľky MPC.

Začiatok spolupráce

„Chceli sme urobiť niečo netradičné, ukázať a dosvedčiť, že obe naše inštitúcie dokážu spolupracovať v prospech učiteľov a žiakov, aby tí mali radosť z učenia a objavovania nových informácií a aby sme ich vylákali do múzea. Je to prvý pokus, určite nie posledný," povedala riaditeľka Regionálneho pracoviska MPC Bratislava Mária Nogová.

„Začali sme spolupracovať a veríme, že spolupráca bude čoraz intenzívnejšia a v prospech nás všetkých," skonštatovala kultúrno-propagačná pracovníčka Historického múzea SNM Jana Hutťanová. Spoločne predstavili učiteľom metodické materiály venované tematike prvej svetovej vojny, obrazové aj textové, ktoré môžu využiť ako pomôcku aj na hodinách v škole.

Metóda učenia sa na stanovištiach

Okrem materiálov a pracovných listov pripravili metodici z Regionálneho pracoviska MPC Bratislava pre účastníkov seminára ukážku vyučovacej hodiny, kde sa učitelia zahrali na žiakov. Viedla ju učiteľka kontinuálneho vzdelávania Jolana Krausová, ktorá priblížila metódu učenia sa na stanovištiach.„Je to jedna z interaktívnych metód, má veľmi blízko k zážitkovému vyučovaniu. Žiaci pracujú na stanovištiach, tie môžu byť vytvorené v triede, ale aj v prírode či múzeu. Na každom sú pripravené pracovné materiály a plánik s úlohami. Žiaci sa tak učia prostredníctvom činnosti, niekde na ich splnenie musia využiť manuálne zručnosti, niekde vedomosti, inú úlohu musia riešiť vyjadrením pocitov a emócií. Takýto postup podporuje samostatnosť žiaka," opisuje princíp učenia sa na stanovištiach Krausová. Po názornej ukážke vyučovacej hodiny nasledovala komentovaná prehliadka expozície s lektormi.

Výstavy inšpiratívne pre všetky vekové kategórie detí

Učitelia sa dozvedeli aj o ďalších aktivitách Historického múzea SNM zameraných práve na detského návštevníka. Pracovníci múzea predstavili vzdelávacie programy, ktoré pripravili k výstave pre žiakov a školy a ktoré ešte viac rozvíjajú tému výstavy *Prvá svetová vojna – tragédia, ktorá postihla všetkých*. Sú vypracované pre rôzne vekové kategórie a prispôsobené tomu, či ide o žiakov základnej školy, alebo stredoškolákov. Už pri koncepcii expozície mysleli jej tvorcovia na detského návštevníka v školskom veku. „Historické múzeum sa snaží byť interaktívne. Na paneloch sú otázky, hľadanie odpovedí si vyžaduje nielen pracovať s textom, ale aj so zbierkovými predmetmi. Deti to podporuje v čítaní sprievodných textov, všímaní si exponátov, hľadaní detailov," povedala Hutťanová.

Dieťa je motivované odpovedať na otázky aj odmenami. „Vytvorili sme aj detský kútik s didaktickými pomôckami, je tam napríklad mapa predvojnovej Európy a žiaci môžu poskladať, ktoré štáty vznikli po rozpade monarchií, na tabuli môžu vyznačiť štáty Dohody a Trojspolku alebo priradiť podobizne panovníkov ku konkrétnym štátom. Pre najmenších je určené pexeso s témou prvej svetovej vojny," vymenovala Martina Muráňová z Historického múzea SNM.

Prišlo takmer šesťdesiat učiteľov

Pilotnej akcie Historického múzea SNM a Metodicko-pedagogického centra sa zúčastnilo viac ako šesťdesiat učiteľov. Trdisati ôsmi prišli z Bratislavského kraja, druhú skupinu tvorili zahraniční učitelia, ktorí pôsobia na slovenských školách v Srbsku, Rumunsku a Maďarsku. S obsahom a priebehom akcie vyjadrili spokojnosť. Ako povedala Lenka Muržicová, učiteľka z bratislavského gymnázia, akcia bola výborná a podobné by uvítala častejšie, pripravené napríklad aj v spolupráci s Prírodovedným múzeom SNM, prípadne s galériami, orientované na umenie. „Učím dejepis a občiansku náuku a získané materiály môžem využiť pri oboch predmetoch. Viem si predstaviť aj to, že by som prišla so žiakmi do múzea a vyučovaciu hodinu by sme absolvovali tu," povedala. Ocenila aj možnosť vyskúšať si pocity žiakov pri takejto forme zážitkového učenia sa. „Mali sme možnosť vcítiť sa do postavenia žiaka a vieme, na čo sa sústrediť."

Ľuboslava SEDLÁKOVÁ, manažérka publicity MPC

Hľadajú sa kvalifikovaní lektori kontinuálneho vzdelávania v technických predmetoch

ŠIOV

Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV) vyhlasuje výzvu na pozíciu lektorov kontinuálneho vzdelávania, ktorí by pôsobili ako odborní zamestnanci pri lektorovaní programu ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov biológie, chémie, fyziky a techniky v rámci národného projektu *Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami*.

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/ Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Do výzvy sa môžu zapojiť uchádzači, ktorí spĺňajú podmienky na praktickú pedagogickú činnosť v oblasti vzdelávania dospelých z pozície lektora:

- pedagogickí a odborní zamestnanci všetkých typov základných, stredných škôl a školských zariadení (samostatný pedagogický a odborný zamestnanec, pedagogický a odborný zamestnanec s 1. atestáciou, pedagogický a odborný zamestnanec s 2. atestáciou) so zameraním na predmety biológia, chémia, fyzika, technika;
- pedagogická prax v odbore;
- adekvátna odbornosť na kvalifikované lektorské zvládnutie obsahu modulov: na zabezpečenie teoretickej časti kontinuálneho vzdelávania veľmi dobrú znalosť predmetu výučby, predmetnej problematiky a na zabezpečenie praktickej časti kontinuálneho vzdelávania praktické skúsenosti s modernými učebnými pomôckami a didaktickou technikou (špecifikované v projekte);
- disponovanie lektorskými kompetenciami (vzdelávanie dospelých).

Záujemcovia musia splniť všetky vyššie spomenuté podmienky a predložiť odborný životopis vo forme europasu, ako aj motivačný list spolu s výberom predmetov a konkrétnych tém, resp. modulov, ktoré majú záujem lektorovať.

Svoje prihlášky a životopisy môžete zasielať na e-mailové adresy gabriela.horecka@zsodborne.sk alebo radoslav.ivanko@zsodborne.sk do 31. 12. 2014. Viac informácií o aktuálnej ponuke nájdete aj na webovej stránke projektu www.zsodborne.sk. **(lh)**

Ďalšia ponuka práce

VÝCHOVNÉ A KARIÉROVÉ PORADENSTVO

Štátny inštitút odborného vzdelávania vyhlasuje výzvu na pozíciu lektorov inovačného kontinuálneho vzdelávania, ktorí by pôsobili ako odborní zamestnanci pri lektorovaní programu ďalšieho vzdelávania výchovných a kariérových poradcov v rámci národného projektu *Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami*.

Tento národný projekt má za cieľ zvyšovať záujem mladých o odborné školy, rozvíjať manuálne zručnosti a pravidelne pracovať s talentami. Všetky základné školy zapojené do tohto projektu budú disponovať novým softvérovým nástrojom, ktorý bude pomáhať identifikovať profesionálnu orientáciu žiakov už od piateho ročníka základnej školy.

Aktualizačné vzdelávanie reaguje na zmeny v koncepcii výchovy a vzdelávania a na aktuálne potreby a požiadavky výchovných a kariérových poradcov základných škôl, ktorí sa venujú profesijnej orientácii žiakov na odborné vzdelávanie a prípravu. Obsahom aktualizačného vzdelávania sú najmä aktuálne informácie pre výchovných a kariérových poradcov a prehlbovanie, rozvíjanie a rozširovanie ich vedomostí a zručností. Jedným z hlavných predpokladov realizácie tohto vzdelávacieho programu bolo spracovanie *Analýzy problémov vedúcich k nízkemu záujmu zo strany žiakov základných škôl o odborné vzdelávanie a prípravu na stredných odborných školách*. Analýza popisuje súčasný stav profesijnej orientácie žiakov základných škôl na Slovensku, identifikuje hlavné faktory vplyvu na žiaka pri výbere strednej školy, ako aj faktory, ktoré vedú k preferovaniu gymnázií a netechnicky zameraných škôl.

Program kontinuálneho vzdelávania pod názvom *Profesijná orientácia žiakov základných škôl na odborné vzdelávanie a prípravu* umožní frekventantom rozšíriť si a inovovať už existujúce kompetencie súvisiace s ich pedagogickou prácou. Na splnenie uvedeného zámeru budú mať frekventanti k dispozícii nový nástroj (zabezpečený softvér) na identifikáciu a vyhodnocovanie profesijnej orientácie žiakov na odborné vzdelávanie. Po absolvovaní kontinuálneho vzdelávania budú schopní využívať nový nástroj v súlade s potrebami žiakov, rodičov a spoločnosti.

Do výzvy sa môžu zapojiť uchádzači, ktorí spĺňajú podmienky na praktickú pedagogickú činnosť v oblasti vzdelávania dospelých z pozície lektora:

Čo najfundovanejšie pomôcť žiakom základných škôl rozhodnúť sa o ich ďalšom štúdiu či zamestnaní, s ktorým majú s ohľadom na svoje schopnosti najväčšiu šancu uplatniť sa na trhu práce, je dnes pre výchovných a kariérových poradcov nanajvýš aktuálna úloha.

- vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v odbore vzdelávacieho programu,
- najmenej dva roky praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací projekt týka,
- skúsenosti s profesijnou orientáciou, manažmentom a procesom kariéry,
- lektorské kompetencie – skúsenosti s lektorovaním dospelých, dva roky lektorskej praxe,
- podmienky podľa čl. 2 bodu 12 smernice č. 18/2009-R.

Kontinuálne vzdelávanie sa uskutoční v siedmich mestách Slovenska. Záujemcovia musia splniť všetky vyššie spomenuté podmienky a predložiť odborný životopis vo forme europasu, ako aj motivačný list spolu s výberom predmetov a konkrétnych tém, resp. modulov, ktoré majú záujem lektorovať.

Svoje prihlášky a životopisy môžete zasielať na e-mailové adresy gabriela.horecka@zsodborne.sk alebo alena.bobovnicka@zsodborne.sk do 31. 12. 2014. Viac informácií o aktuálnej ponuke nájdete aj na webovej stránke projektu www.zsodborne.sk.

Lenka HORÁKOVÁ
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Aký je to pedagogický úspech – bezcharakterný premiant?

MICHAL SCHMIDT

Rozhovor s osobnosťou

Keď dral nohavice v ľudovej škole v rodnej Štefanovej na Trnavskej tabuli, netušil, že sa raz upíše pedagogickej „reholi“ a prežije šesťdesiat rokov v učiteľských službách najmä na záhorskej strane Malých Karpát. K svojmu menu Mgr. Michal Schmidt (1931) zmysluplným životom pripísal aj prívlastky – amatérsky archeológ, regionálny historik, externý lektor pre diaľkovo študujúcich. Rozhodujúcu časť svojho pôsobenia spojil s gymnáziom v Senici, kam nastúpil práve pred šesťdesiatimi rokmi s aprobáciou biológia, geológia a geografia. Prírodovedné predmety, tajomstvá prírodou ukrývané i bohatstvá prírodou zhodnocované sa mu stali spoločníkmi i pri rozvíjaní literárnych ambícií – poézie, prózy, drámy a literatúry faktu. Jeho literárne kvality otestovali na Gorazdovom Močenku či ovenčili v literárnej Cene Slovenského učeného tovarišstva v Trnave, kde navštevoval gymnázium. V knižniciach nájdeme aj jeho *Druhú jubilejnú zlatú knihu obce Štefanová*, ktorou vzdal hold rodisku a dokumentuje ňou tiež to, čo s materinským mliekom a kresťanskou vierou dostal do krvi a prijal ako poslanie.

Hovorí sa, že všetko so všetkým súvisí. Aj pri voľbe zamestnania nachádzame od dieťaťa príklady, ktoré nás orientujú. Túžby a sny – čímsi byť, čímsi osloviť svoje okolie. Alebo sa ním nechať inšpirovať. Čo vás nasmerovalo do učiteľskej rodiny?

Farár, lekár a pedagóg, to sú povolania, nie zamestnania. Pracovať s ľuďmi, najmä mladými, pomáhať im, to je iste dané vo forme „talentov“ pre život, ktoré treba zúročiť. Kde som ja pre toto pedagogické poslanie našiel vzory? Sedem rokov som strávil v saleziánskom internáte. A práve povolaním príslušníkov tejto rehole je práca s mládežou. Učili nás, vychovávali, športovali s nami, žili a viedli nás vo veku dospievania, keď život človeka sa ocitne v pavučine nezodpovedaných otázok.

Aký je podľa vás dobrý učiteľ?

Ako som už povedal, taký, ktorý chápe svoju prácu ako povolanie, nie zamestnanie. A vníma svojich žiakov ako rodinných príslušníkov, vžije sa do ich genetiky, ktorá je základom ich správania.

Čo chýba nášmu školstvu?

Po prvé, stabilita. V minulosti i dnes sa menila a mení štruktúra školy v priemere každých štyri-päť rokov – jedenásťročná stredná škola, stredná všeobecnovzdelávacia škola a tak ďalej. Dnes prílišnou modernizáciou a svojvoľným postupom vyučujúcich – experimentmi – vzniká chaos, ktorý pri prijímacích skúškach môže spôsobiť problémy.

Po druhé, zabudlo sa na výchovnú časť vyučovacieho procesu. V našich študentských rokoch existoval predmet spoločenská výchova. Dnes chýba nielen študentom, ale aj dospelým.

Po tretie, školský poriadok vychádzajúci z pedagogicko-psychologických i zo zdravotných a spoločenských princípov výchovy.

Po štvrté, zatiaľ chýba i avizovaná obmena vedení škôl, ktorá zamedzí rodinkárstvu a narúšaniu vzťahov v učiteľských kolektívoch. Čosi by zmenil aj limitovaný vek riaditeľov i vyučujúcich, ak zamedzuje prijímaniu nových absolventov.

Po piate, zamedzenie nežiaducich zásahov rodičov do stanovených princípov výchovy a vyučovania vrátane iniciatív – incidentov – voči vyučujúcim. Stačí sa len pozrieť na hlúčiky mladistvých fajčiarov pred vyučovaním a počas prestávok pred bránami škôl.

V živote ste museli čeliť rôznym politickým i personálnym tlakom. Zo zásady ste aj pre niekdajšie krivdy neprijali viaceré kariérne ponuky či funkcie. Nestali ste sa inšpektorom ani riaditeľom základnej školy, ani riaditeľom zdravotníckej školy v Skalici či internátu, čo vám ponúkali. Cítiť za tým hrdosť, profesijné nepochybenie, ktorého ste si boli vedomý. Spomeňme aspoň niektorý ten sivý míľnik na vašej ceste životom, nad ktorým sa dnes už iba usmejete...

> „Blaho rodí sa hlboko v duši a nik nám ho nevykúzli. Každý človek si ho musí vybojovať sám v sebe.“
>
> Martin Rázus

Písal som aj školskú kroniku a po desaťročiach sa z niektorých krízových období zápisy už ani nenájdu. Napríklad udalosti z roku 1968 boli stornované. A nakoniec, koho by dnes ešte zaujal počin, keď sme s kolegom počas okupácie zhodili z okresného národného výboru sovietsku zástavu?

Pamätáte však aj združstevňovanie, žili ste iba pár kilometrov od Suchej nad Parnou spisovateľov Františka a Blahoslava Hečkovcov, neďaleko vinohradníckeho regiónu románu *Červené víno*. Pripojte niečo osobné z čias, keď ste boli dvadsaťročným mládencom.

Dnes je to na úsmev, no vtedy človeku nebolo všetko jedno. Roku 1950 som bol kandidátom na vyhodenie zo školy. Z gymnázia. Prečo? Za to, že som odmietol chodiť podpisovať Stalinovu zdravicu. No spomeniem aj inú epizódu, ktorá tiež hovorí o ľuďoch, postojoch a dobe. Ešte roku 1958 prišla do školy žiadosť, aby ma uvoľnili z vyučovania, žeby som prišiel domov presvedčiť otca, nech vstúpi do družstva. A dalo by sa pokračovať, ale načo to?

Na toto obdobie sa viaže aj váš poetický zrod. Bol vraj spojený s úlohou – upraviť nedokonalú rýmovačku riaditeľovho syna, s ktorým ste sedeli v lavici. Opravili ste jeho verše poeticky správne aj inšpiratívne, a vykročili tak do ďalšieho študentského života s talentom na rozdávanie. Kde sa to vo vás vzalo?

Moja rodná dedina pod horami leží, uprostred nej môj rodný dom, pekný, biely, svieži... Tak znela časť básničky, ktorou som vykročil v ústrety poézii. Pani učiteľka nám vzápätí dala úlohu – napísať básničku o zime, a moja bola ohodnotená ako najlepšia, i napriek tomu, že v triede boli s nami oveľa starší žiaci, boli sme tam vtedy spolu štvrtáci až s ôsmakmi. Úspechom s básničkou som vtedy potešil aj mamu, ktorej vojnová kronika s popisom frontových udalostí bola najčítanejšou knihou v dedine. Mama totiž do dvanásteho roku svojho života, teda do roku 1922, žila v Spojených štátoch amerických, kde navštevovala s výborným prospechom anglickú cirkevnú školu. Chcela študovať, ale návrat „do kraja“ jej to prekazil. Preto písala aspoň denníky (nazývané diáre), kroniky, ba i básne. Teda aj môj vzťah a impulzy venovať sa literárnej činnosti boli vyprovokované jej nevšednými aktivitami a talentom. Že by bol prešiel aj na mňa?

Už ste naznačili, že k veršovaniu ste sa dostali vo štvrtej triede ľudovej školy. Mnohí by vám dnes však mohli závidieť vášho „učiteľa poézie“, hoci práve tu za predchádzajúceho režimu padla kosa na kameň...

Už sme spomenuli, že veršovačky ma bavili od detstva, ale reálne základy tvorby poézie i vnímania jej hĺbok a šírok mi dal a vštepil Andrej Šándor, teda Gorazd Zvonický z Michaloviec, jeden z hlavných básnikov katolíckej moderny a po nútenom odchode zo Slovenska významný predstaviteľ nášho exilu. Bol naším školským radcom a priateľom a v poloilegálnom styku som s ním bol aj za čias socializmu.

Čo považujete za svoj pedagogický úspech vy osobne?

Myslím, že by to mohla byť stabilná úroveň a postavenie „mojej“ školy – dnes Gymnázia Ladislava Novomeského v Senici – medzi najkvalitnejšími ústavmi v republike v čase, keď som patril k jej vedeniu. Ale učiteľ môže zaradiť medzi úspechy všetkých svojich najšikovnejších žiakov, alebo ľudí, ktorí ho prerástli. Za najsúcejších však považujem všetkých, ktorí využívajú svoje schopnosti nielen v prospech seba. Sú medzi nimi viacerí vysokoškolskí pedagógovia, i vo vedúcich funkciách, známi lekári, podnikatelia, riaditelia peňažných ústavov, osobnosti politického života i profesori. V mojom veku sa poteším, keď prevažnú časť starostlivosti o moje zdravie zabezpečujú moji bývalí žiaci...

Vedeli by ste pomenovať aj – nemusí byť váš – pedagogický neúspech?

Zhodou okolností som ho vnímal práve v lekárskom prostredí, kde som sa dokonca i rozčúlil. Minule som mal problém s nohou. Zápal nervu. Obvodný lekár ma poslal na neurológiu. Odtiaľ ma poslali na röntgen. Prišiel som s výsledkami. Päť hodín som v bolesti čakal, že ma zoberú. Nakoniec mi však len spomedzi dverí oznámili, že musia ísť na autobus. Vtedy som im skutočne vynadal, lebo som nemohol ani sedieť, ani stáť... Tu sa zjavuje aj druhý pól školskej dochádzky – výchova. Ak má niekto aj samé jednotky, čo z toho, keď nemá charakter? Aký je to pedagogický úspech – bezcharakterný premiant?

(pokračovanie rozhovoru na strane 12)

Svedkovia kamennej doby zo zbierok Michala Schmidta.

Aký je to pedagogický úspech...

(dokončenie rozhovoru zo strany 11)

Váš plodný pedagogický i záujmový život vám k menu priradil množstvo prívlastkov, ktoré sme spomínali v úvode. A to sme ešte neuviedli, že hoci žijete v Senici, vari rovnaký čas v týždni prežívate i v Štefanovej – v záhradách po oboch stranách Bielej hory. A všade si vás už všimli a dekorovali pedagogickými i spoločenskými uznaniami. Medailou predsedu Trnavského samosprávneho kraja, občianskymi poctami v rodisku, oceneniami vašej výskumnej i literárnej záľuby a lásky. K milovaným patrí aj hudba. Zahrali ste mi na vzácnej heligónke, na harmóniu, ktoré pravidelne oživujete. Boli ste pri založení štefanovskej dedinskej kapely, ste dušou tamojšieho ochotníckeho divadla, spolku rodákov, stáli ste pri vzniku mandolínového tria, hrávali ste šesť rokov na organe... Pri divadle hodno spomenúť, že pre ochotníckych divadelníkov ste napísali tri divadelné hry, ďalšiu aj pre Gorazdov Močenok. Zo štyridsiatich dvoch zdokumentovaných predstavení doma i na zájazdoch bola polovica vo vašej réžii. Na čo je človek Michal Schmidt s takýmito úspechmi aj na poli kultúry hrdý?

Hrdý som na zápis v kronike istej organizácie, že som bol „dušou štefanovskej kultúry". Súvisí to azda aj so sústavnou snahou nielen o zachytenie, ale aj obnovu viacerých tradícií v obci – od detského koledovania cez prvomájové vinšovačky, ktoré sa robia len v našej obci, maškarády až po šibačky... A tiež som hrdý na profesionálne uznanie mojej knihy o Štefanovej. Pri jej zrode pred necelými desiatimi rokmi ju autority označili za jednu z najlepších monografií na Slovensku.

Zátišie so záľubami, archeologickými a literárnymi. Inšpiratívna kronika obce Štefanovej z roku 1928 a jej pokračovanie z autorskej dielne Michala Schmidta.

Diplomy z literárnych súťaží.

Aké sú vaše najbližšie literárne ambície?

Hoci sú konfrontované s mojím vekom a zdravotným stavom, netajím sa, že literárne plány ešte mám. Jednak by som rád vydal zbierku básní a tiež mám rozpísaný román z vojnového obdobia. Chcel by som vydať i súbor krátkych próz ocenených v literárnych súťažiach a tiež divadelné hry. Je to reálne či nereálne, keď chýbajú sponzori?!

Vašej rodnej obci Štefanovej medzi Častou a Budmericami na Trnavskej tabuli pod Malými Karpatmi ste vzdali hold vydaním *Druhej jubilejnej zlatej knihy obce Štefanová*, súc inšpirovaný predchádzajúcou knižnou kronikou obce z roku 1928. Poklady prírody, histórie, archeológie, kultúry i vašich aprobácií – geológie, geografie i biológie, ste zachytili tak precízne a dôkladne, že si ani neviem predstaviť, čo by asi mohla priniesť tretia zlatá kniha, ktorú už v rukopise máte takmer hotovú...

Jej pracovný názov je *Tretia zlatá kniha obce Štefanová – monografia o živote, tradíciách, piesňach, zobrazeniach i osobnostiach*. Jednak v nej budú najnovšie objavy, napríklad archeológmi nedávno nájdené rondely. Potom tam bude stať o vplyvoch zmeny ekosystému na miestnu faunu a flóru. A nové poznatky prinesú aj korekcie textov o obci publikovaných historikmi v minulosti, čo je tiež bohato zastúpená oblasť – lokalita obce, rybníky, miesta bitky generála Herbevilla s kurucmi roku 1705, život obyvateľstva, prisťahovalectvo i osobnosti...

Počas štúdia i pedagogického pôsobenia ste neopomínali publikačnú činnosť v rôznych periodikách, od školských až po regionálne. Dotkneme sa niektorých.

Na svojej životnej púti som sa popri kultúre venoval i športu. V Štefanovej to bol volejbal, kde sme v Sokole boli tretím najlepším družstvom na Slovensku, v okrese sa nám darilo aj v stolnom tenise. V rodnej obci som pomohol pri budovaní volejbalového ihriska a v drese Spartaka Trnava

Štefanovská venuša.

(vtedy Kovosmaltu) som hral aj vrcholovú volejbalovú súťaž. Nuž a v tých časoch som v konvikte tiež vydával prvý rukou písaný časopis Verbum nostrum, Naše slovo. Neskôr som ho obnovil aj v Senici, najskôr ako triedny časopis, potom ročníkový a nakoniec celoškolský na Gymnáziu Ladislava Novomeského.

Pristavme sa pri vašej pedagogickej púti. Vyštudovali ste na Prírodovedeckej fakulte a Geologicko-geografickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave. V čase, keď prvé učiteľské miesto človek dostal na umiestenku. Kam určili, tam bolo treba ísť. Tak ste sa dostali aj na Záhorie, len na skok od Štefanovej, dnes vari hodinku cesty autobusom. Ale vtedy to bol pre vás cudzí svet. Nocľah v kabinete medzi kostrami človeka, vybavenie školy sa iba zháňalo, budovalo... Aké je to dnes v spomienkach?

Medzi rokmi 1959 až 1976 som bol zástupcom riaditeľa na gymnáziu v Senici a polstoročie v pedagogických službách som završil pri rozbehu Gymnázia Jána Bosca v Šaštíne-Strážach. Človeku sa ako film v rýchlom slede, takmer telegraficky, vybaví priebeh celého tohto obdobia. Vybudovanie odborných učební, dielní, športového areálu, parku, vtedy i rekreačného strediska školy v Plaveckom Mikuláši. Do toho prišla organizácia a pedagogické vedenie výchovno-vyučovacieho procesu, agendy, dozoru, brigád, spolupráce s podnikmi v rámci polytechnického vyučovania... Založili sme už spomínaný školský časopis Naše slovo, organizovali mimoškolskú činnosť, krúžky, športové súťaže, zájazdy. Medzi ne počítam i veľmi obľúbené zájazdy pedagogického zboru počas prázdnin v spolupráci s odbormi do vtedy „dostupnej" cudziny – Rumunska, Bulharska, Juhoslávie, Poľska i Nemeckej demokratickej republiky.

Zásluhy máte aj na budovaní nových škôl. Spomínali ste už šaštínske cirkevné gymnázium, boli ste aj pri vzniku Obchodnej akadémie v Senici, keď sa len rodila a sťahovala zo Skalice...

Do rozbehu a pomoci pri organizácii cirkevného gymnázia v Šaštíne-Strážach, tejto bohumilej činnosti, som sa zapojil na požiadanie bývalých konškolákov z gymnaziálnych štúdií v Trnave. A neľutujem, že som bol pri tom. I na sklonku svojej pravidelnej pedagogickej práce som bol ešte činný ako externý lektor pre diaľkovo študujúcich pri vyššej škole pedagogickej. To súvisí aj s mojimi niekdajšími záľubami, rozvíjanými už od mladosti. Popri vyštudovaných aprobáciách – geológii, geografii a biológii – som sa zaujímal aj o históriu, archeológiu a výberové predmety z agronómie.

Spoločne s učiteľom Vladimírom Jamárikom ste vydávali aj vlastivedný časopis Senický okres, ktorý sa zameriaval na archeológiu, históriu a biológiu regiónu. Musel to byť ozajstný zážitok spolupracovať s týmto človekom. Spomínam si, že bol nielen zanietený učiteľ, ale aj regionálny historik a, podobne ako vy, amatérsky archeológ, ktorý mnohé svoje zbierky venoval múzeám v Skalici či Nitre. A bol nielen znalcom slovenčiny a záhorských nárečí, ale aj prekladateľom z lužickej a do lužickej srbčiny... Aký to bol človek?

Učiteľ Vladimír Jamárik bol všestranne kultivovaný v škole i v osobnom živote. I keď aj svojský, na čo so svojou skromnosťou nepriamo doplácal. Odmietal požiadavku zvýšenia kvalifikácie na vysokej škole. Veľmi Štefanovej z času na čas na čosi natrafili. Postupne sa aj vzdelaním, aj skúsenosťou, aj túžbou po hľadaní koreňov našej kultúry zo mňa stal priateľ archeológie. K mojim najznámejším a najvzácnejším nálezom radím kamenné nástroje z kamennej doby, formu na odlievanie šperkov z bronzovej doby a železné sekery-bradatice slovanských bojovníkov, ktoré sú už uložené v múzeách. A to nerátam množstvo kamenných odtlačkov kedysi živej prírody. Našli sa vôkol Štefanovej, pri budovaní priehrady na miestach, ktoré boli pred miliónmi rokov morským dnom. Verím, že

Druhá jubilejná zlatá kniha obce Štefanová prezentuje okrem iných zaujímavostí aj výnimočný nález mincí v rodisku Michala Schmidta.

domosti získaval samovzdelávaním. Odučil perfektne akýkoľvek predmet, ktorý som mu pridelil. Plynule ovládal ruštinu i nemčinu. V našej lokalite poznal všetky miesta významné z historického, archeologického, paleontologického či prírodopisného hľadiska. Venoval sa i nárečiam, názvom lokalít i predmetov z keltštiny či z jazykov iných praobyvateľov Slovenska. A jeho zvláštnou láskou bola história a jazyk Lužických Srbov v Nemecku, preložiť vedel aj archívne listiny písané „starou nemčinou". Spolupracoval s viacerými odborníkmi z Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied v Nitre i v Bratislave. Písal a pracoval do posledných dní svojho života.

Ako to bolo s vašimi prvými dotykmi s archeológiou? Kde sa vzal váš záujem o ňu?

Nie som numizmatik, ale spomínam si na nálezy mincí z „vykopávok" môjho deda v časoch druhej svetovej vojny – našli sa u nás strieborniaky z čias tureckých nájazdov. Ale aj ako deti sme v prírode a okomnohé vzácnosti by odhalil aj prieskum slovanského cintorína z obdobia Veľkej Moravy, hľadanie možnej krypty v kostole, sídlisk a rondelov v okolí môjho rodiska.

Nielen vážna a sakrálna hudba, ale aj ľudové piesne s heligónkou dokážu bývalého stredoškolského profesora a literáta Michala Schmidta duševne povzniesť a osviežiť.

Na svojom konte máte aj rad úspechov s biológiou...

K svojim najväčším úspechom zaraďujem prvé správy, ktoré som publikoval o objave bobrov v cerovských rašeliniskách, a výskumy lokalít s chránenými živočíchmi a rastlinami.

Vo vašich učiteľských stopách už úspešne kráča aj vnučka Gabika. Čo by ste adresovali ako odkaz ešte len budúcim učiteľom, ktorých od profesie odrádzajú všetky negatívne informácie o pedagogickom stave, zázemí a ekonomickom i spoločenskom nedocenení?

Učiteľ, to je povolanie. Povolanie, ktoré si vyžaduje vzťah, trpezlivosť, vyváženosť v rozhodovaní, znalosť psychiky, domáceho prostredia i možností žiakov. Rozhoduje cieľ a jeho realizácia bez ohľadu na negácie prichádzajúce z vonkajšieho prostredia. Možno to prirovnať k misiám a misionárom, ktorí tiež zápasia s mnohými negáciami prostredia i ľudí. Preto ten, kto vidí v učiteľskom povolaní iba prázdniny a dvadsaťdvahodinový pracovný úväzok, nemá čo v tomto zamestnaní robiť. Vylučuje sa sebectvo či výška platu, rozhoduje vzťah človeka k človeku. V tomto prípade k deťom i dospievajúcej mládeži, ktorá sa nachádza vo sférach negatívnych vplyvov prostredia, času i rodiny. Učiteľ si musí uvedomiť, že môže byť – respektíve mal by byť – kormidelníkom, ktorý vedie plavidlá života tou správnou cestou. V tom je krása učiteľského povolania.

Už ste vyslovili viacero svojich literárnych ambícií na knižné vydanie toho, čo ste vo vedomostiach do seba vstrebali a zhodnocovali. Čo by ste si želali do ďalšieho osobného života, ktorý je u vás spojený s neustálym poznávaním a šírením poznania?

Pracovať, písať, pokým to vek a zdravie dovolí, i napriek blízkosti ústia do mora večnosti.

Milan SOUKUP
Foto autor

Píšme príbehy svojej rodiny

VÝCHOVNO-VZDELÁVACÍ PROJEKT

Úlohou školy je nielen naučiť abecedu, čísla, základy logického myslenia alebo niekoľko poučiek z fyziky či chémie. Vo vyspelých školských systémoch hovoria, že cieľom výchovy a vzdelávania je vo všeobecnosti dobrý, múdry a zdravý jedinec. A na to, aby sa mohol úspešne pohybovať v multikultúrnom svete, potrebuje ešte poznať svoje ukotvenie v priestore a čase, teda: kto je a odkiaľ a kam kráča.

V dejepise učíme našich žiakov dejiny sveta, národné dejiny, dejiny vojen, dejiny politických a hospodárskych zmien. Väčšine však zabúdame na to najdôležitejšie – prepojenie týchto „veľkých“ dejín s praxou a so životom konkrétnych žiakov a ich rodín. Ako sa mohlo presvedčiť viac ako 30-tisíc žiakov základných a stredných škôl za jedenásť ročníkov trvania projektu Pátranie po predkoch alebo Poznávaj svoju minulosť, dá sa to. Všetci totiž začali písať dejiny svojich rodov ako učebnicu života a úspechu človeka vo svete. Mnohé z prác mali vynikajúcu úroveň a absolútna väčšina z nich sa stala základom hľadania rodinných tradícií a väzieb aj pre dospelých členov rodín.

Organizátori teda ponúkajú opäť možnosť ďalším – napíšte dejiny svojej rodiny, nájdite svoje korene, z ktorých vyrástol váš dnešok a na ktorom stojí váš hodnotový svet budúcnosti. Okrem žiakov základných a stredných škôl sa môžu, samozrejme, pripojiť aj učitelia, rodinní známi a priatelia. Dvanásty ročník Pátrania po predkoch sa začína.

Cieľ projektu

Cieľom projektu je podnietiť záujem mladých ľudí o svoju minulosť, prítomnosť a cez ne i budúcnosť. Prebudiť hrdosť na seba, svojich predkov, svoju rodinu a krajinu, ale i posilniť svoju pozíciu a kultúrnu a jazykovú identitu v spojenej Európskej únii. Sprievodným cieľom je zlepšiť a skvalitniť medziľudské vzťahy v rodinách, predovšetkým medzi deťmi, rodičmi a starými rodičmi, zvýšiť mieru vzájomnej tolerancie, založiť tradíciu budovania vlastných rodinných archívov a kroník, nájdenie súvislostí medzi „veľkou históriou“ a dejinami každého jedného človeka a napokon zistenie čo najviac pravdivých údajov a informácií o histórii vlastnej rodiny, čo a ako ju ovplyvnilo a formovalo. Pre niektorých účastníkov projektu by mohlo byť cieľom aj vydanie vlastných kníh o dejinách svojho rodu ako pamiatky doby, v ktorej žili.

Projekt je určený predovšetkým žiakom základných a stredných škôl. Môžu sa však pripojiť mladší i starší, ba i najstarší záujemcovia z radov rodičov, starých i prastarých rodičov, ale aj učiteľov.

Obsah projektu

Žiaci v rámci projektu dokumentujú dejiny vlastnej rodiny. Zhromažďujú informácie a materiály z bližšej, zo staršej i z najstaršej histórie svojich blízkych a predkov. Navštevujú matriky, archívy, rozprávajú s rodičmi, so starými rodičmi a s ďalšími rodinnými príslušníkmi, robia záznamy z týchto stretnutí. Vytvárajú rodokmeň vlastnej rodiny. Zapisujú si spomienky na detstvo a mladosť svojho otca a mamy, starého a prastarého otca a mamy, hľadajú zaujímavé príbehy z ich života a zo života ďalších členov rodiny. Pátrajú i po tom, ako veľké dejiny ovplyvňovali život ich rodiny a ako členovia rodiny zasahovali do veľkých dejín. Pátrajú po pravde o vlastnej rodine, okrem iného aj po tom, ako sa vyvíjali mená v rodine, z čoho vznikli, ako ich menila a ovplyvňovala história. Hľadajú slávne osobnosti v rodine, vynálezcov, spisovateľov, nositeľov ocenení, zisťujú, čím a ako sa preslávili, čo mimoriadne urobili pre iných ľudí a pre svoju vlasť. Môžu spísať históriu povolaní v rodine, hľadať súvislosť medzi rodinou a domovskou obcou, mestom, zhromažďovať fotografie, pohľadnice, písomnosti, filmy, videofilmy, predmety dennej potreby, umelecké predmety v domácnostiach. Môžu zisťovať, aký najstarší predmet vlastní ich rodina, aké jazyky ovládali predkovia, kam najďalej cestovali, kde všade pracovali, aké mali osudy.

Študenti sa môžu v rámci spracovania histórie vlastnej rodiny motivovať námetmi v priloženej osnove. Ak prídu sami na ďalšie oblasti, ktoré možno o vlastnej rodine spracovať, možno to iba uvítať.

Odborníci hovoria, že v každom štáte žijú potomkovia niekoľko tisíc rodov. My na Slovensku dodnes nepoznáme ich dejiny. Historici sa venujú iba pár najznámejším, ostatné sú takpovediac nepoznané alebo poznané málo. Poznať príbehy zo života a o živote rodov je pritom dôležité. Dejiny národa, krajiny sú dejinami miest, obcí, rodín. Sme ohnivkom historickej reťaze, ktorá ide od minulosti a bude pokračovať aj v budúcnosti. Je prospešné poznať jej silu a možnosti. Prostredníctvom projektu by sa mladí ľudia mali prepracovať k rozmýšľaniu o cestách k svojmu úspechu, poznajúc úspechy a cestu k nim vo vlastnej rodine a krajine.

Forma spracovania projektov

Žiaci majú pri spracovávaní svojich prác, základov rodinných kroník či písaní elektronickej alebo printovej podoby knihy o dejinách svojej rodiny absolútnu slobodu. Predpísaný nie je ani rozsah prác. Prirodzene, učitelia, organizátori a iste aj rodičia budú mať radosť, ak budú práce čo najbohatšie, zveľadené o fotografie, dokumenty a všetko, čo pripomenie, ako sa vyvíjali dejiny konkrétneho rodu. Zvyčajnou formou sú písomné práce, ale využiť možno aj audio- či videonosiče. Do celoslovenského finále sa posiela kópia práce, aby nedošlo k prípadnej strate či znehodnoteniu dokumentov počas dopravy k organizátorom.

Pokyny pre organizátorov

Organizátorom zo škôl budú v prípade potreby poskytnuté konzultácie. Každá zúčastnená škola navrhne v závere školského roka na ocenenie najlepšiu školskú prácu s najkvalitnejšie spracovanými dejinami vlastnej rodiny a zašle ju do celoslovenského finále na adresu organizátora: Rodina a škola, P. O. Box 17, 902 01 Pezinok. Komisia následne vyhodnotí najlepšie práce a vyhlási víťazov v jednotlivých kategóriách. Spolu so žiakom bude ocenený aj pedagóg, ktorý ho pri práci viedol. Kategórie sú tri: žiaci základných škôl a školských zariadení, žiaci stredných škôl a žiaci škôl v zahraničí.

Školy, žiaci a učitelia, ktorí sa rozhodnú zapojiť do 12. ročníka projektu, sa zaregistrujú zaslaním registračného listu. Prihlasuje sa v novembri a decembri 2014, ale možno tak učiniť aj po tomto termíne. Registračné listy a najlepšie práce do celoslovenského finále sa zasielajú na adresu: PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD., Rodina a škola, P. O. Box 17, 902 01 Pezinok, resp. e-mailom na elektronickú adresu šéfredaktora Učiteľských novín.

Projekt je odporučený na realizáciu v základných a stredných školách aj Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR (*Pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2014/2015*).

Harmonogram projektu

1. **Vyhlásenie 12. ročníka projektu a zverejnenie informácií o projekte**
   Termín: november 2014
2. **Prihlasovanie tried a škôl do projektu**
   Termín: november – december 2014 (priebežne sa možno prihlasovať i neskôr)
3. **Práca žiakov na projekte**
   Termín: november 2014 – máj 2015
4. **Priebežné vyhodnotenie projektu v školách a zaslanie najlepšej práce (prác) do celoslovenského finále**
   Termín: do 20. mája 2015
5. **Záverečné vyhodnotenie projektu a ocenenie najlepších a ďalších vylosovaných žiakov a učiteľov**
   Termín: jún 2015

Rámcová osnova projektu (námety)

Úvod

Prečo píšem dejiny svojho rodu *(čo je to rodina, čo pre mňa znamená, jej funkcia, miesto v spoločnosti, vplyv rodinného prostredia na môj vývoj).*

I. kapitola: Ja a moji najbližší

1. Kto som (literárne spracovaný životopis a fotografie či elektronické záznamy).
2. Kto sú moji najbližší (životopisy mamy, otca, súrodencov, starých rodičov, prastarých rodičov, iných blízkych ľudí, fotografie).
3. Najvýznamnejšie osobnosti v našej rodine (osudy týchto ľudí).
4. Akými cestami vzdelania a praxe museli prejsť moji rodičia, starí či prastarí rodičia? Kde a čo študovali? Ako sa im darilo?
5. Ako žili, pracovali, ale aj oddychovali, športovali a relaxovali moji rodičia, starí rodičia?
6. Povolania v našej rodine (opis povolaní, ktoré členovia rodiny vykonávali či vykonávajú, najvýznamnejšie úspechy, ocenenia).
7. Záujmy členov rodiny, v ktorých vynikli (práca v hudobných telesách, divadlo, písanie, záhradkárstvo, motorizmus, atď.).
8. Povesti v našej rodine.
9. Aké zvyky pestovali a pestujú členovia našej rodiny.
10. Vyznamenania v našej rodine (kto a za čo bol v rodine ocenený, akým spôsobom, kde a o kom písala tlač, hovorilo sa v rozhlase, televízii).
11. Rodokmeň mojej rodiny.

II. kapitola: Svet, kde žijem

12. Kde žijem (opis dediny, mesta, kraja, jeho zvláštnosti, fotografie, kresby, história)? Kedy vaša rodina prišla na miesto dnešného sídla, koľko ľudí s rovnakým priezviskom, ako je vaše, žije vo vašom sídle? Zistite, kde všade žijú ľudia s rovnakým priezviskom, ako máte vy.

III. kapitola: My a dejiny

13. Príbehy zo života našej rodiny (príbehy a príhody zo života členov rodiny, spomienky členov rodiny, zvyky v rodine, audionahrávky žijúcich členov rodiny, videonahrávky, filmy o členoch rodiny).
14. Aké významné osobnosti žili v čase, keď žili tvoji starí, prastarí, praprastarí rodičia (skús vymyslieť a napísať rozhovor niektorého z tvojich predkov s významným vedcom, vynálezcom, spisovateľom alebo politikom, s ktorým súčasne žil)?
15. Nájdi v tlači a iných zdrojoch, čo sa stalo vo vašej obci, meste, na Slovensku a vo svete v deň (týždeň), keď si sa narodil ty, tvoji rodičia či starí rodičia.
16. Naša rodina vo svete (kde všade sú členovia našej rodiny, čo robia, ich adresy, fotografie).
17. Cestovatelia v rodine (kde všade boli členovia rodiny, čo zaujímavé tam robili, zažili, zaujímavé príbehy).
18. Akými prostriedkami cestovali členovia našej rodiny v minulosti na mieste, kde bývali, do práce, do celého sveta?

IV. kapitola: Pamäť našej rodiny

19. Rodinný archív (zdokumentovať fotografie v rodine, popísať, kto je na nich, kedy a kde vznikli – zaujímavé súvislosti, zdokumentovať zaujímavé písomnosti od členov rodiny – denníky, osobnú korešpondenciu, vlastnú tvorbu, rôzne druhy písomností, rodné listy a pod.).
20. Hroby členov rodiny – zdokumentovať, kde sú pochovaní predkovia, ako odišli zo sveta, fotografie hrobov, nápisy na náhrobných kameňoch...
21. Aké mená a priezviská sa vyskytli v našej rodine? Ako vzniklo naše priezvisko (vývin priezviska v minulosti, poznačenie mena historickými udalosťami, aký pôvod má)?
22. Ktorý z predmetov v našej domácnosti je najstarší (zbierka starých predmetov po predkoch – hrnčeky, hodinky, atď.)? Prvá historická zmienka o predkoch.
23. Ako bývali moji predkovia? Čo tvorilo súčasť ich bytu (domu)? Ako si predstavujem svoje bývanie v budúcnosti?
24. Umelecké predmety v našej rodine (odporúčame zverejňovať iba údaje a informácie, ktoré sú na to vhodné z hľadiska bezpečnosti).
25. Piesne a zvyky v našej rodine, tradície (čo sa u nás varí na sviatky, aké sú zvyky, čo a ako robíme).
26. Rozprávky a povesti, ktoré mi rozprávali moji rodičia, starí rodičia alebo iní blízki. Čo a kto mal či má najsilnejší vplyv na môj život?
27. Zbierky v našej rodine (známok, autogramov, mincí, atď.). Kto zbierku založil? Zaujímavosti a príbehy o jej vytváraní.
28. Knihy v našej rodine (akú najstaršiu knihu má naša rodina vo svojej knižnici, od ktorých autorov máme doma knihy).
29. Mala naša rodina v minulosti vlastný erb? Ak nie, ako si predstavujem erb či hymnu svojej rodiny (nákres, skladba, slová)?

V. kapitola: Svet mojej budúcnosti

30. Kto je pre mňa vzorom v živote? Prečo si ho vážim, prečo sa mi páči? V čom by som sa chcel/-a naňho podobať?
31. Ako si predstavujem svoju budúcnosť? Ako si predstavujem budúcnosť našej rodiny? Čím by som chcel/-a byť, čo by som chcel/-a dokázať, čo som ochotný/-á pre to urobiť?

Záver

Čo mi dala práca na dejinách mojej rodiny?

Registračný list účastníka projektu
POZNÁVAJ VLASTNÚ MINULOSŤ

Škola (adresa): .....

..... Trieda: .....

Kontaktná adresa na pedagóga:

Meno: ..... Priezvisko: .....

Adresa: .....

Telefón: ..... E-mail: .....

Zoznam žiakov zapojených do projektu:

1. ..... 2. .....

3. ..... 4. .....

(V prípade väčšieho počtu zapojených žiakov pokračovať na osobitnom papieri.)

Podpis pedagóga: ..... **Dátum:** .....

Registračný list možno zaslať aj e-mailom na adresu šéfredaktora Učiteľských novín (je v tiráži UN).

Zvýšenie kvality výučby prírodovedných predmetov

GAE BRATISLAVA

Gymnázium Alberta Einsteina v Bratislave získalo z fondov Európskej únie grant 185-tisíc eur na realizáciu projektu pod názvom *Inovácia materiálneho zabezpečenia a výučbových metód v prírodovedných predmetoch*. Hlavným cieľom projektu je inovovať nielen učebné pomôcky, ale aj formu a metódy vyučovacej hodiny prírodovedných predmetov, a to biológie, fyziky a chémie. S jeho realizáciou sa v škole začalo vo februári 2014.

Dnes prírodovedné predmety nepatria u žiakov do kategórie obľúbených. Dôvodom je náročné chápanie súvislostí a spojitostí javov, vzťahov, chemických vzorcov alebo rovníc. A preto je veľmi dôležité žiakov motivovať. Klásť dôraz nielen na výkladovo-ilustratívne metódy, ale aj na nové didaktické pomôcky a prostriedky, meracie zariadenia a prístroje. Naša spoločnosť zaznamenáva výrazný nedostatok odborníkov prírodovedného a technického zamerania. Preto je nevyhnutné podporiť u žiakov širší záujem o prírodné vedy.

Učitelia nášho gymnázia ako odborníci na modernizáciu výučby prírodovedných predmetov spolu s konzultantmi z vysokých škôl (zo Slovenskej technickej univerzity a z Univerzity Komenského Bratislava) navrhli 15 praktických aktivít, ktoré sú v súlade so štátnym vzdelávacím programom

a sú súčasťou školského vzdelávacieho programu. Aktivity sú postupne realizované so žiakmi na vyučovaní prírodovedných predmetov. Cieľom je viesť žiakov ku kritickému mysleniu, k praktickému meraniu fyzikálneho, biologického či chemického javu, rozvíjať ich návyky a zručnosti, naučiť ich diskutovať o výsledkoch nameraných hodnôt a navrhovať ďalšie riešenia. Merania učitelia realizujú novými metódami, pri ktorých používajú moderné didaktické pomôcky a prostriedky. Väčšina meraní sa vykonáva prostredníctvom programu Coach 6.5 so senzormi meracej súpravy CoachLab II/II+, ktoré nahradzujú meracie prístroje. Pripájajú sa do vstupov meracieho panela prepojeného s počítačom, v ktorom sa namerané hodnoty zobrazia graficky, vyhodnotia a aproximujú skúmanej veličine.

Uskutočnené aktivity odborníci a konzultanti spracúvajú do troch foriem. Prvou formou je metodický list pre žiaka. Žiakovi navodí tematiku a popíše činnosti, usmerní ho, určí mu ciele a nosnú myšlienku. Pre učiteľa je aktivita spracovaná do druhej formy – metodického listu pre učiteľa. V ňom učiteľ nájde návod, akým spôsobom zostaví meraciu aparatúru, predpokladaný výsledok merania, námety na aktivity v prípravnej fáze merania, otázky pre žiakov do záveru a diskusie hodiny, ako i odporúčania na realizáciu súvisiacej aktivity. Poslednou formou je pracovný list pre žiaka, ktorý žiaci vypĺňajú po vykonaní experimentálnej alebo laboratórnej činnosti.

Po pilotnom odskúšaní aktivít na hodinách fyziky, chémie a biológie budú všetky učebné materiály z každého predmetu prístupné v tlačenej podobe ako metodická príručka pre žiaka (v rozsahu minimálne 100 strán), metodická príručka pre učiteľa (minimálne 80 strán), súbor pracovných listov pre žiaka a doplňujúce powerpointové prezentácie nielen pre učiteľov nášho gymnázia, ale aj iných škôl.

Naši žiaci sa vzdelávajú zážitkovou formou, interaktívne vstupujú do vyučovacieho procesu, učitelia efektívne využívajú moderné meracie zariadenia a informačno-komunikačné technológie v prírodovednom laboratóriu.

Dobrí učitelia vedia, že spojenie teórie s praxou je veľmi dôležité a že vo výučbe platí: „Keď počujem, zabudnem. Keď vidím, spomeniem si. Keď urobím, pochopím."

Tešíme sa, že Gymnázium Alberta Einsteina v Bratislave týmto projektom prispeje k zlepšeniu kvality vzdelávania, čím sa zvýšia aj možnosti uplatnenia absolventov na trhu práce. Realizovaním projektu prispievame aj k rozvoju regiónu.

PaedDr. Monika KOLKOVÁ
Foto archív školy

Priemyslovka žila programovaním

SPŠ KOMÁRNO

V dňoch 11. až 17. októbra sa aj na Slovensku konal Európsky týždeň programovania, ktorý mal podporiť rozvoj programátorských zručností a upriamiť pozornosť mladých ľudí na oblasť informačných technológií. Minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Peter Pellegrini sa obrátil listom na školy s výzvou, aby sa do tejto iniciatívy zapojili.

Naša Stredná priemyselná škola (SPŠ) Komárno na výzvu ministra školstva zareagovala 13. októbra zábavným a inšpiratívnym workshopom pre všetkých, ktorí sa zaujímajú o programovanie. Mladí vyzná-

Elektrotechnici ponúkajú spoluprácu

SPŠE PREŠOV

Na pôde Strednej priemyselnej školy elektrotechnickej (SPŠE) v Prešove sa 8. októbra uskutočnilo prvé stretnutie riaditeľov základných škôl a ambasádorov SPŠE. Jeho cieľom bolo ponúknuť základným školám spoluprácu s našou školou netradičnými a zaujímavými formami.

V prvej časti riaditeľ školy Ing. Slavomír Kožár prezentoval ciele stretnutia v súvislosti s požiadavkami a nárokmi na žiaka, ako aj učiteľa vo vzdelávaní. SPŠE ponúkla školám veľmi zaujímavé aktivity, z ktorých si každá základná škola môže vybrať tie, ktoré sú pre žiakov, ale aj učiteľov realizovateľné. V druhej časti účastníci stretnutia navštívili odborné učebne, kde im boli predstavené inovatívnejšie formy výučby matematiky, ang-

Učíme inak

SPŠS HURBANOVO

V rámci aktivít modernizácie výučbového procesu *Učíme inak* prijal naše pozvanie a dňa 6. októbra medzi žiakov našej školy prišiel guvernér Národnej banky Slovenska doc. Ing. Jozef Makúch, PhD. Účastníkov workshopu, žiakov tretieho a štvrtého ročníka dvoch hurbanovských stredných škôl, zasvätil do fungovania Európskej centrálnej banky, Rady guvernérov, ako aj samotnej Národnej banky Slovenska. Podstatnú časť svojej prednášky venoval súčasným problémom finančného sektora štátov eurozóny. Nevyhol sa ani problémovým rokom finančnej krízy, ktorá podľa jeho slov trvá dodnes, aj keď trochu v inej a miernejšej podobe. Vysokokvalifikovaná prednáška na slovo vzatého odborníka bola poučná pre každého prítomného. Nemalou mierou prispela k zvýšeniu finančnej gramotnosti našich žiakov a k inovácii výchovno-vzdelávacieho procesu školy modernými výučbovými formami.

(hb)

Organizátorov potešilo, že tento rok sa na súťaži zručnosti predstavilo najviac účastníkov za 14 rokov jej trvania.

Exkurzia učiteľov

SOŠ TRENČÍN

V zmysle zmluvy o spolupráci medzi firmou Konštrukta-Industry a Strednou odbornou školou (SOŠ) na ul. Pod Sokolicami Trenčín sa v dňoch 22. – 23. septembra väčšina učiteľov a majstrov odbornej výchovy zúčastnila exkurzie v tejto akciovej spoločnosti. V súčasnosti vykonáva odbornú prax v tejto firme 8 štvrtákov SOŠ Trenčín. Z celkového počtu 350 kmeňových zamestnancov spoločnosti je 20 absolventov SOŠ Trenčín. Aj tento fakt svedčí o tom, že škola vychováva a učí pre prax.

Učitelia školy postupne prešli všetkými výrobnými priestormi spoločnosti a zaujali ich najmä najnovšie technológie rezania materiálov a organizácia práce. Cieľom exkurzií bolo spoznanie najnovších trendov a technológií v strojárskom priemysle, ktorých ovládanie učitelia budú postupne prenášať na študentov školy. Vďaka patrí všetkým, ktorí ich na exkurziách sprevádzali a odpovedali na ich otázky.

Stretnutie po rokoch – učiteľ v debate s niekdajším žiakom, dnes zamestnancom firmy.

(ps)
Foto archív školy

Propagácia odborného vzdelávania súťažou zručnosti

SPŠ NOVÉ MESTO NAD VÁHOM

Stredná priemyselná škola (SPŠ) na Bzinskej ul. v Novom Meste nad Váhom usporiadala vo štvrtok 23. októbra súťaž zručnosti pre žiakov základných škôl okresu Nové Mesto nad Váhom. Organizovala ju v spolupráci s komisiou školstva, mládeže a telesnej kultúry pri Mestskom zastupiteľstve v Novom Meste nad Váhom a s podporou generálneho sponzora Emerson, a. s., a firmy S-servis Modrovka v rámci rozvojového projektu *Propagácia odborného vzdelávania a prípravy v nedostatkových odboroch vzdelávania na rok 2014*.

vači programovania a budúci programátori mali možnosť vypočuť si zaujímavú prednášku profesionálnych programátorov, ktorí s nadšením privítali iniciatívu SPŠ podporiť mladých programátorov a zasvätiť ich do tajov programovania. Prízvukovali potrebu rozvoja zručností žiakov v tomto smere a vyjadrili nádej, že škola zorganizuje podobné workshopy aj v budúcnosti. Ich prednáška sa týkala informačného systému SAP, ktorý poskytuje riešenie pre spoločnosti od financií až po riadenie výrobných procesov vrátane mobilných aplikácií. Žiaci sa zaujímali o programovanie v jazyku ABAB.

Samozrejme, ani učitelia programovania a žiaci našej školy nezaháľali a ponúkli žiakom základných škôl možnosť nahliadnuť do programovania v jazyku PHP a dynamického programovania webových stránok. Starší študenti svojim budúcim spolužiakom predviedli prácu s programovacím jazykom Scratch, programovanie v jazyku Python na minipočítači veľkosti kreditnej karty Raspberry a programovanie procesora PIC.

Workshop sa skutočne vydaril a mladí nadšenci odchádzali domov s novými informáciami a chuťou rozvíjať sa v tejto oblasti aj naďalej.

PaedDr. Marcela VARGOVÁ
Foto archív školy

---

lického jazyka a odborných predmetov. Na záver sa uskutočnila veľmi živá diskusia na tému vzdelávania žiaka a jeho budúcnosti. Navrhnuté boli aj ďalšie kroky oboch zúčastnených strán pri realizácii aktivít, ktoré boli počas stretnutia prezentované.

Všetci prítomní vyjadrili potrebu venovať sa problematike vzdelávania nielen žiakov, ale aj učiteľov, aby absolventi stredných škôl boli čo najlepšie pripravení uplatniť sa na trhu práce. Toto stretnutie považujeme za začiatok komunikácie a dúfame, že sa k nám pridajú aj ďalšie základné školy, ktoré využijú ponuku našej školy.

Ing. Anna DLUGOŠOVÁ

Súťaž prebiehala v 3 kategóriách: elektrotechnik-elektromechanik, strojárstvo a informatika. Oblasť elektrotechniky bola zameraná na čítanie výkresov, značiek, osádzanie a spájkovanie súčiastok, oblasť strojárstva na čítanie technických výkresov, meranie, rysovanie, rezanie, pilovanie plastov a oblasť informatiky na prácu v MS Office a Internete.

V súťaži súperilo 69 žiakov zo 14 základných škôl okresu. Nás ako organizátorov a zároveň aj predstaviteľov odborného vzdelávania veľmi teší, že za obdobie štrnástich rokov trvania súťaže sme tento rok zaznamenali najväčší počet súťažiacich. Zúčastnili sa všetky základné školy z Nového Mesta nad Váhom, škola z Čachtíc, z Pobedima, Podolia, Hornej Stredy, zo Starej Turej, z Kočoviec, Lúky, Beckova, Bošáce a zo Bziniec pod Javorinou. Žiaci veľmi pekne prezentovali svoje vedomosti a najmä zručnosti v technických disciplínach. Dokázali, že v našich základných školách je veľké množstvo technicky zdatných detí, ktoré v budúcnosti môžu nastúpiť na pracovné pozície svojich rodičov a starých rodičov v priemyselnom odvetví, a to nielen nášho okresu či kraja, ale v ktoromkoľvek kúte Slovenska.

Vďaka projektu *Propagácia odborného vzdelávania a prípravy v nedostatkových odboroch vzdelávania na rok 2014*, ktorý vypracovala naša SPŠ, sa najlepší účastníci súťaže spolu so svojimi vyučujúcimi za odmenu zúčastnia exkurzie do interaktívneho vzdelávacieho centra Atlantis v Leviciach. Ostatní súťažiaci navštívia vďaka sponzorovi projektu Západoslovenskej energetike multifunkčné kultúrno-vzdelávacie centrum v Piešťanoch.

Ing. Viera ŠKOLUDOVÁ
Foto archív školy

Medikováčstvo

REMESLÁ

Medikováči či meďotepci kovaním medeného plechu za studena vyrábali rôzne úžitkové a ozdobné predmety, predovšetkým však kotly, podľa čoho sa často nazývali aj kotlári. Vzhľadom na dopyt a výrobnú produkciu išlo o špecializované a neveľmi rozšírené remeslo. V 16. storočí jestvovali len dva cechy medikováčov: od roku 1539 v Spišskej Novej Vsi a od roku 1585 v Košiciach, ktoré sa v nasledujúcom storočí integrovali do hornouhorského cechu.

Predstavitelia medikováčskeho či kotlárskeho remesla len málokde utvárali samostatné miestne cechy, skôr sa združovali do oblastných organizácií. Tieto boli v 17. storočí dve, a to podľa vtedajšieho členenia Uhorska – cech pre Dolné Uhorsko (prevažne oblasť západného a stredného Slovenska) a pre Horné Uhorsko (najmä dnešné východné Slovensko).

Sídla v Levoči a Bratislave

Hornouhorský cech so sídlom v Levoči roku 1658 združoval dovedna 12 majstrov, a to po dvoch z Bardejova, Košíc, Levoče, Prešova a zo Spišskej Novej Vsi a po jednom z Kežmarku a zo Sabinova. Dolnouhorský cech medikováčov so sídlom v Bratislave mal pri zakladaní v 17. storočí spolu 14 členov, a to 3 majstrov z Bratislavy, po dvoch z Trenčína, Trnavy a zo Žiliny, 5 majstrov bolo zo Zadunajska, a to po dvaja z Rábu (Győru) a Šoprona a jeden z Kysaku (Kőszegu). Možnosť vstúpiť do tohto cechu sa dávala aj majstrom z Chorvátska a z oblastí oslobodených od Turkov.

Počet majstrov v jednotlivých mestách bol pôvodne presne určený, čo sa však v 18. storočí už nedodržiavalo, lebo prudký nárast počtu obyvateľstva v Uhorsku podmienil aj vyšší počet predstaviteľov tohto remesla.

Štatút pre medikováčov v Bratislave pôvodne vydal roku 1679 bratislavský magistrát, o necelých desať rokov ho opäť vydal cisár Leopold I. V tomto štatúte, ktorý je datovaný 24. februára 1688 a má 27 článkov, jasne badať tendenciu panovníckeho dvora integrovať príslušníkov jednotlivých remesiel z celého Uhorska do jedného, hlavného cechu so sídlom vo vtedajšom hlavnom meste Uhorska Bratislave, ktorá

sa v tých časoch po slovensky nazývala Prešporok.

V štatúte sa zdôrazňuje, že cech má mať oblastný charakter a na jeho čele majú byť vždy dvaja cechmajstri, zvolení spomedzi bratislavských majstrov. V čase vydania štatútu boli cechmajstrami Jakub Stadlman a Matej Schmid. V Bratislave bola natrvalo uložená aj cechová truhlica, a to u staršieho cechmajstra, ale kľúč k nej mal i mladší cechmajster.

Svätý Ulrich, patrón cechu

Výročné cechové zhromaždenie sa konalo v deň sviatku patróna cechu, ktorým bol sv. Ulrich, čiže 4. júla. Všetci majstri vtedy zaplatili ročné členské (*Jahrsschilling*) vo výške 100 uhorských denárov. Počet medikováčskych dielní – ako už bolo spomenuté – bol presne určený: v Bratislave mali byť tri, v Trnave, Trenčíne, Žiline, Rábe a Šoprone po dve, v Kysaku jedna dielňa.

Peniaze, ktoré sa vyberali ako pokuty, sa delili na tri čiastky. Jednu dali do hlavnej cechovej truhlice, druhú do pokladnice majstrov a tretiu do tovarišskej pokladnice. Majstrovský výrobok, po nemecky zvaný *Meisterstück*, po maďarsky *remek*, predstavovali štyri rôzne kotly, ktoré musel uchádzač o majstrovstvo vyrobiť za štyri týždne. Kandidátovi mohol pritom pomáhať jeden mladší tovariš.

Medikováčska dielňa na rytine Josta Ammana z roku 1568.

Pracovný čas tovarišov *„podľa starého zvyku“* trval od štvrtej rána do šiestej hodiny podvečer, v deň pred sviatkom do štvrtej popoludní a v pondelok takého týždňa, v ktorom nebolo ani jedného sviatku, končili prácu o druhej hodine popoludní. Na Michala (29. septembra), keď sa začínalo pracovať pri sviecach, dával majster tovarišom pečenú hus a v nasledujúcom zimnom období mali každý deň na raňajky dostať syr a chlieb.

Kvetné mená

V tomto štatúte je nepriamo zachytený aj zaujímavý zvyk, podľa ktorého tovariši v niektorých cechoch získavali rôzne mená (čiže prezývky), najmä po kvetoch, napríklad Karafiát, Tulipán, Ruža, Snežienka či Konvalinka. Priznanie či udelenie mena sa konalo pri slávnostných príležitostiach a v podstate išlo o povýšenie mladšieho tovariša na staršieho. Tovariš, ktorý nadobudol v cechu medikováčov takéto meno, dostával týždennú mzdu vo výške 50 uhorských denárov, a ak dokázal v práci zastúpiť aj majstra, na prilepšenie sa mu štvrťročne vyplácal jeden toliar.

Roku 1720 bolo v Bratislave 7 kotlárskych – čiže medikováčskych – dielní, roku 1773 tu pracovalo desať medikováčov, pričom cech mal členov aj z Banskej Bystrice, Banskej Štiavnice, zo Zvolena, z Levíc, Komárna, Nitry, Nového Mesta nad Váhom, zo Skalice, ba aj z Červeného Kameňa, kde sa nachádzal medený hámor. Okolo roku 1820 boli v Bratislave len dvaja majstri. V tom čase bolo kotlárske či medikováčske remeslo zastúpené na viac než 50 miestach na Slovensku, a to aj v mestečkách či obciach, ktoré nemali väčší hospodársky význam.

Roku 1828 evidovali na území Slovenska 109 medikováčov a kotlárov, najviac ich bolo v Humennom – 6, nasledovala Bratislava a Prešov – po 5, v Nitre, Banskej Bystrici a Nižnom Medzeve boli po 4 medikováči. Po traja majstri pôsobili v Novom Meste nad Váhom, Leviciach, Oslanoch, Rimavskej Sobote, Banskej Štiavnici, vo Svätom (dnes Liptovskom) Mikuláši, v Levoči, Spišskej Novej Vsi, Košiciach a Sabinove.

Na prelome 19. a 20. storočia pôsobilo v Bratislave okolo 15 a v Košiciach 12 medikováčov. Spomedzi žúp bolo roku 1910 najviac majstrov tohto remesla na Spiši – 45, nasledovala Trenčianska – 39, Nitrianska – 36, Šarišská – 26, a Liptovská župa – 20. Medikováčske či kotlárske remeslo v priebehu prvej polovice 20. storočia rýchlo nahradila strojová továrenská výroba.

doc. PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.
Foto archív autora

Medzinárodné študentské spoločnosti

OA POPRAD

Študenti Obchodnej akadémie Poprad sa v dňoch 20. – 23. októbra v rámci programu celoživotného vzdelávania Leonardo da Vinci Partnerstvá zúčastnili stretnutia členov študentských spoločností v nemeckom Lipsku. Do projektu s názvom *Partnerstvo pre silnejšiu Európu – mladí podnikatelia vedú medzinárodné študentské spoločnosti*, ktorý je zameraný na podporu odborného vzdelávania, sú okrem našej školy zapojené Mendelova stredná škola z českého Nového Jičína, stredná odborná škola z nórskeho mesta Askim, ako aj vzdelávacie inštitúcie zamerané na odborné vzdelávanie z nemeckého Lipska a českého Nového Jičína.

Na už štvrtom projektovom stretnutí členov študentských spoločností a cvičných firiem sa študenti oboznámili s obsahom činností jednotlivých organizačných útvarov firmy. Pozreli si pracoviská strediska praktického vyučovania v mestečku Schkeuditz, ktoré účastníkov výmeny hostilo. Vypracovali test zameraný na matematiku, anglický jazyk, logiku a všeobecné vedomosti. Testy študentov boli vyhodnotené a zaradené do súťaže, študenti za ne dostali certifikáty a vecné odmeny. Realizovali tiež ďalšie aktivity zamerané na rozvoj podnikateľských spôsobilostí, komunikačných schopností v anglickom jazyku a nadviazali aj kontakty so študentmi zapojených krajín.

V mestečku Schkeuditz, kde študentov čakalo stredisko praktického vyučovania.

Hosťujúce stredisko praktického vyučovania pripravilo aj zaujímavý sprievodný program. Študenti mali možnosť vidieť historické pamiatky Drážďan, z ktorých zaujala najmä popredná baroková pamiatka zo 17. storočia Zwinger. V Lipsku sa zúčastnili exkurzie do automobilky BMW, kde sa oboznámili so systémom prípravy učňov na budúce výrobné profesie. Na spiatočnej ceste navštívili Prahu.

Najbližšie stretnutie študentských spoločností sa uskutoční v decembri na pôde našej Obchodnej akadémie Poprad.

Ing. Tatiana HADBAVNÁ
Foto archív školy

Svetobežník Ivo Engler

CESTOVANIE

Ivo Engler svoju novú knihu *Nekonečné hľadanie* uvádza citáciou nemeckého maliara a spisovateľa Wilhema Buscha (1832 – 1910): „Mnohí si prineskoro uvedomia premeškané životné ciele: radosť, krásu prírody, zdravie, cestovanie a kultúru. Preto, človeče, buď včas múdry! Najvyšší čas: Na cestu! Cestuj!“

Predstavujem si, ako sa odporúčania pridržajú povedzme žiaci a ich stredoškolskí pedagógovia, ktorí už viac ako dve desaťročia mali a stále majú cez medzinárodné vzdelávacie programy mnohoraké príležitosti spoznávať formy vzdelávania a odbornej prípravy vo väčšine európskych štátov. Ivo Engler sa narodil v Trenčíne, po emigrácii roku 1965 sa zakrátko usadil v rakúskom Salzburgu. V hodnosti kapitána ozbrojených síl OSN pôsobil na Cypre a podieľal sa na získaní kolektívnej Nobelovej ceny za mier. Ivo Engler vyštudoval medicínu, je uznávaný chirurg, čo mu však nebránilo stať sa vyznávačom prírodného liečiteľstva, ktoré citlivo a s patričnou úctou zaradil do komplexu svojej lekárskej praxe. Dávne skúsenosti predkov obdivuhodných kultúr sveta, ktoré by sme mohli skromne nazvať ľudskou múdrosťou s trvalými odkazmi, zaradil do svojho vzdelanostného spektra a názorových postojov. Pre pragmatickejšie založených dodajme, že vo svete sa stal známy zhotovením finančne nenáročného, no významne užitočného prístroja na terapiu ionizovaným kyslíkom a energetizovanou vodou TIO2/Engler.

U nás o Ivanovi Englerovi zdôrazňujeme, že spomedzi všetkých Slovákov práve on precestoval najviac miest sveta. Recenzent Alexander Halvoník to dokladá tým, že na cestách po piatich svetadieloch strávil spolu viac ako sedem rokov. Z autorského hľadiska poznamenajme, že na Slovensku debutoval rozhlasovou hrou a v zrelom veku vydal sedem autobiografických románov, a stručne charakterizujme jeho najnovšiu knihu. Som presvedčený, že jeho *Nekonečné hľadanie* môže byť podnetné aj pri výučbe viacerých predmetov na stredných odborných školách. Z rozprávačského štýlu autora totiž cítiť metodickú systémovosť, ktorá sprostredkovane charakterizuje aj jeho univerzitné pedagogické pôsobenie, výber a usporiadanie vecných informácií svedčí o rozsiahlych vedomostiach, spôsob ich autentického podania ho žánrovo radí medzi autorov literatúry faktu. V anotácii sa uvádza: Táto mimoriadne komplexná osobnosť sa predstavuje v autobiograficky ladenej knihe, ktorá však nemá len ambície za-

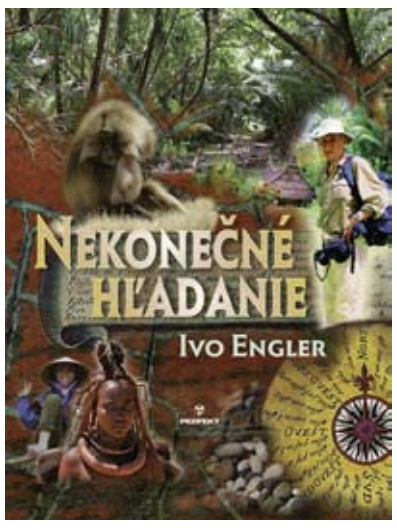

chytiť nezvyčajne pestrý osud slovenského politického emigranta, ale jej ctižiadosťou je najmä pozrieť sa na súčasný svet očami nezaťaženými predsudkami spoločenského či politického diania. Navyše autor v tomto netradičnom a náročnom knižnom projekte nastoľuje aj otázky alternatívnej medicíny, inšpirovanej tisícročnou praxou čínskeho, japonského alebo indického lekárstva. Pritom ho zaujíma najmä kultúrny aspekt či charakter našej civilizácie s dôrazom na problém zachovania svetového kultúrneho dedičstva, od ktorého by sa mala odvíjať lepšia budúcnosť nášho sveta.

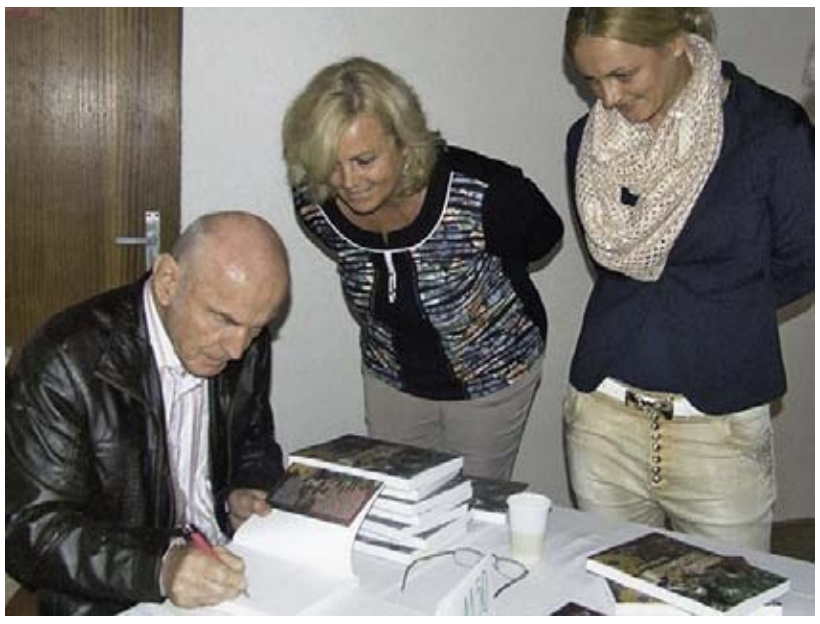

Autogramiáda v rámci krstu knihy sa uskutočnila minulý mesiac v Rimavskej Sobote.

Päťstoosemdesiatdva cestovateľských bodov

Nuž prelistujme si knihu aspoň zo zemepisného, geografického hľadiska. Tvrdenie o našom „naj“ cestovateľovi by sme mohli brať ako „vyvyšovanie sa“ a reagovať na naše zvyklosti notoricky v dvoch krajných polohách. Buď skromne na spôsob, či sa vôbec niečo takéto patrí tvrdiť, keď Zem nosí plno iných (a zaiste lepších) píšucich cestovateľov. Alebo (čo sa u nás ozýva, žiaľ, podstatne častejšie): na čo také úžasné sa náš Slováčik už len môže zmôcť?! Toto však nechajme bokom a „uskromnime“ sa tvrdením, že „čísla nepustia“.

Prvú z nosných cestovateľských kapitol v knihe Ivo Engler nazval *Cesty po piatich kontinentoch* a vo svojom sumáre cestovateľských aktivít popri inom uvádza, že počet súčasných štátov sveta uznaných OSN je 190, objektov zaradených do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO 878 a každým rokom narastá. Ich zrátaním dostaneme za cestovateľské aktivity počet 1 068 bodov. Za seba dodáva: „Do roku 1956 som prakticky nemohol slobodne cestovať. Potom som musel ako lekár a vedec tvrdo pracovať, lebo som začínal od nuly. Dlhší čas som nemal dostatok času a peňazí na intenzívne cestovanie. Časom mi však bolo dopriate navštíviť 138 rozličných štátov a vidieť a zažiť 444 kultúrnych a prírodných pamätihodností sveta pod kuratelou UNESCO.“ Sumár: 582 bodov, čo „predstavuje viac ako polovicu z maximálnej možnej cestovateľskej aktivity jedného svetobežníka“.

Nehovoriac, že v niektorých európskych štátoch pobudol viac ako 40-krát, v Číne, 37-krát, v Mexiku 29 či Indii 27 razy...

S dôverným záujmom o svet

S autorom sa môžeme pobrať na viaceré vzdialené miesta, kde je najpodstatnejšia autenticita prírody a život pôvodných obyvateľov v tomto prostredí a z toho vyplývajúce zážitky hodné knižného zaznamenania. A práve na ich pozadí si hlbšie uvedomujeme jeho konštatovanie: „Nie vždy som mohol cestovať, kam som si zmyslel alebo kam ma volali moje túžby. Dôvodom bola nestabilná politicko-sociálna situácia, najmä však vojenské, teroristické alebo kriminálne riziká. Byť na nesprávnom mieste v nesprávnom čase sa ani vo svetobežníctve neodporúča. Rovnako urgentne sa však odporúča pri ceste životom odísť v pravý čas nielen z nesprávneho miesta.“

Ak by sa usilovnému študentovi geografie nebodaj zažiadalo cez internetové kanály priblížiť všetky miesta spomínané v knihe *Nekonečné hľadanie*, boli by to doslova tisícky ťuknutí, po ktorých by sa v obrazovej časti vynárali státisíce obrázkov. Doktor Engler sa však pri bohatých vedomostných poznatkoch, vedeckých záujmoch a vecnej zvedavosti o tradičné liečiteľské metódy vedúce k praktickému využívaniu niektorých z nich spolieha predovšetkým na vlastné zážitky. „Svetobežníctvo neznamená len návštevu všetkých svetadielov, nespočetné kilometre a tisíce fotografií,“ píše. „Mne išlo predovšetkým o momenty nadšenia, o ukážky nádhery na tejto modrej planéte s názvom Zem, o výtvory človeka a stretnutia s ním, no takisto aj o lekárske poznatky.“

Jeho zvnútornený záujem a osobnostné nazeranie na realitu sveta sú tým mnohorakým korením rozprávania (či faktografického reportovania), ktoré sprevádza v podstate každý odsek jeho knihy. Ostaňme preto namiesto povrchného zovšeobecňovania pri poznamenaní, že Ivo Engler patrí k tisíckam Slovákov, ktorí sa svojimi vedomosťami, usilovnosťou a tvorivosťou sebaisto uplatnili vo svete a vracajúc sa na Slovensko, nám nenápadne zanechávajú významné odkazy hodné našej domáckej pozornosti. K tomuto mužovi sme, na naše šťastie i možné zisky, neboli celkom ľahostajní. Pri jeho osemdesiatke mu v Trenčíne na priečelí budovy verejnej inštitúcie inštalovali pamätnú dosku. Je na nej napísané: Na Ulici P. O. Hviezdoslava stál dom Mikuláša a Ladislava Kontšeka, zbúraný v 70. rokoch 20. storočia. Tu sa narodil 13. júna 1931 prof. MUDr. Ivan Engler, PhD., zakladateľ terapie ionizovaným kyslíkom a spisovateľ.

Vlani, blízko dátumu jeho narodenia, udelili tomuto mužovi čestné občianstvo mesta Hnúšte, o ktorom napísal, že tam, pod vrchom Sincom a pri riečke Rimave, strávil dvakrát sedem rokov nádherného detstva a dospievania. Pri preberaní ocenenia spomenul, že by si ho ešte väčšmi zaslúžil jeho otec, ktorý ako lekár venoval obyvateľom mesta a jeho okolia najkrajšie roky svojho života a stal sa mu vzorom na celý jeho pracovný život. Pri osobných spomienkach sa opakovane vracia aj k svojej matke. Najmä jej patrí jeden z mnohých výstižných citátov knihy: „Matky sú alebo anjeli, alebo ešte žijú.“

Reč a povaha zvierat

PRÍRODOPIS

Vzťah človeka k prírode sa neraz zakotvuje v útlom detstve. Ivan Kňaze sa narodil roku 1946 v obci Hradišti v partizánskom okrese v neďalekom susedstve Strážovských vrchov. Hoci pozná všetky horstvá Slovenska a obdivuje v nich osobité krásy, túto oblasť pozná dôverne, a zaiste i z toho dôvodu ju považuje za jedno z najkrajších území.

Azda i to spôsobilo, že vo svojej obci zostal žiť natrvalo. V rodičovskom dome si pripomína, že matka ho naučila modliť sa, otec milovať prírodu a zvieratá a pracovať. Úctu k živému tvorstvu si prehĺbil na začiatku svojho dospievania, keď od otca, ktorý vlastnil lákavý, no neveľmi praktický prístroj muzeálneho typu snímajúci na sklené dosky, dostal prvý aparát na celuloidové filmy. Osobnú radosť zažíval pri čítaní knihy *Kde vtáky hniezdia* od Jozefa Poneca (1918 – 2006), aktívneho fotografa a autora dobrej dvadsiatky kníh populárno-náučného žánru o živote zvierat v slovenskej prírode, ktorými sa zaradil medzi prvých autorov

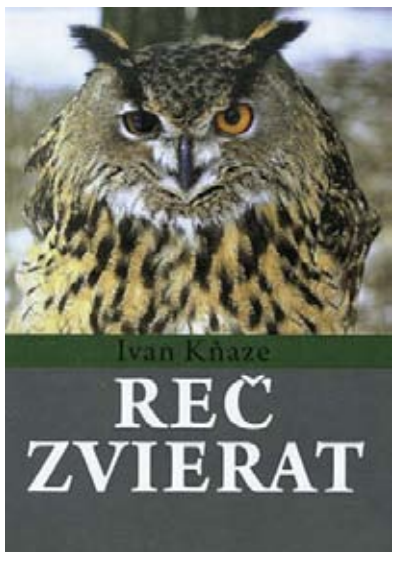

literatúry faktu v tejto problematike. Keď sa s ním stretával osobne, natrvalo mu zostal vďačný za to, že ho zasvätil do tajov fotografie, ktorých výsledkom je zachytenie charakteristických poznávacích znakov a správania zvierat a zároveň trvalý estetický účinok momentiek zvečňujúcich neraz zlomky reálnych situácií.

Osobitnú záľubu našiel Ivan Kňaze vo svete vtáctva. „Ako chlapec som vyhľadával vtáčie hniezda, staval som si kryty na pozorovanie vtákov,“ spomína na svoje začiatky. Priam vášnivo zhotovoval vtáčie búdky (nárátali by sme ich z jeho „stolárskej dielne“ vraj celú tisícku). To mu popri priam chlapčenskej radosti prinieslo priamo pri nich veľa podnetov na overovanie teoretických znalostí, ktoré získal štúdiom ornitológie na Vysokej škole lesníckej a drevárskej vo Zvolene. Celospoločenský význam malo jeho aktívne pôsobenie vo viacerých ornitologických spolkoch. A samostatnou kapitolou je jeho publikačná činnosť. Už v mladých rokoch začal prispievať do časopisov oslovujúcich najmä mladých čitateľov.

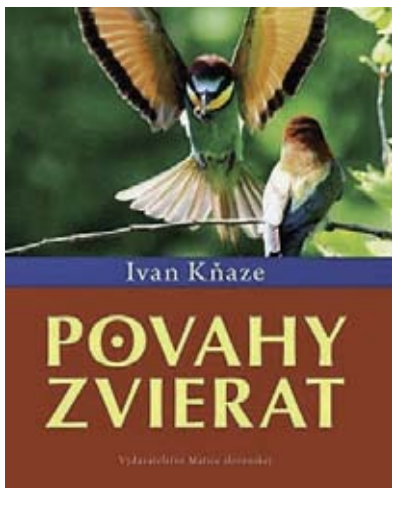

Túžba fotiť postupne prerastala do cieľavedomého poznávania prírody, popri vtáctve sa zaujímal o život hmyzu, drobných cicavcov i veľkých dravcov, medveďov osobitne. Čo pritom zažil a pozoroval, postupne sprostredkovával cez knižné publikácie, ku ktorým píše aj texty. Prvým sumarizujúcim výsledkom jeho fotografickej vášne bola publikácia *Vo vtáčích búdkach*. Vyšla krátko po jeho štyridsiatke v Slovenskom pedagogickom nakladateľstve, čo nepriamo akoby predurčilo charakteristický popularizačný štýl autora. Zvýrazňuje ním svoj poznávací štýl nabádajúci na osvieženie povedzme informácií sprostredkúvaných žiakom v školách.

Osobné skúsenosti zverejnil Ivan Kňaze postupne vo viac ako desiatich knižkách a jeho autorský sumár ešte nie je uzatvorený. Medzi najnovšie patria dve publikácie z matičného vydavateľstva. Na *Reč zvierat* (2011) nadviazal vlani knižkou *Povahy zvierat*. Obe priťahujú parádnymi fotografiami a priam metodickými popismi vnímavých pozorovaní.

KALENDÁRIUM

Viktor Miškovský
(✻ 14. máj 1838 Bardejov – † 2. november 1909 Košice) – zakladateľ pamiatkovej starostlivosti v Uhorsku, pedagóg, výtvarník. Základné vzdelanie získal v Bardejove, kde chodil aj do kresliarskej školy. Potom navštevoval školy v Novom Meste pod Šiatrom, Rožňave a Levoči, techniku v Budíne a polytechniku vo Viedni. Po jej absolvovaní krátko vyučoval v školách v Bardejove a Kremnici, neskôr pôsobil ako profesor deskriptívy a rysovania na štátnej reálke v Košiciach. Pamätnú tabuľu na jeho počesť možno nájsť na budove tamojšieho Gymnázia na Poštovej ulici.

Frico Kafenda
(✻ 2. november 1883 Mošovce – † 3. september 1963 Bratislava) – hudobný skladateľ a pedagóg. Po dirigentskej skúsenosti v Nemecku sa v 20. rokoch vracia na Slovensko. Medzi jeho žiakov klavíra patril aj slávny skladateľ Eugen Suchoň. Po druhej svetovej vojne sa stal jednou z vedúcich osobností hudobného života u nás. Bol riaditeľom Hudobnej školy v Bratislave, vymenovali ho za lektora hudby na Filozofickej fakulte UK v Bratislave.

Milan Mišík
(✻ 3. november 1928 Skalica – † 7. máj 2011 Bratislava) – geológ a vysokoškolský profesor. Narodil sa v učiteľskej rodine. Vysokoškolské štúdium ukončil roku 1951 na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave, kde začal aj pracovať. Zaslúžil sa o rozvoj metodiky vyučovania, podieľal sa na výchove desiatok odborníkov a vedeckých pracovníkov. Vedeckej činnosti sa venoval do vysokého veku, poslednú monografiu publikoval vo veku 81 rokov.

Pavol Safko
(✻ 14. január 1923 Mokrance – † 6. november 2006 Bratislava) – pedagóg, atletický tréner, rozhodca a športový funkcionár. Od mladosti sa venoval športu a bol vynikajúcim bežcom. Viac ako 40 rokov strávil na Základnej škole na Kulíškovej ulici v Bratislave ako učiteľ telocviku a tréner. Aj jeho zásluhou začala v škole fungovať prvá športová trieda na Slovensku. Venoval sa najmä rozvoju žiackej a školskej atletiky. Stál pri začiatkoch kariéry viacerých slovenských atlétov – napríklad výškarov Romana Moravca a Petra Horáka, diaľkarky Márie Devínskej. Jeho rukami však prešli aj ďalší špičkoví športovci, napríklad olympijský víťaz z Montrealu 1976 v cyklistickom šprinte Anton Tkáč, basketbalista Stanislav Kropilák alebo legendy slovenského hokeja bratia Marián, Peter a Anton Šťastní.

Ján Maliarik
(✻ 8. november 1869 Myjava – † 14. júl 1946 Brno) – evanjelický kňaz, spisovateľ, humanista, filozof, mystik, publicista. Narodil sa vo veľmi chudobnej rodine, vďaka nadaniu sa mu však podarilo nadobudnúť vzdelanie. V rámci prípravy na kňazstvo absolvoval učiteľský ústav v Šoprone a evanjelickú teologickú akadémiu v Bratislave a Prešove. Popri obetavej pastoračnej a výchovno-vzdelávacej činnosti po nociach usilovne študoval hlavné svetové náboženské a filozofické systémy. Ovládal latinčinu, gréčtinu, hebrejčinu, nemčinu, maďarčinu a samoštúdiom si osvojil tiež angličtinu, ruštinu, poľštinu, srbčinu, esperanto a sanskrt. Medzi farníkmi sa snažil prebudiť túžbu po vzdelaní a morálnom zošľachtení. Mimoriadne mu záležalo na výchove detí. Na rozdiel od väčšiny slovenských intelektuálov tých čias si neidealizoval slovenský vidiecky ľud a vo svojich listoch a poznámkach zanechal kritický pohľad na jeho morálny stav (alkoholizmus, primitivizmus, sexuálna neviazanosť, „tupý materializmus“).

Karol Rovan
(✻ 11. november 1908 Nemčiňany – † 15. december 1982 Bratislava) – pedagóg a matematik. Ako učiteľ pôsobil v Piešťanoch, Novom Meste nad Váhom a Bratislave (dnešnom Gymnáziu Jura Hronca). Značnú pozornosť venoval príprave študentov na Matematickú olympiádu. V rokoch 1968 – 1969 sa aktívne zúčastňoval na príprave vytvorenia Jednoty slovenských matematikov a fyzikov, neskôr pomáhal vytvárať koncepciu práce jej novozaloženej matematickej sekcie, v rokoch 1969 – 1971 bol jej prvým podpredsedom. Bol tiež spoluzakladateľom Klubu stredoškolských profesorov matematiky v Bratislave, spoluautorom stredoškolských učebníc, zbierok úloh z matematiky a pôsobil aj ako prekladateľ vydavateľstva ALFA. Externe prednášal dejiny matematiky na Pedagogickej fakulte UK. Za jeho pedagogickú prácu bol mu udelený titul Zaslúžilý učiteľ.

Stranu pripravil Dušan MIKOLAJ
Foto archív a internet